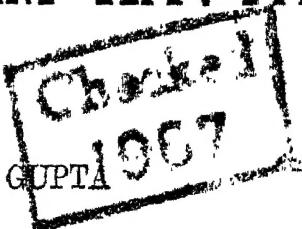

BIBLIOTHECA INDICA
A COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

KUTTANIMATAM KĀVYAM

BY
DAMODARA GUPTA

EDITED BY
MADEHUSUDAN KAUL

Work
Number
266
Fascicle I

Issue Number
1551
New Series

CALCUTTA :

Printed at the Baptist Mission Press
Published by the Royal Asiatic Society of Bengal, 1 Park Street

1944

Price Rs. 3/-

NOTICE

BIBLIOTHECA INDICA

PUBLISHED BY
THE ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

THE Bibliotheca Indica is a collection of works belonging to or treating of Oriental literatures and contains original text editions as well as translations into English, and also bibliographies, dictionaries, grammars, and studies.

The publication was started in 1849, and consists of an Old and a New Series. The New Series was begun in 1860, and is still running.

The issues in the series consisted originally of fascicles of 96 or 100 pages print, though occasionally numbers were issued of double, triple or larger bulk, and in a few cases even entire works were published under a single issue number. Of late years the single issues are made as much as possible to constitute complete volumes. Several different works are always simultaneously in progress. Each issue bears a consecutive issue number. The Old Series consists of 265 issues; in the New Series, till January 1st, 1941, inclusive, 1,542 issues have been published. These 1,807 issues represent 263 different works; these works again represent the following literatures:—

Sanskrit, Prakrit.
Rājasthāni, Kāshmīri, Hindi.
Tibetan, Lushai.
Arabic, Persian.

Several works published are partly or wholly sold out, others are still incomplete and in progress.

Two price-lists concerning the Bibliotheca Indica are available and may be had on application. One describes the Indian and the other the Islamic works published in the series. These lists are periodically revised.

The standard sizes of the Bibliotheca Indica are:—

Royal (or large) octavo.
Quarto.

Single issues may be bought separately, but three years after the completion of a work no complete sets are broken for the sale of loose component parts.

PREFACE

Kuttanimatam Kāryam by Dāmodara Gupta, edited by Pandit Madhusadan Kaul, Superintendent, Archaeology, Research and Museum, Srinagar, Kashmir.

As early as 1883 Dr. Peterson first drew the attention of the public to a palm-leaf MS. (written in *circa* thirteenth century A.D.) of the *Kuttanimatam* found in the Śāntinātha temple collection at Cambay. That MS. was incomplete and bore the title Shambhalimatani and in 1887 the poem was published in the Kāvyamālā Series utilizing two other MSS. of the poem procured by Pandit Durga Prashad of Jaipur. All these MSS. were ‘incomplete and inaccurate’, and thus presented textual problems that baffled the ingenuity of many scholars, Indian as well as European.

In 1897-98 MM. Haraprasad Shastri paid visits to Nepal and brought some rare MSS. which he himself described in his Report on the Search of Sanskrit MSS. (1895-1900). In that report he made the following significant observation:

A MS. of the poem *Kuttanimatam* has been acquired, copied in 292 of the Newar era, i.e., 1172 A.D. . . . It is written in Bengali character. The oldest dated MS. in this character known in Europe bears the date of 1198. The present MS. is therefore 26 years older than the oldest MS. in Bengali known. I have reason to think that the MS. is older still, as the date is given in a beautiful Newar hand which runs through four lines after the colophon. So the Bengali character in which the whole MS. is written is of an older date than the four lines of Newar script.

The MSS. were valuable on more than one ground. It helped in ameliorating substantially the highly defective text printed in the Kāvyamālā Series. It also furnished to students of the paleography of the Bengali script MS. material copied in 1172 A.D. (292 of the Newar era) and was therefore 26 years older than the oldest Bengali MS. known in Europe.

Pandit Shastri and his pupil the late Rakhal das Banerjee made occasional references to the value of *Kuttanimatam* and so we understand how a Kashmirian pupil of Pandit Shastri, who was working with him in Calcutta—Pandit Madhusudan Kaul of Srinagar—was entrusted with the work of editing and annotating the poem. In a letter dated 26th March, 1918, written from the premises of Pandit Shastri (26 Pataldanga Street, Calcutta) Pandit Kaul, then a Research Scholar of the Kashmir Durbar attached to Pandit Haraprasad, wrote as follows:

I have prepared press copy for a good edition of the *Kuttanimatam* by one of my countrymen about eleven hundred years ago. It gives a lively picture of the Hindu society of the time at Benares. It was years ago printed in the Kāvyamālā Series but the materials on which the edition was based were not only defective but also incorrect. I have

prepared the press copy from two excellent manuscripts in the A.S.B. Library. One is a very beautiful Bengali manuscript, complete and correct, copied some time before 1172 A.D. The other is a Newari copy based presumably on the above.

The question of undertaking the publication of the book was discussed in April 1918 and Pandit Shastri observed: 'I have seen the press copy carefully and I find that the various readings have been very well done. . . . The work will be a great improvement on the old edition.' Objection was raised on the ground that the book was published elsewhere and that it was not in conformity with the 'main object of the Bibliotheca Indica Series, publishing important Oriental works that exist only in MSS.'. This technical objection was overruled and on the recommendation of Jt. Philological Secretary, Pandit S. C. Vidyabhusana, and of Prof. D. R. Bhandarkar, Sir Asutosh Mookerjee urged the inclusion of *Kuttanimatam* in the list of works approved for publication in the Bibliotheca Indica. Pandit Shastri further justified this new edition saying that the Kāvyamālā edition was prepared from 'bad and incomplete materials' while 'nearly a fourth of Madhusudan's work is absolutely new'.

The work was apparently sent to B.M. Press in 1919 and in February 1920 we find the editor receiving proofs. In June 1921 we note that proofs from pp. 104-120, i.e. to the last page of the text, and pp. 121-160 of the Notes were sent to the editor. In August 1922 the B.M. Press was complaining that corrected proofs of the Notes were not reaching them.

A mysterious silence followed and after nearly a decade we find Prof. J. J. Meyer appealing to the then Gen. Secretary, Mr. Van Manen, to help him with the reprint or proofs of the work so far composed. We quote below some passages of Prof. Meyer's letter dated Laubenhof, Chur, Switzerland, 19th July, 1931:

The Librarian of the India Office in London sent me a copy of your kind letter to him dated 25th June, 1931, and concerning my request for a MS. of Dainodargupta's *Kuttanimatam*.

Some months ago I finally mailed to the publisher the MS. of the work for which I am in need of MS. help. It is a new and thoroughly revised edition of the translation of Kshemendra's Samayamātrikā and Damodar-gupta's *Kuttanimatam*, in one large volume, entitled *Mores et Amores Indorum*. The Introduction has also been amplified and a long foreword is to be added. The original edition came out in 1903 and has been out of print almost ever since. . . . I hope that the new edition of the Sanskrit text of the *Kuttanimatam* now in preparation for the Bibliotheca Indica will be ready in time so that I can use it for an appendix to my book in which I should like to take up *at least* the more important passages and points that will receive new light from your edition of the text.

The text in the Kāvyamālā, as you well know, bristles with *cruces interpretum*, especially from stanza 486 on. . . . Now when do you expect your edition to be completed? Could you mail me the advance sheets as soon as printed? Or, if need be, a copy of the proof sheets as soon as they are advanced, i.e., expurgated far enough to be serviceable?

Meanwhile the MSS. of the A.S.B. were copied out in Devanāgari characters by Babu Govindadas of Benares, who placed his copy to Pandit T. M. Tripathi who published a new edition from Bombay in 1924, adding his own Sanskrit commentary *Rasa-Dipikā*. This edition was recommended by Mr. Van Manen to Prof. Meyer who also got from our Society a file of the formes so far printed. Prof. Meyer's letter that followed, dated Sept. 13, 1931, will explain itself:

Kindly accept my sincerest thanks for your two letters and the contents of the two registered parcels. Now that I have all the material you can furnish me at the present time before me I shall again attack the *Kuṭṭāṇīmatam*, with which I have wrestled anew for many a month some time ago. No doubt the help which you sent me with such benevolent and painstaking alacrity will be so great that many a knot that defied all my racking of the brains can now be undone. A thousand thanks once more.

While Prof. Meyer was trying to expedite the publication of the A.S.B. text, Mr. Van Manen probably sought the help of some local pundits to help in completing the book. In 1929 Mr. Chintaharan Chakrabarti was invited to see the remaining portions of the work through the press. Mr. Van Manen apparently lost all touch with Pt. Kaul, who had seen the printing of the text as far as p. 112 and some portions of the Notes as well. We also know that notes on verses 1–860 were set up in type and that notes for the remaining portions of the work (verses 862–1058) were prepared by Mr. Chakrabarti.

These facts were revealed in the Notes submitted by Mr. Chakrabarti to the Society in 1939, after a second lapse of academic memory of another decade (1929–1939). Mr. Van Manen retired and the first report of Mr. Chakrabarti was addressed to the Reorganisation Committee just 20 years after the starting of printing.

Dr. B. S. Guha tried his best to bring into a line of co-operation the two learned Sanskritists of Calcutta and Kashmir. But alas! it was not an easy affair, and the chequered career of this valuable MS. could but partially be redeemed by the present publication of the complete text with variants for the benefit of Sanskrit scholars, in the 25th Jubilee of its first setting up at the B.M. Press (1919). To allow this matter to drag on would mean the utter decomposition of the printed formes and so the Publication Committee decided to release the text portion only as fasc. 1, expecting to publish critical notes, etc. in a future fascicule when Pandit Kaul would send them to us. We apologize to the learned editor for this unfortunate delay and thank him for his patient co-operation with us.

There is ample justification for publishing more than one recension of such a rare text as the *Kuṭṭāṇīmatam*. In spite of numerous distortions in textual reading and deviations in sense inevitable in MS. traditions of such a restricted range, we may recommend the cantos composed by Dāmodara Gupta,

Minister of King Jayāpiṭa, (779–830 A.D.), as specimens of erotic kāvya of the late classical period of Sanskrit literature. The only other experiment along similar lines was made possibly in the same epoch by some pseudo-Kālidāsa who tried to smuggle a good deal of his knowledge of the Kāmaśāstra into the later (probably apocryphal) cantos of the Kumārasambhava which provoked, as we know, some later writers to compose poetic commentaries on Vātsāyana's Kāmasūtra. That remarkable treatise which, like Kautilya's Arthaśāstra, was gradually getting dismembered, was luckily conserved to a certain extent through the zeal and poetic scale of eminent writers like Kālidāsa, Māgha and Dāmodara Gupta. Havelock Ellis, the celebrated author of the psychology of sex, has paid generous tributes to Vātsāyana as a pioneer of scientific studies along that line.

So Prof. J. J. Meyer and Dr. Schmidt by their laborious researches into Indian erotic literature have demonstrated their scientific worth, and in publishing our Society's text of the Kuṭṭanīmatam we hope that some interest would be roused among scholars studying problems for normal and abnormal psychology. Prof. Keith has very appropriately classified Kuṭṭanīmatam into his group of didactic poetry, saying that there is both wit and humour, despite their coarseness in some of the stanzas.

KALIDAS NAG,
General Secretary.

ROYAL ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,
10th July, 1944.

श्रीगणेशाच नमः

कुट्टनीमतं काव्यम् ।

स जयति संकर्षभवो रतिसुखशतपदचुम्बनभ्रमरः ।
यस्यानुरक्तलक्ष्मनानयनान्तविलोँकितं वस्तिः ॥ १ ॥
अवधीर्य दोषनिचयं गुणलेशे संनिवेश्य मतिमायीः ।
कुट्टन्या मतमेतद्वामोदरगुह्यविरचितं गृणुत ॥ २ ॥
अस्ति खलु निखिलभूतलभृषणभृता विभृतिगुणयुक्ता ।
युक्ताभियुक्तजनता नगरौ वाराणसौ नाम ॥ ३ ॥
अनुभवतामपि यस्यासुपभोगन्कामतः शरौरवताम् ।
शशधरखण्डविभूषितदेहलयः किल न दुष्प्राप्यः ॥ ४ ॥
चन्द्रविभूषितदेहा भृतिरताः सङ्घजंगपरिवाराः ।
वारस्त्रियोपि यस्यां पशुपतिततुत्यतां आताः ॥ ५ ॥
अतितुङ्गसुरनिकेतनश्चिखरसमुत्क्षेपवनचलिताभिः ।
मंजरितमिव दिराजति यत्र नभो वैजयनीभिः ॥ ६ ॥
अविरतसंचरदवलाचरणतत्त्वालक्तकद्रवारुणितम् ।
स्थलकमलवतीलक्ष्मोँ विभर्ति वसुधातत्त्वं यत्र ॥ ७ ॥

१ ‘विलोकनम्’ इति सु० पा० ।

२ ‘सुक्ता’ इति सु० पा० ।

यत्र च रमणौभूषणरववधिरितसकलदिङ्गभोभागे ।
 शिष्याणां नाचैरवद्वस्वधार्यते पठताम् ॥ ८ ॥
 दिव्यधराधरभूरिव या गाजति मनवारणोपेता ।
 बङ्गलनिहौयवतौव प्रोक्षक्षिष्योपशोभिता या च ॥ ९ ॥
 अनिगणगुणमसुपेता या निव्यं हन्दमासिव प्रचितिः ।
 वनपंक्तिरिव मध्यांसा तुरुक्षसेनेव वैङ्गगन्धर्वा ॥ १० ॥
 नारागणोऽकुल्लोनः प्रियदोषा यत्र कौणिकाः सततम् ।
 गद्ये वृत्तच्यवनं परमटहरोधस्तथाऽहेषु ॥ ११ ॥
 शृङ्गसृतो व्याञ्जस्याः पदवेदिषु यत्र धातुवादिलम् ।
 सुरतेष्ववज्ञाक्रमणं दानच्छेदो मद्भूतौ करिणाम् ॥ १२ ॥
 तौत्रकरत्वं भानोरविवेको यत्र मित्रैङ्गदयानाम् ।
 योगिषु दण्डयहणं संधिच्छेदः प्रगट्ष्वेषु ॥ १३ ॥
 कन्दःप्रस्तारविधौ गुरवो यस्यामनार्जवस्थितयः ।
 वौणाथां परिवादो द्विजनिलयेष्वप्रसन्नत्वम् ॥ १४ ॥
 अनुरूपवृत्तघटना सत्कविक्षतरूपकेषुैँ लोके च ।
 रमणौवचने यस्यां माधुर्यं काव्यवन्वे च ॥ १५ ॥
 यस्यामुपवनवीथां तमालपचाणि युवतिवदने च ।
 नखरप्रहारैरणितं तंत्रौवादेषुैँ सुरतकलहेषुैँ ॥ १६ ॥

१ ‘शिष्याखामाचार्यैर्नावद्यं वार्यते’ इति सु० पा० ।

२ ‘ससाञ्चा’ इति व० पा० ।

४ ‘धनस्याः’ इति सु० पा० ।

६ ‘रूपके च’ इति सु० पा० ।

८ ‘वादे च’ इति व० पा० ।

३ ‘बहुल’ इति व० पा० ।

५ ‘सिन्दुहदानाम्’ इति सु० पा० ।

७ ‘कणितम्’ इति व० पा० ।

९ ‘कलहे च’ इति व० पा० ।

नन्दनवनाभिरामा विवृधवतौ नाकवाहिनीजुष्टा ।
 अभिरावतौ व यात्या वियस्तुजा निर्दिता जगति ॥ १७ ॥
 तस्यां ग्रगपतिननुरिव विलासिनौ^१ हृदयशोकसंज्ञनौ ।
 अल्लुष्टेश्वरहृदया प्रालेयनगाधिराजतनयेव ॥ १८ ॥
 संमक्खभोगिनेचा मन्दरधरलौभृतो यथा भृतिः ।
 उपरि गता गृहानामन्धासुरगावलेखेव ॥ १९ ॥
 समुदाम वाररामा मानसवस्तेः शरौरिणौ भृतिः ।
 निःशेषवेशयोषिदिभृषणं मालतौ नाम ॥ २० ॥ (विश्वेषकम्)
 येश्वरवचमां वभित्त्वौलानामाकैरः स्थितिः प्रेक्षः ।
 भृतिः परिहामानामावस्थो वक्रकथितानाम् ॥ २१ ॥
 सा शुश्राव कदाच्छ्रवक्षालयपृष्ठदेशमधिष्ठात् ।
 केनापि गौयमानां प्रसङ्गपतिताभिमामायाम् ॥ २२ ॥
 ‘यौवनसौन्दर्यमदं दूरेणापास्य वारवनिताभिः ।
 यद्वेन वेदितव्याः कासुकहृदयार्जनोपायाः’ ॥ २३ ॥
 श्रुत्वाथ विपुलजघना मनसौ मालतौ चकार चिरम् ।
 अतिसाम्रतसुपदिष्टं सुहृदेवानेन साधुना पठता ॥ २४ ॥
 तद्वत्वा पृच्छामो विकरालां कलितसकलसंसाराम् ।
 यस्याः कामिजनौघो दिवानिशं द्वारैस्थास्ते ॥ २५ ॥
 इति मनसि सा निवेश्य द्रुततरभवतौर्य वेश्मनः शिखरात् ।
 विकरालाभवनवरं परिजनपरिवारिता प्रययो ॥ २६ ॥

१ ‘विलासिनौ हृद...’ इति सु० पा० । २ ‘मालयः’ इति सु० पा० ।

३ ‘कवितानाम्’ इति सु० पा० । ४ ‘हारदेशम्’ इति ष० पा० ।

अथ विरलोक्तदशनां निम्नहं स्फूर्तचिपिटनासायाम् ।
उत्त्वणाच्चुक्त्वा वितशुक्ककुचस्थानशिथिलकृत्तितनुम् ॥ १७ ॥
गम्भीरारकादृशं निर्भृषणलम्बकर्णपालौ च ।
कतिपयपाण्डुरचिकुरां प्रकटशिरामन्ततायतयौवाम् ॥ १८ ॥
सितधौतवस्तनयुगलां विविधौषधिमणिसनाथगलसूचाम् ।
तचौमहुङ्गिम्बले तपनौयमयौ च वालिकां दधतौम् ॥ १९ ॥
गणिकागणपरिकरितां कामिजनोपायनप्रसक्तदृशम् ।
आसन्द्यामासौनां विक्षेपक्यामाम विकरालाम् ॥ २० ॥ (कुलकम्)
अवलोक्य सा विधाय चितिमण्डलसौलिना प्रणतिम्
परिष्ठुष्टकुशलवाता समनुज्ञातामनं भेजे ॥ २१ ॥
अथ विरचितहस्तपुटा सप्रश्रयमासनं समुत्सृज्य ।
इदस्त्वे विकरालामवसरमासाद्य मालतौ वचनम् ॥ २२ ॥
विदधासि हरिमकौसुभमहरिं हरिमगजनाथममरेन्द्रम् ।
अद्रविणे द्रविणपतिं नियतं मतिगोचरे पतितम् ॥ २३ ॥
अथसेव वुद्धिविभवं हृतविभवस्ते पटच्चरावरणः ।
कामुकलोकः कथयति सत्रागारेषु भुंजानः ॥ २४ ॥
उपमंहतान्यकर्मा धनवर्मा नर्मदांप्रियुगलस्य ।
सकलसमर्पितसंपददुपेतः पादपौठवम् ॥ २५ ॥
यदुपगतो नयदत्तः सागरदत्तस्य मध्यमः पुचः ।
प्रौणंति मदनसेनां विधाय पित्रमन्दिरं रिक्तम् ॥ २६ ॥

^२ 'अथ सा विधाय दूरात्' इति च० पा०। ^३ 'रविम्' इति ब० पा०।

‘प्रैषयनि’ इति ३० पा० ।

कुट्टौमतं कायम्

अब्रौक्तापितचरणे मंजयां भट्टपुत्रनरसिंहः ।

परितोषं ब्रजति परं स्वदु स्वदृत्याणियुगलेन ॥ ३७ ॥

अन्निःशेषितविभवो दीन्नितभवद्वपुत्रशुभटेवः ।

निर्भर्तितोऽपि नोन्हनि केशवसेनाग्निहारम् ॥ ३८ ॥

अन्या अपि कामिजनं साधारणयोषितो यदाक्रम्य ।

विदधति कर्षटशेषं विश्वमितसेतत्तवोपदेशानाम् ॥ ३९ ॥

(कुलकैम)

हौनाच्यजन्मानो गुणहौना रोगिणो निराकृतयः ।

उपसेविता भयापि प्रकटौडतरागसौष्ठवं पुरुषा ॥ ४० ॥

मातः किं विदधामो हतधातुवामताभियोगेन ।

नासाद्याम इष्टं निजतनुपण्यप्रसारकेणापि ॥ ४१ ॥

तत्कुरु मातरनुग्रहमभिघतत्वं ममापि देहिनो भोग्यान् ।

तेषां च वेशचेष्टितमनमिजशरजालपातनोपायान् ॥ ४२ ॥

इति गिरमुदौरच्यन्तौ सप्रेमामृद्य पाणिनां पृष्ठे ।

रुचिरवचो विकराला रुचिराकृतिमालतीमृचे ॥ ४३ ॥

(कुलकैम)

अथसेव दह्यमानमरनिर्गतधूमवर्तिकाकारः ।

चिकुरभरस्तव सुन्दरि कामिजनं किंकरौकुरते ॥ ४४ ॥

अथसेव ते क्षेत्रोदरि मन्दोक्षमितभुविभमाधारः ।

अधरौकरोति धौरान्मधुरस्मितसुभगवौचितविशेषः ॥ ४५ ॥

१ व० पुस्तके न दश्यते ।

२ 'दश्यम्' इति स० पा० ।

३ 'कलापकम्' इति व० पा० ।

इयमेव दग्धं तकांतौ रतिकान्ताकृतमतितरां कुरुते ।

अत्रिपयमयुपयाता निघतं तव कामिनां मनसि ॥ ४६ ॥

इयमेव उशनपंक्तौ रुचिराचिरकान्तिधामममकांतिः ।

उत्पादयति निताळं तव मन्मथाहवेदनां पुंसाम् ॥ ४७ ॥

इदमेव महुक्षयितं लौलावति विजितपरम्भतद्वैनितम् ।

तव निष्ठेषभुजंगव्याकर्षणमिष्टुमंडे उहरितः ॥ ४८ ॥

इदमेव मकरकेतननिकेतनं स्तनयुर्त तवाभोगि ।

भोगवति भोगमाधनमदरोपायमहो वर्यः ॥ ४९ ॥

इदमेव वाङ्गयुग्मं स्तुगान्तनुसुन्दरं तवाभोगि ।

कस्य न जनयति मदनं कनकाङ्गदभूषणं सुतन् ॥ ५० ॥

अयमेव मध्येशः कन्दपांदेश्चकरणचतुरस्ते ।

प्रकृशोऽपि श्रौरवतो उशमौ प्रापयति मन्मथावस्थाम् ॥ ५१ ॥

इयमेव रोमराजिः संकन्यजचापद्यष्टिगुणशोभाम् ।

दधती विदधाति तव स्तरमायकगच्छविक्तवान्यूनः ॥ ५२ ॥

इदमेव चै पृथुजघनं कलधौतशिखातलाभिरमणौयम् ।

तव तस्तणि वशीकरणं यतिमयतिनाशकारि करभोरु ॥ ५३ ॥

इदमेव तवोरुयुगं रम्भास्तमोपमं मनोहारि ।

वद सुन्दरि नाभिमतं मदनच्चरौशान्तये कस्य ॥ ५४ ॥

१ ‘वदनकान्तौ’ इति व० पा० ।

२ ‘कांतिसमकांतिः’ इति व० पा० ।

३ ‘स्वानम्’ इति व० पा० ।

४ ‘संचवच्चरिच्चम्’ इति व० पा० ।

५ ‘श्युलजघनम्’ इति व० पा० ।

६ ‘गर्भो’ इति व० पा० ।

७ ‘नापशान्तये’ इति व० पा० ।

यौवनकल्पतरोम्ले कनकलताविभ्रमं सुवृक्तमिदम् ।
जंघायुगल्लं नेच्छति कामफलग्राहये का इह ॥ ५५ ॥
निजिनदाहिमरागं विजितस्यक्षकमुखिनीविनाममिदम् ।
तत्र च रणभरोजयुगं कल्प न मानममलंकुरते ॥ ५६ ॥
ड्रेपयति वारणेन्द्रं हंसं हमति प्रथातमिदमेव ।
तत्र खौलावति ललितं यूनां इटशानि मध्याति ॥ ५७ ॥
तदपि यदि ते कुद्रहस्तमवधारं संविधाय तन्मध्ये ।
आकर्णय कथयामि खबुद्धिभवानुमारेण ॥ ५८ ॥
खीकुरु तावत्यमं नृपसेवकभड्डसूनुमतियन्नात् ।
खाधौनामतिविपुलां यदि मध्यद्मौहसे सुतन् ॥ ५९ ॥
प्रत्यासन्नयामि खयं प्रभुः पितरि नित्यकटकस्ये ।
भड्डसुतश्चिन्नामलिराक्ष्यो भवति नियमेन ॥ ६० ॥
शट्टणु तस्य चाहहासिनि वेष्यहणं च चेष्टितं चैव ।
निपतति मै यथा दृष्टं प्रियसुरभिकुसुमश्चरासनप्रसरे ॥ ६१ ॥
स्थूलस्थापितचूलकपंचांगुलमाचकेणविन्यामः ।
लम्बन्नवणनिवेशितकरपञ्चकघटितदन्नपंक्तिश्च ॥ ६२ ॥
करश्चाखाैर्पितमुद्रिकचामौकरकण्ठसूचिकाभरणः ।
परिमुष्टगाच्चकुमकिंचित्पिंजरितैस्वर्वाङ्गः ॥ ६३ ॥

१ ‘तरणि चरणयुगल्लम्’ इति सु० पा० । २ ‘तथा च’ इति सु० पा० ।

३ ‘सुरभिश्चरा...’ इति सु० पा० । ४ ‘चूडः पंचा...’ इति सु० पा० ।

५ ‘श्रित’ इति ब० पा० ।

६ ‘वसनसंवीतः’ इति ब० पा० ।

प्रविल्लिकुसुमदामकगल्लमण्डनजातरूपकृतशोभः ।
 अन्ननिविष्टमिकैश्चकनौरुच्छिकरसुम्भिकादिचरणतः ॥ ६४ ॥
 नानावर्णविवेष्टितदहन्दग्नापागवद्धततकेशः ।
 एकस्मिन्दलवौटकसपरस्मिन्मौसपदकं कर्णः ॥ ६५ ॥
 उच्चाङ्कनकगर्भितकुमपिंचरितवस्थैपरिधानः ।
 सूलतरकाच्चर्वतकमात्रं च गले दधानेन ॥ ६६ ॥
 द्विश्चिकरंजितकरसहकरसूलनियद्वयंखचक्रेण ।
 प्रथमवयस्त्वं भजता तासूलकरंकवाहिनानुगतः ॥ ६७ ॥

(विशेषकम्^१)

अष्टिवणिग्निरुक्तिवशधानरङ्गस्य सुमहतो सधि ।
 शूलापान्नस्यापितकतिपयवैध्रोहपौठिकासौनः ॥ ६८ ॥
 उत्संगार्पितखड्डैश्यथानथभाषिभिर्मदौद्धैत्यम् ।
 विभ्राणैरनुजौविभिरधिष्ठितः पञ्चष्वै पुरुषैः ॥ ६९ ॥
 चतुरतरसेवकापितपृष्ठपरिच्छिप्तपूर्वदेहांशः ।
 अन्नपेच्छितप्रमङ्गः पुनः पुनः पठति मोक्षतभ्युक्तः ।
 गायां ज्ञोकप्रायां भावितचेता यथातद्याधीताम् ॥ ७१ ॥

१ 'करशोभः' इति ब० पा० ।

२ 'सिन्धिततौरुच्छक' इति ब० पा० ।

३ 'वसन' इति सु० प० ।

४ 'चर्चक' इति सु० पा० ।

५ 'कुञ्जकम्' इति सुद्वितपुस्तकेस्मि

६ 'बडो' इति सु० पा० ।

७ 'महौदत्यम्' इति ब० पा० ।

८ 'चंतर्विष्वृतावेलप्रोत्सून' इति ब० पा० ।

विस्मयलोक्तिमौऽिः पर्यगतांस्ताड्यवसावेगान् ॥
हाै कटु माध्विति वाटैरन्तरयति परसुभार्षितश्चवण्ण ॥ ७३ ॥
इदमुक्तो रहमि स्था तातेन नृपो नृपेण तातोऽपि
इति पितुराविक्षुरुते भौम्भैतः प्रश्नविश्वासौ ॥ ७४ ॥
पच्चेदमजानक्तानवा कौशलं कला विषये ।
प्रकटयति जनसमाजे विभ्राणः पञ्चकर्तरौ मततम् ॥ ७५ ॥
ब्रह्मोक्तनाव्यगान्वे गौते सुरजादिवाटने हैव
अभिभवति नारदादीन्यावौष्णं भड्पुचस्य ॥ ७६ ॥
वसुनन्दचिच्छाइडकमुैकाद्यधद्वधेनुवन्धेषु ।
ब्रैजति सुरतोऽस्य निञ्चं भार्गवतां परम्पुरासौऽपि ॥ ७७ ॥
वात्यायनमयमवृधं वाैह्यं दृरेण दक्षकाचार्यैम् ।
गणयति मन्मथतं च पशुतुच्यं राजपुत्रं च ॥ ७८ ॥
प्रपलायनैकहृदये यो विक्रममातनोति हरिणेऽपि ।
सिंहस्य तस्य ग्रौयै चपाकरं भड्पुचस्य ॥ ७९ ॥
आखेटकेऽपि कौतुकमस्येव जयस्तु चचन्ते लक्ष्मे ।
भड्पुचेन न खेलति भड्पुसुतः किंतिप्रकटम् ॥ ८० ॥

१ ‘हा कटुमाधुवाटै’ इति व० पा० ।

२ ‘भूतास्’ इति व० पा० ।

३ ‘सुधा’ इति सु० पा० ।

४ ‘त्यजति’ इति सु० पा० ।

५ ‘बाह्यान्’ इति सु० पा० ।

६ ‘चार्यन्’ इति सु० पा० ।

७ ‘हृष्टपुस्तकद्वये ‘यः प्रार्थितोऽपि यत्काक्षवचं राधासुतो ददाति न्मः । अविचितितवसुवर्ष्णस्याग्नुणं हसति तस्यायस्’ इत्येतत्यद्यमधिकमस्ति ।

८ ‘चपाकरं भवति भड्पुचस्य’ इति भु० पा० । ९ ‘भड्पुतनर्यन्’ इति सु० पा० ।

इति निजमेवकनिगदितरभणौयवचःश्रवणपरितुश्च ॥

अन्तसुदितो त्रृते सामेष खल्लौकरोतौति ॥ ८० ॥

(संदानितकम्)

कतमत्कतमज्ञर्प प्रस्थानैः का च नर्तकौ भद्रार्प ।

विट्ठलटके का नृत्यति कोहलभरतोदितक्रियया ॥ ८१ ॥

कौटूष्वार्प न्यज्ञर्प धेनुकरचिते च भार्णके कौटूष्कु ।

प्रेखणकाढावेव पुच्छति लृत्योपदेशकं अन्नात् ॥ ८२ ॥

सुमनोमाकां कण्ठासादरचेता ददाति नर्तक्यै ।

अपनौय मृ॒ तामूलकमलवसरे माधुवादं च ॥ ८३ ॥

भुजपनलगा॑ चर्मच्य॑तकालित्योदहनपार्श्वलितानि ।

अनर्यैव निर्भितानि स्फारकउद्दिष्ट चातुरश्चं च ॥ ८४ ॥

प्रविभक्तैर्भावरसैरभिनयभृ॑या परिक्रमैश्चित्तैः ।

रभामथतिगेते किमुतेतरनर्तकौलोकम् ॥ ८५ ॥

दृत्यपमारकविरताव॑ विरतमुम्हा॑युकण्ठमन्युच्चैः ।

वर्णयति भावितात्मा सच्चितपदमानया पाचै॑म् ॥ ८६ ॥

१ 'त्रृष्णा' इति सु० पा० ।

२ 'कौटूष्कु' इति सु० पा० ।

३ 'भर्ती' इति सु० पा० ।

४ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

५ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

६ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

७ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

८ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

९ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

१० 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

११ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

१२ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

१३ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

१४ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

२ 'कुटिता' इति सु० पा० ।

४ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

५ 'मृ॒त्यु' इति सु० पा० ।

६ 'तातके' इति सु० पा० ।

७ 'प्रिङ्गटके' इति ब० पा० ।

८ 'सात्र' इति सु० पा० ।

९ 'सात्र' इति सु० पा० ।

१० 'सात्र' इति सु० पा० ।

११ 'सात्र' इति सु० पा० ।

१२ 'सात्र' इति सु० पा० ।

१३ 'पातम्' इति सु० पा० ।

१४ 'पातम्' इति सु० पा० ।

प्रायेण भट्टतनयो भवतीदृग्बेष्टेष्टिते भद्रे ।
 तं सदनवागुरान्तः पातयसि यथा तदा ब्रूमः ॥ ८७ ॥ (कुल्लकम्)
 चतुरा प्राग्वलभ्यवतौ परचित्तज्ञानकौशक्तोपेता ।
 योज्या तस्मिन्दूतौ वक्त्रोक्तिविभृषिता प्रथबेन ॥ ८८ ॥
 समुपेत्य तथाऽवसरे तास्मृत्यं सुमननश्च ठच्छेत्यस् ।
 अभिधातव्यः सुन्दरि सकरध्वजदौषकैर्वचनः ॥ ८९ ॥
 जन्ममहस्तोपचितैः पुण्डवद्यैरद्य फल्कितमहारकम् ।
 यच्चं नयनानन्दन नयनाऽवसरं सहेतोऽभि ॥ ९० ॥
 चाटुकममनुरागं प्रणयहस्तौ विमहजनिताहोकार्तिस् ।
 प्रकटयति वाररमणौ नठौव दिनाभिसोगन ॥ ९१ ॥
 प्रवयसि यौवनशालिनि हीनकुले मन्त्रकुलप्रसूते च ।
 रोगवति दृढगरीरे समचित्ता योगिनश्च गणिकाश्च ॥ ९२ ॥
 उपचरितायतिमादं पण्डवदृः क्षीणमस्तः पुंसः ।
 पातयति दृशं ब्रजतः स्युहया परिधानमाचेऽपि ॥ ९३ ॥
 इत्यं दृढतरवासितमनसां पुंसांमसाम्यतं पुरतः ।
 वेशविलासवतौनामश्चरीरश्चरव्यथाकथनम् ॥ ९४ ॥ (कुल्लकम्)
 केवलमगणितलाघवदूरपरित्यक्तधौरताभरणा ।
 सुखरयति भां दुराशादग्धम्^५ खौ तेन कथयामि ॥ ९५ ॥

१ सुद्रितपुस्तके नालिं ।

२ 'यस्त्वम्' इति सु० पा० ।

३ 'त्वं' इति ब० पा० ।

४ दृष्टपुस्तकद्वये 'कुल्लकम्' इति नालिं ।

५ 'वतौ' इति सु० पा० ।

हृदयमधिष्ठितमादौ मालत्याः कुसुमचापवाणेन ।
 चरमं रमणौवक्षभ लोचनविषयं त्वया भजता ॥ ८६ ॥
 चण्णमुक्तकण्ठकिताङ्गी चण्णमुखण्डाहवेदनायेत्ता ।
 चण्णमुपजानोऽक्षया स्वेदार्द्धवपुः चण्णं भवति ॥ ८७ ॥
 सुङ्गरविभावितकार्यां सुङ्गरज्ञितधौरभावमत्युच्चैः ।
 रोदिति गायति चै पुनः पुनश्च मौनावलम्बिनौ भवति ॥ ८८ ॥
 पतति सुङ्गः पर्यङ्के सुङ्गरङ्के परिजनस्य सुङ्गरवनौ ।
 किसलयक्रन्तितत्त्वे सुङ्गरम्भसि सुङ्गरनङ्गमतप्ता ॥ ८९ ॥
 अहिषीव पङ्गदिग्धा हंसौव मृणालवलयपरिवारा ।
 सुभगमयूरौवासौ भुजंगविदेषिणी जाता ॥ १०० ॥
 कदलौचैः पक्षकचन्दनपंकेनहनौरहारघनसारम् ।
 सुन्दरशशधरकान्तं नो शान्त्यै मदनङ्गतभुजस्तस्याः ॥ १०१ ॥
 अपमारय घनमारं कुरु हारं दूरं एव किं कमलैः ।
 अलमलमालिमृणालैरिति वदति दिवानिंगं वाला ॥ १०२ ॥
 संकन्यैसपनौतं लामन्तिकमुक्तमन्मनोवृत्तिः ।
 दृढमालिंगति पश्चात्खभुजापौडेन याति वैलक्ष्यम् ॥ १०३ ॥
 कुसुमामोदौ पवनः पिक्ककृजितस्तङ्गमार्धरसितानि ।
 दयमिथतौ सामग्रौ घटिता कासेन तदिनाशाय ॥ १०४ ॥

१ ‘वस्या’ इति व० पा० ।

२ ‘ताकं’ इति व० पा० ।

३ ‘हास्या’ इति व० पा० । ४ ‘हृष्यति सुकृतिं च सम्भिनौ’ इति सु० पा०

५ ‘चन्दनपंकः पक्षरहं नौरहारघनसारम्’ इति व० पा० ।

६ ‘शशशशधरकान्तम्’ इति व० पा० । ७ ‘विधिनैव’ इति सु० पा० ।

अवलां बलिना नीतां दशामिमां मकरकेतुना रच ।

आपैत्यतितोद्भूतये भवति हि शुभजन्मनां जन्म ॥ १०५ ॥

नो गृह्णति यथार्थोऽर्थिज्ञनैर्निगदिता गिरः प्रायः ।

मालत्या गुणलेघं प्रटणु धृष्टतया तथापि कथयामि ॥ १०६ ॥

आस्तालयतो नूनं धनुरतनोः कौसुमं रजः पतितम्

संगृह्णै सा सुगाचौ विश्वसृजा निर्मिता तेन ॥ १०७ ॥

उपहसति गिरिसुताया लावण्यं येन सततलग्नेन

न इवतामुपनौतं भोगीन्द्रियभृषणस्य देहार्धम् ॥ १०८ ॥

शशधरविश्वाधैर्गतां छायामिव मैहिकेयवदनस्य ।

अलिपटलनौलकुटिलामलकावलिमलिकसंनिधौ वहति ॥ १०९ ॥

सरस्विजमस्त्रिरशोभं विभ्रमरहितं च मण्डलं शशिनः ।

केन ससेतु समलं छट्यप्रिय मालतौवडनम् ॥ ११० ॥

अलिरुपरि तदीक्षणयोभ्राला सौगन्ध्यसूचितविशेषः ।

निपतति कर्णाम्बुद्धे निर्गुणताप्यवमरे साध्वौ ॥ १११ ॥

विभ्राणेऽरुणिमाणं सहजं जितवन्मुजौवहृचिमधरे ।

यदलक्ककविन्यैसनं तत्तस्या मण्डनक्रीडा ॥ ११२ ॥

चिच्चमिदं यदि कृशता तस्या वलिपरिगृहीतमध्यस्य ।

अथवा नो विधिविहिता भइताप्यपनीयते तनुता ॥ ११३ ॥

आस्तामपरस्तावत्तस्या स्वरवस्तिपृथुतरनितम्बः ।

१ ‘आपद्यबलोद्भूतये’ इति सु० पा० । २ ‘यथार्थानर्थिः...’ इति सु० पा० ।

३ ‘संहृत्य सा सुमध्या’ इति ब० पा० । ४ ‘न्यासस्तु’ इति ब० पा० ।

कथयति कपिलसुनेरपि दृक्षपथपतितः समाधानम् ॥ ११४ ॥
 तत्ता रन्मावयुषो रमोपमभ्रव्युगलमवलोक्य ।
 मकरध्वजोऽपि सहसा निजसायकलच्छ्यतां आति ॥ ११५ ॥
 जघनभरात्सद्याता नादाता सा विलोचनं प्रसरम् ।
 तिष्ठति तेन मनोहर ग्ररजन्मा त्रद्वच्चर्येण ॥ ११६ ॥
 यदि कथमपि मधुमथनः पश्यति तामसमवाणवर्वस्तम् ।
 तद्भारभारभूतामिव लक्ष्मौमुरमि विनिहितां मनुते ॥ ११७ ॥
 यदि पतति सा कथंचिद्वौचणविषये हरस्य तद्वश्यम् ।
 चिभुवनमश्विं कुरुते वासेतरदेहभागमासाद्य ॥ ११८ ॥
 सौन्दर्यं तत्तादृशमशेषयोषिद्विलक्षणं सृजतः ।
 यच्चिध्यन्वं धातुस्तन्मन्ये काकतालौद्यम् ॥ ११९ ॥
 महजविलामनिवासं तस्या वपुरनभिवौचमाणस्य ।
 मन्ये नाकाधिपतेः सहस्रमपि चचुषां विफलम् ॥ १२० ॥
 शिथिलयतु कुसुमचाषं चिपतु ग्ररान्वाणधौ मनोजन्मा ।
 संसारभारभूता विचरति सुवि मालती यावत् ॥ १२१ ॥
 वात्यायनमदनोदयदत्तकविट्टुत्तराजपुचाद्यैः ।
 उच्छ्वसिः^१तं यत्किंचित्तत्तस्या छदयदेशमधास्ते ॥ १२२ ॥
 भरतविशाखिलदंतिलवृक्षायुर्वद्विच्चसूचेषु ।
 पञ्चच्छेदविधाने भ्रमकर्मणि मुख्सूदश्यस्तेषु ॥ १२३ ॥
 आतोद्यवादनविधौ नृते गौते च कौशलं तस्याः ।

१ ‘नाव’ इति सु० पा० ।

२ ‘भूतं लक्ष्मौवपुर’ इति ब० पा० ।

३ ‘पुत्र’ इति सु० पा० ।

४ ‘उल्लपितम्’ इति सु० पा० ।

अभिधातुं यदि इक्को वदनसहस्रेण भोगिनामौगः ॥ २०४ ॥

(दुर्गल्लक्ष्म)

परिगलदालोलांशुकमपयच्छणमुरमि भालतौ रभसान् ।

निपतति नाऽपुण्डवतां रतिलालमभानमा रहमि ॥ २०५ ॥

रतिरसरभसास्फालनचलवलयनिनाठभिश्रितं तस्याः ।

तत्कालोचितंैमणितं श्रुतिपथमुपयाति नाऽन्यपुण्डस्य ॥ २०६ ॥

इत्यमभिधीयमानः इुभमध्ये यदि भवेद्दामौनः ।

एवं ततोऽभिधेयः संदर्भितकोपया दूत्या ॥ २०७ ॥

किं मौभाग्यमदोऽय यौवनैलोलाभिरुपतादर्पः ।

सहजप्रेसोपनतां भालतिकां न बड्ड मन्यसे येन ॥ २०८ ॥

न गणयति या कुलौनान्दविणवतः ग्रास्त्रवेदिनः प्रणतान् ।

मा भवदर्थे शुद्धति कुस्त्राननिवेशितं धिगनुरागम् ॥ २०९ ॥

कमलवतौ तीव्रहस्तौ बड्डभस्त्रनि शम्भुशिरमि शशिलेखा ।

सा च लयि पशुकल्पे अदभिरता तेन से कृशता ॥ २१० ॥

असरलमरसं कठिनं दुर्घहमत्तिग्न्यमाश्रिता खदिरम् ।

यदुपैति वाच्यपदवौं भालतिका तत्किमाश्वर्यम् ॥ २११ ॥

अथवा कः खलु दोषो अदतुन्यतयोपजनितवैलच्छः ।

खाधीनामपि सरसां परिहरति सृष्टालिकां ध्वांच्चः ॥ २१२ ॥

माच करिष्यसि खेदं निष्टुरमुक्तोऽसि यन्मया सुभग ।

१ ‘कुलकम्’ इति सु० पा० ।

२ ‘परि’ इति व० पा० ।

३ ‘कणितम्’ इति व० पा० ।

४ ‘एवताम्’ इति व० पा० ।

५ ‘शीला’ इति व० पा० ।

यूनां हि रक्ततस्णौसुहृदभिहितपरुषमाभरणम् ॥ १३३ ॥

चन्द्रमसेव ज्योत्स्ना कंसासुरवैरिणव वनमाला ।

कुसुमशरामनलतिका कुसुमाकरवक्षभेनेव ॥ १३४ ॥

मदक्षीला हरिनेव स्तनयुग्लेनेव हारलता ।

रम्यापि सा सुगाचौ रम्यतरा भवतु संगता भवता ॥ १३५ ॥

(युगलैकम्)

किं बङ्गना यदि यूनासुपरि विधातुं समौहसे चरणम् ।

तत्कुरु रमणौरन्वं प्रेसोज्ज्वलमंकैतस्त्वर्णम् ॥ १३६ ॥

अथ तद्वचनश्रवणप्रविजृभितमदनभडुदायादः ।

उपचरणौयः सुन्दैरि निजवस्तिसुपागतस्त्वयायेवम् ॥ १३७ ॥

दूरादभ्युत्थानं प्रणमनमात्मामनप्रदानं च ।

प्रविधेयमंचलेन प्रखोटनमंत्रियुगलस्य ॥ १३८ ॥

ईषदयनप्रकटिंतकक्षोदरबाङ्मूलकुचयुगैलम् ।

मंदर्थं इटिति यास्यमि नायकदृगोचरात्तूर्णम् ॥ १३९ ॥

अथ पर्यक्षमनाथं दीपोज्ज्वलकुसुमधूपगव्याक्षम् ।

विततवितानकरम्यं प्रवेशितो वासकागैरम् ॥ १४० ॥

माचा ते गुरुजघने सादरमवतारणादिकं कृता ।

अभिनन्दनौय एभिर्वचनविशेषैः प्रथलेन ॥ १४१ ॥

(युगलैकम्)

१ सुडितपुस्के नास्ति ।

२ ‘संगतं तूर्णम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘सुखनि’ इति व० पा० ।

४ ‘प्रकटस्’ इति व० पा० ।

५ ‘भागम्’ इति व० पा० ।

६ ‘वासम्’ इति व० पा० ।

७ ‘मुक्तिपुस्के ‘कुलकम्’ इति पाठान्तरम् ।

अद्याग्निः सम्भ्रां परितुष्ट इष्टदिवहा ऋद्य ।
 कल्याणालंकारो यद्युक्तवाच्चिदं चेष्ट ॥ १४० ॥

अनुरूपयाचघटनं कुर्वाणस्याद्य कुसुमवाणम् ।
 सुचिराद्वत मंजातः गरामनाकर्षणम् सफलः ॥ १४१ ॥

विन्यस्य शिरसि चरणं सुभगा गणिकाजनस्य सकलस्य ।
 सौभाग्यवैजयन्तौ संप्रति वक्षा समुत्थिपतु ॥ १४२ ॥

दुहितर एव ज्ञाया धिक् लोकं पुच्छन्तुष्टम् ।
 जामातर आप्यन्ते भवादृशा यदभिस्वन्धात् ॥ १४३ ॥

हृढपरिचया गुणज्ञा भवदिधा नार्थनार्हका यदपि ।
 तदपि हृदयाभिनन्दन दुहित्तेहादहं वच्चमि ॥ १४४ ॥

सहजप्रेमोपनता न्यस्ता लयि मालतीं तथा कार्यम् ।
 न यथा भवति वराकौ लद्विप्रियजन्मनां शुचां वसतिः ॥ १४५ ॥

मृदुधौतधूपिताम्बरमयाद्यं मण्डनं च विभ्राणा ।
 परिपीतधूपवर्तिः स्थास्यसि रमणातिके सुतनु ॥ १४६ ॥

सख्नेहं सत्रीडं सप्ताध्वसं सप्तुहं च पश्यन्ती ।
 किंचिहश्यशरौरा प्रविरलपरिहासपेशलालापा ॥ १४७ ॥

(युग्मम्)

मातरि निर्याताद्यां परिजनसुक्ते च वासकस्याने ।
 अभियुंजाने रमणे वामाचरणं चणं कार्यम् ॥ १४८ ॥

१ ‘त्रेष्ठा’ इति व० पा० ।

२ ‘मानदा’ इति स० पा० ।

३ ‘वच्ये’ इति स० पा० ।

रतिसंगरविहितमतावाकर्षति रभमतः पुरस्तस्मिन् ।

कुट्टमितमाचरन्तौ जनयिष्यसि किंचिदंगसंकोचम् ॥ १५१ ॥

प्रारम्भे सुरतविधौ क्रमदर्गितचिन्तयोनिसंवेगा ।

अपशङ्कमपेयिष्यसि निर्वाञ्जं पुचि गाचाणि ॥ १५२ ॥

यद्याद्वाच्छ्रुतिः हनुं यद्वष्टुं यत्त विलिखिनु गाचम् ।

तत्तदपसारणौयं सावेगं ढौकनीयं च ॥ १५३ ॥

दंगे स्वयथङ्कतिमामर्दे विविधकण्ठरस्मैतानि ।

नखविलिखने च सौत्कृतिमाघातेषूल्यणं कणितम् ॥ १५४ ॥

ह्रस्यायासश्वासानुचन्त्वौ पुलकदंतुरश्वरौरा ।

खिद्यत्सकलावयवा प्रकरिष्यसि रागद्वद्वये पुंसाम् ॥ १५५ ॥

(धुगलकम्)

परम्भृतलावैकहंसकपारावततुरगद्यनिःखनितम् ।

अनुकार्यमुच्चितकाले कलकण्ठैः रुतैस्त्वया रसतः ॥ १५६ ॥

मा मा मामतिपौडय मुंच चण्मद्य नो समर्थाऽस्मि ।

इति गङ्गदास्युटाचरमभिधात्यस्त्वया कामी ॥ १५७ ॥

अनुबन्धमानुकूलं वामत्वं प्रौढतामसामर्थम् ।

सुरतेषु दर्शयिष्यसि कामुकभावं खैयं बुद्धा ॥ १५८ ॥

असैमंजसमझौलं दूरोज्ज्वितधैर्यमविनयप्रसरम् ।

१ 'यावत्' इति स० पा० ।

२ 'वल्लितानि' इति ब० पा० ।

३ 'रामदहस्यक' इति ब० पा० ।

४ 'कलकण्ठरतैः' इति ब० पा० ।

५ 'स्फुटम्' इति ब० पा० ।

६ 'अपमंजस' इति ब० पा० ।

व्यवहारमाचरिष्यसि दृढिमुपेते रमावेणो ॥ २५८ ॥
 अविचेतितनखरचतिरामौलितक्षोचना निहत्याहा ।
 नायककार्यसमाप्तौ स्थास्यमि शिथिलौक्रतावयवा ॥ २५९ ॥
 इगति नितम्भावरणं निःसहतनुतां मितं सवैत्कृत्यम् ।
 खेदालसां च दृष्टिं जनयिष्यसि सोहनच्छेदे ॥ २६० ॥
 वृत्ते रताभियोगे स्युद्वा सज्जितं विविक्तभृभागे ।
 प्रचाल्य पाणिपादं स्थिता चणमासने समैद्य कचान् ॥ २६१ ॥
 उपयुक्तवदैनवासा श्वामारुद्ध दर्शितप्रणथा ।
 इति वद्यसि तं रमणं दृढतरमालिङ्गं रभसतः कण्ठे ॥ २६२ ॥

(युगल्कम्)

भट्टसुत नूनमिष्टा तव जाया यदनुरक्तहृदयस्य ।
 जनयति परितुष्टिमलं नापररामापरिष्वंगः ॥ २६३ ॥
 सफलं तस्या जन्म स्युहणौया मैव सकलललनानाम् ।
 गौरी तथैव महिता सुभगंकरणं तपस्तथाचरितम् ॥ २६४ ॥
 सैवैका गुणवस्तिस्तस्या एवान्त्यः सदा ज्ञायः ।
 यस्याः शुभशतभाजः पाणियहणं लघा विहितम् ॥ २६५ ॥

(युग्मैम्)

तिष्ठतु सा पुण्यवती वंशदद्यभूषणं वरारोहा ।
 या नापयाति भवतो लक्ष्मौरिव नरकवैरिणो हृदयात् ॥ २६६ ॥

१ ‘विष्टृष्ट’ इति व० पा० । २ ‘सुमार्ज’ इति व० पा० ।

३ ‘रदनवासा’ इति स० पा० । ४ सुद्धितपुस्तके नास्ति ।

हरिणायतेचणानां विच्छिन्तिः कोषहरणमज्जे^१षु ।
 कुटिल्लवमल्लकपंक्तौ वालानां कामचेष्टितं यत्र ॥ १८८ ॥
 संयमनमिंद्रियाणामिनोपघातयहस्तमिस्त्वा ।
 स्तथत्वं तालतरौ हारलतास्तरलसंगता यस्मिन् ॥ १८९ ॥
 भुजगाः पररंध्रदृशः खण्डन्ते प्रियतमाधरा यत्र ।
 सूचीव्यथानुभूतिर्नृत्याभ्यासप्रवृत्तानाम् ॥ १९० ॥
 नतवपुरथतिसरला मन्त्ररगमनापि नर्मदा यस्मिन् ।
 गुरुजनश्चास्तरतापि खभावसु^२ग्धाङ्गनाजनता ॥ १९१ ॥
 तस्मिन्मखश्चतपूतः पुरुहत इव दिजन्मनां ग्रवैरः ।
 गुरुरिव विद्यावस्तिर्वस्ति स्म युरंदरो नाम्ना ॥ १९२ ॥
 धर्मात्मजस्य सत्यं चिपुररिपोर्विजितकुसुमचापत्वम् ।
 हरिनाभिपंकजभुवो नियतेन्द्रियतां जहास यः सततम् ॥ १९३ ॥
 न्यक्तवृष इति शर्वे याचक इति कौसुभाभरणे ।
 षीडितवसुधासुत इति कपिले न बभूव अस्य बड्डमानः ॥ १९४ ॥
 मार्गनु^३गतौ लुब्धो यः प्राणिवपुर्विनाशविमुखोऽपि ।
 परिहतपरदारोऽपि खाकांचितगुरुजनप्रमदः ॥ १९५ ॥
 अस्याच्ये महीयसि सरसीव समस्तसच्चनिजवस्तौ ।
 सच्चरितजन्मभूमौ विनिवारितकलिमलप्रसरे ॥ १९६ ॥
 पिहतर्पणप्रसङ्गे खड्गयहणं न शौर्यदर्पं च ।
 चुटनं सेखलिकानां वटुकजने नो रताभिसंमर्दे ॥ १९७ ॥

१ ‘खे’ इति सु० पा० ।

२ ‘सुभगा’ इति सु० पा० ।

३ ‘प्रथमः’ इति ब० पा० ।

४ ‘नुस्तौ’ इति ब० पा० ।

श्रुतिभेदेषु विवादो नो रिक्यविभागमन्युना कलितः ।
 तेजस्तिता हविर्भुजि न श्रमैकरतेषु भूमिर्देवेषु ॥ १८८ ॥

जरतामेव स्वल्लनं जपतामेवाधरस्फुरणम् ।
 यजतामेव समिदुचिरेणाजिन एव क्षणहर्षकः ॥ १८९ ॥

तस्याभूत्सकल्पकलोद्धामितपञ्चदश्यैस्य सुत एकः ।
 नाम्ना सुन्दरसेनः कच इव वदसामधौशस्य ॥ १९० ॥

पशुपतिनयनङ्गताभ्यनभस्तिमवधार्य यं वपुश्चन्तम् ।
 अपरमित्र कुसुमचापं रतिरतये निर्मले धाता ॥ १९१ ॥

तिष्ठन्तु तावदन्याः कुललल्लना यस्य रूपमवलोक्य ।
 सापि महामुनिदयिता क्षक्षेण ररक्ष चारितम् । १९२ ॥

कलधौतफलकशोभां विभ्राणं यस्य पृथुतरं वचः ।
 दृष्टा चिराय लक्ष्मौर्हरिहृदये दुःस्थितिं सने ॥ १९३ ॥

१कथमौदृग्यदि न कृतः शशिशकलैरथ कृतः कथं व्यथकः ।
 दृत्यं यमौक्षमाणो निर्णयमगमस्त्र कामिनीसार्थः^१ ॥ १९४ ॥

यो जगाह हिमांशोः प्रसन्नमूर्तिवमचलतः स्वैर्यम् ।
 जलधरत उन्नतत्वं गाम्भीर्यं यादसां पत्युः ॥ १९५ ॥

यो विनयस्य निवासो वैदग्ध्यस्याश्रयः स्थितेः स्थानम् ।
 प्रियवाचामायतनं निकेतनं साधुचरितस्य ॥ १९६ ॥

१ ‘यस्य’ इति व० पा० ।

२ ‘धान्ना’ इति सु० पा० ।

३ ‘कथमार्द्वता दिनकृतः शशिशकलैरथ कृतः कथं व्यथकः’ इति सु० पा० ।

४ ‘शार’ इति व० पा० ।

यो मदनः प्रमदानां तुहिनकरः साधुकुमुदष्ठेष्ठस्य ।
 निकषोपलो गुणानां मार्गतहः पथिकलोकस्य ॥ २०७ ॥
 मच्चनगोष्ठौनिरतः काव्यकथाकनकनिकषपाषाणः ।
 प्रणयिजनकल्पवृच्छो लक्ष्मीलौलाविहारभूमिश्च ॥ २०८ ॥
 जलधिरिव तुहिनभासः सहवृद्धिपरिक्षयः सुहृत्तस्य ।
 सकलोपधाविशद्वो बभूव गुणपालितो नान्ना ॥ २०९ ॥
 तेन समं स कदाचित्तिष्ठत्वहसि प्रसङ्गतः पतिताम् ।
 केनापि गौयमानामश्टुषोदार्यामिमां सहसा ॥ २१० ॥
 ‘देशान्तरेषु वेष्वभावभणितानि ये न बुध्यन्ते ।
 समुपासते न च गुरुच्चिषाणविकलास्तु उच्चाणः’ ॥ २११ ॥
 आकर्षाय तमूचे वचनमिदं सुन्दरः सुहृन्मुख्यम् ।
 शोभनमेतद्वौतं गुणपालित साधुनानेन ॥ २१२ ॥
 साधुनामाचरितं खलचेष्टां विविधलोकहेवाकान् ।
 नर्म विद्गम्यैर्विहितं कुलटाजनवक्रकथितानि ॥ २१३ ॥
 गुरुगेऽहशास्त्रतत्त्वं विटवृत्तं धूर्तवंचनोपायान् ।
 वारिधिपरिखां पृथ्वौ जानाति परिभ्रमन्युरुषः ॥ २१४ ॥

(युगलैकम्)

अत उज्ज्ञित्य गद्यस्थितिसुखलेशं विविधलाभपरिणामे ।
 स्थापय गमनारम्भे वयस्य हृदयं मया सहितः ॥ २१५ ॥

१ ‘बृहस्य’ इति सु० पा० ।

२ ‘गृह्ण’ इति सु० पा० ।

३ दृष्टपुस्तकद्वये नास्ति ।

इत्यं निगदितवन्तं सुहृदुत्तरलाभलालसाद्वानम् ।
 ऊचे सुन्दरसेनं लज्जित इव सहचरो वचनम् ॥ २१६ ॥
 अभ्यर्थनानुवन्धो लज्जाकर एव मादृशां किंतु ।
 आकर्णय कथयामः पथिकानां यानि दुःखानि ॥ २१७ ॥
 कर्पटकावृतमूर्तिर्दूराध्वपरिश्रमावस्थितशक्तिः ।
 पांसूल्कटधूमस्तितो दिनावसाने प्रतिश्रयाकाङ्क्षी ॥ २१८ ॥
 मातर्भगिनि इयां कुरु मा भैवं निष्ठुरा भव तवापि ।
 कार्यवशेन गृहेभ्यो निर्यान्ति भातरश्च पुत्राश्च ॥ २१९ ॥
 किं वयसुत्याश्च गृहं प्रातर्गन्तार ईदृगेव मताम् ।
 भवति निवासो यस्मिन्निज इव पथिकाः प्रयांति विश्रामम् ॥ २२० ॥

अद्य रजनौ नयामो यथाकर्थचित्तवाश्रये मातः ।
 अस्तु गतो विवस्तान्वद सम्भवति कुच गच्छामः ॥ २२१ ॥
 इति बङ्गविधदौनवचाः प्रतिगेहदारदेशमधितिष्ठन् ।
 निर्भर्त्यते बराको गृहिणीभिरिदं वदन्तीभिः ॥ २२२ ॥
 न स्थित इह गेहपतिः किं रटसि वृथा प्रथाहि देवकुलम् ।
 कथितेऽपि नापगच्छति पश्य मनुष्यस्य निर्बन्धम् ॥ २२३ ॥
 अथ यदि कर्थचिदपरः पुनः पुनर्याचितो गृहस्तामौ ।
 निर्दिशति सावधौरणमन्त्र स्वपिहीति जौर्णगृहकोणे ॥ २२४ ॥

१ 'जननि' इति व० पा० ।

२ 'बदाश्रम' इति स० पा० ।

३ 'श्रीर्ण' इति व० पा० ।

तत्र कलहायमाना तिष्ठति गृहिणी विभावैरौप्रहरम् ।
 अज्ञाताय किमर्थं वासो दक्षस्वयेति सह भर्ता ॥ २२५ ॥
 ईदृग्यं सरलाक्षा किं कुमी भगिनि तावको भर्ता ।
 स्यास्यमि गेहेऽवहिता भ्रमन्ति खलु वंचका एवम् ॥ २२६ ॥
 इति भाजनादियाच्चां वुद्धौ विनिधाय निकटवर्तिं नो गेहात् ।
 'नारीजनः समेत्य ब्रूते तामाप्नभावेन ॥ २२७ ॥ (युगमम्)
 गृहशतमधिकमटिला कलमकुलत्याणुचणमसूरादि ।
 एकौमूलं भुक्ते चुधोपतप्तोऽध्वगो मैवम् ॥ २२८ ॥
 परवशमश्ननं वसुधा शयनौर्यं सुरनिकेतनं सद्य ।
 पथिकस्य विधिः छतवानुपथातकमिष्टिकाखण्डम् ॥ २२९ ॥
 इति निगदितवति तस्मिन्मुन्दरसेनस्य चोत्तरावसरे ।
 इयमुपगौता गौतिः केनापि कथाप्रसङ्गेन ॥ २३० ॥
 'निजवरभवनं सुरगृहमुर्वैतलमतिमनोहरं शयनम् ।
 कदशनमसृतमभौप्तिकार्येकनिविष्टचेतसां पुंसाम्' ॥ २३१ ॥
 तां^१ च श्रुत्वा सुहृदं पौरन्दरिरिदमुवाच परितुष्टः ।
 मम हृदयगतं प्रकटितमेतेन सहैव^२ गच्छामः ॥ २३२ ॥
 अथ सहचरद्वितीयः क्लेशसमुद्रावतरणकृतचित्तः ।
 निरगात्मुन्दरसेनः कुमुपुरादविदितः पित्रा ॥ २३३ ॥

१ 'वर्ती सकलास्' इति सु० पा० ।

२ 'वर्तिंगच्छात्' इति व० पा० ।

३ 'नारी समभ्यपेता' इति व० पा० ।

४ 'समुपद्रुत्य च' इति व० पा० ।

१ 'वर्तिंगच्छात्' इति व० पा० ।

२ 'समुपद्रुत्य च' इति व० पा० ।

पश्चन्विदग्धगोष्ठौरभ्यस्यन्नायुधानि विविधानि ।
 शास्त्रार्थानिधिगच्छन्विलोकयन्कौतुकान्यनौकानि । २३४ ॥
 जानन्यवच्छेदनमालेष्यं सिक्खपुस्तकमाणि ।
 नृत्यं गौतोपचितं तन्मौमुरजादिवाद्यभेदांश्च । २३५ ॥
 बुधत्वंचकभङ्गौर्विटकुलटानर्मवककथितानि ।
 वभाम सुहृत्सहितः सुन्दरसेनो महोमखिलाम् ॥ २३६ ॥

(सन्दानितकम्)

अथ विदितसकलशास्त्रो विज्ञाताषेषजनसमाचारः ।
 निजग्रहगमनाकाङ्गौ स शिलोच्चयमर्बुदं प्राप ॥ २३७ ॥
 तत्पृष्ठैश्वरदर्शनलोकमैति सुन्दरं परिज्ञाय ।
 गुणपालितो वभाषे विलोक्यतामद्विराज इति ॥ २३८ ॥
 एष सुतः सानुमतः स्वन्दच्छीताच्छसलिलसम्पन्नः ।
 लोकानुकम्पयेव प्रालेयमहौभृता भरौ न्यस्तः ॥ २३९ ॥
 शिशिरकरकान्तमौलिः कटकस्थितपवनभोजनः सगुहः ।
 विद्याधरोपसेष्यो विभर्ति लक्ष्मीमयं शंभोः ॥ २४० ॥
 अत्र तरुशिखरसंगतसुमनस इति जातनिश्चयो मन्ये ।
 अभिलिप्ति समुच्चेतुं तारा निश्चि सुग्धकामिनीलोकः ॥ २४१ ॥
 आश्वर्यं यदुपाले तिष्ठन्त्येतस्य सप्त सुनयोऽपि ।
 अथवा कस्याकर्षं न करोति समुच्चतिर्महताम् ॥ २४२ ॥

१ ‘मलं’ इति ब० पा० ।

२ ‘विसयो’ इति सु० पा० ।

अवगैत्य निरवलम्बनमभरमार्गं परंगतुरगाणाम् ।

अथमवनिधरो मन्त्रे विश्रान्त्यै वेधभा विहितः ॥ २४३ ॥

इममाश्रित्य हिमांशोरोषधयः संनिकर्षसुपद्यातः ।

प्रत्यासत्तिः प्रभुणा प्रायोऽनुशाहकवशेन ॥ २४४ ॥

सेन्तुमिवाशाकरिणो विस्तुजद्यथमवनिधरणपरिखिन्नाम् ।

निर्दीरसलिलकण्ठैघान् भवति हि सौहार्दमेककार्थाणाम् ॥ २४५ ॥

हारोताहितशोभो मुदितशुको व्यासयोगरमणीयः ।

विश्रान्तभरदाजः समतामयमेति मुनिनिवासस्य ॥ २४६ ॥

अस्मिन्निःसंगा अपि परलोकप्राप्युपायकृतयन्नाः ।

गन्धवहभोजना अपि न हिंसका फलभुजोऽपि न श्वरगाः ॥ २४७ ॥

प्रुभकर्मकरता अपि षड्कैर्माणोऽयता अपि ख्वशाः ।

अनभिमतरौद्रचरिताः शिवैप्रिया अपि वसन्ति शमनिरताः ॥

२४८ ॥ (चुग्मैम्)

मूर्तिरिव शिशिररम्भेहरिणवती सप्तपञ्चकृतशोभा ।

सरणिरिव चण्डभासः पलाशिनौ यातुधानजायेव ॥ २४९ ॥

सोत्कण्ठेव समदना वासकसञ्जेव कृततिलकशोभा ।

वज्रैहरिपौकुसनाथा नरनाथद्वारभूमिरिव ॥ २५० ॥

अर्जुनबाणव्रतैः कुरुनाथवरुद्धिनीव संक्षेपा ।

कृचसहस्रोपचिता लक्ष्मीरिव गगनदेशस्य ॥ २५१ ॥

१ ‘अवलम्ब’ इति सु० पा० ।

२ ‘षट्कर्मण्यायता’ इति सु० पा० ।

३ ‘वितप्रिया’ इति सु४ पा० ।

४ ‘कुलकस्’ इति सु० पा० ।

५ ‘धव’ इति व० पा० ।

ध्वजिनीव दानवानां मृष्टकसमधिष्ठिता चियासेव ।

उद्यातरोहिणौका रथेवसुपत्वका भाति ॥ २५९ ॥

(कलापकम्)

इति दर्शयति वदस्ये सुन्दरसेने च पश्यति प्रीत्या ।

खप्रस्तावोपगता गौतिरियं केनचिद्गौता ॥ २५३ ॥

‘अतिशयितनाकपृष्ठं पृष्ठं ये नार्वुदस्य पश्यन्ति ।

वज्जविषैयपरिभ्रमणं मन्त्रे क्लीशाय केवलं तैषाम्’ ॥ २५४ ॥

आकर्णं च स वभाषे महाक्षानानेन युक्तसुपगौतम् ।

शिखरिश्चिरः पश्यामो वदस्य रम्यं समाहच्छ ॥ २५५ ॥

अथ गिरिवरमारुढो विक्षोक्यन्विधिविवुधभवनानि ।

वापौस्त्वानभुवः सरांसि मरितश्चार विस्मेरः ॥ २५६ ॥

अचिराभामिव विघ्नां ज्योत्स्नामिव कुमुदवन्धुना विकलाम् ।

रतिमिव मन्त्रथरहितां श्रियमिव हरिवक्षमः पतिताम् ॥ २५७ ॥

हस्तोऽच्यं विधातुः सारं सकलस्य जंतुजातस्य ।

दृष्टान्तं रम्याणां श्रैस्त्वं संकल्पजन्मनो जैचम् ॥ २५८ ॥

विकसितकुसुमसम्भृद्धिं पृष्ठंगाररसापगैककलहंसौम् ।

लौलापञ्चववस्त्रौं ब्रतिनामवधानवर्मणां भक्षीम् ॥ २५९ ॥

विचरन्वुपवनमण्डपपुष्पप्रकैराभिरामभूष्ठे ।

रममाणां सह सख्या ललनामालोकयामास ॥ २६० ॥

(कुलकम्)

१ ‘देश’ इति ब० पा० । २ ‘हस्तोलकम्’ इति स० पा० ।

३ ‘नामस्त्रं’ इति ब० पा० । ४ ‘प्रसरा’ इति ब० पा० ।

अवलोकयतस्तस्य स्मरसायै कवेष्ठासुपगतस्य ।
 इदमभवन्ननसि चिरं विम्बयभा॑ राभिभूयमानस्य ॥ २६१ ॥
 केदं खलु विश्वसृजः कौशलमत्यहुतं समुपजातम् ।
 येन विरुद्धानामपि घटितैकच म्यतिस्तथाहौयम् ॥ २६२ ॥
 लखितवपुर्निर्देषा स्फुरदुच्छस्तारकाभिरामा च ।
 निर्वाच्यवदनकमला जितवैषा कणितवाणी च ॥ २६३ ॥
 प्रैकटितवियहसंस्थितिरतिशोभाघटितसंधिवन्धा च ।
 उन्नतपयोधराङ्गा शरदिन्दुकरावदाता च ॥ २६४ ॥
 अभिमतसुगतावस्थितिरभिनन्दितचरणयुगलरचना च ।
 अतिविपुलजघनदेशा विधस्तश्चरितशोभा च ॥ २६५ ॥
 आविर्भवदनुरागे तस्मिन्नथ वस्तिलोचना सहसा ।
 मापि वभूत स्तुगाचौ हस्तगता कुसुमचापस्य ॥ २६६ ॥
 तरुमूलमाश्रिताया विसृतसकलान्वकर्मणः सपदि ।
 तस्या गाचलतायामंकुरितं सात्त्विकैर्भावैः ॥ २६७ ॥
 सैवोपवनस्तुद्विस्त्रिवेव चणे स्मरं समाञ्छ्रित्य ।
 तां व्यथयितुमारेभे प्रभोर्हि कृत्यं करोति खलु सर्वः ॥ २६८ ॥
 गाचै॒सरसेधनेभ्यः प्रस्तेदजलं विनिर्यथौ तस्याः ।
 अन्तर्ज्वस्तिमनोभवहयभुजा द्व्यमानेभ्यः ॥ २६९ ॥

१ ‘मार्गण’ इति व० पा० ।

२ ‘भावा’ इति व० पा० ।

३ ‘संविहित’ इति व० पा० ।

४ ‘सूला’ इति व० पा० ।

५ ‘गाचसिरासम्बिन्द्य’ इति सु० पा० ।

कुसुमशरजालपतिता सुङ्गसुङ्गविदधनौ विवृत्तानि ।
 अनिसेषं पञ्चन्तौ मव्यवदृमनुचकार जा तच्चैः ॥ २७० ॥
 स्त्रियतनुं सोत्कन्यां पुत्रकवतैः खेदिनैः सदिद्यामान् ।
 विदधे तामममशरः क्रोडति हि उठो विविष्टमःक्षय ॥ २७१ ॥
 उच्छ्रासैरुक्षसनं कुचयुगले सौष्ठवं विहासानाम् ।
 अभिलिषितेन प्रेणा द्विदधैलं चकुञ्जोम्बनोहारि ॥ २७२ ॥
 अनुरक्ता वदनैरुचिं वदहि च गमने च माध्यमस्त्रलक्षणम् ।
 तस्या मदनः कुर्वन् उपलिप्ये चास्तामवधिन् ॥ २७३ ॥

(युग्मन्)

पार्श्वगतेऽपि प्रेयसि कामश्चरामारताद्यमानापि ।
 न शशाक साऽभिधातुं चित्तगतं प्रणयभङ्गनो भौता ॥ २७४ ॥
 अथ दिदितचित्तवृत्तिः सकाढूणं प्रियतते समाहृत्य ।
 मदनेन दद्यमानां विहसितविशदं जगाद तामाञ्जौ ॥ २७५ ॥
 अथि हारलते संहर हरञ्जंकतिदग्धदेहसंकोभम् ।
 सङ्घावजानुरक्तिर्नहि रैस्या पण्डितारौणाम् ॥ २७६ ॥
 अवधीरय धनविकलं कुरु गौरवमङ्गशम्पदः पुंसः ।
 अस्मादृशां हि मुग्धे धनमिद्यै रूपनिर्माणम् ॥ २७७ ॥
 अभिरामेऽभिनिवेशं विदधाना विविधज्ञाभनिरपेक्षा ।
 उपहस्यसे सुमध्ये विदग्धवाराङ्गनावारैः ॥ २७८ ॥

१ ‘विलुप्तितानि’ इति सु० पा० ।

२ ‘स्त्रियं वचनं सनोहारि’ इति सु० पा० ।

३ ‘बचनरुचिं’ इति सु० पा० ।

४ ‘पञ्च’ इति ब० पा० ।

२ ‘स्त्रियं वचनं सनोहारि’ इति सु० पा० ।

४ ‘सञ्चिकाम्’ इति ब० पा० ।

५ ‘विभव’ इति ब० पा० ।

येषां ज्ञात्यं यौवनमभिसुखतामुपगतो विधिर्यथाम् ।

फल्लितं येषां सुकृतेजैर्वितसुखितार्थिता येषाम् ॥ २७५ ॥

निवश्यं स्वयमेव त्वामनुवध्नुंति मदनश्चरभिन्नाः ।

नहि सधुलिहः क्षणोऽदरि स्वयन्ते चूतमंजयो ॥ २८० ॥

(युगलकम्)

इति गदितवतीमालौ कामश्चरासारभिन्नसर्वांगी ।

अव्यक्तस्वच्छिताक्षरमृचे कृच्छ्रेण हारलता ॥ २८१ ॥

मखि कुरु तावद्यन्नं वैङ्मनसिजवेदनाप्रतीकारे ।

क्रोडौकृता विपत्त्या न भवन्त्युपदेशयोग्या हि ॥ २८२ ॥

अस्त्रायन्तः प्रेयान्मृदपवनः सुरभिमास उद्यानम् ।

इतीति वृद्धिः तिनि हि क्षीणाद्युषामेव ॥ २८३ ॥

मत्वा मदनाश्चैविषविषवेगकुलितविघ्नहामालाम् ।

समुपेत्य शनिप्रभया पौरंदरिरभिदधे लतप्रणतिः ॥ २८४ ॥

यदि नाम रुणद्धि गिरं गणिकाभावोपजनितवैलक्ष्यम् ।

तदपि कथनौयमेव त्विग्धापदि नहि निरुप्यते युक्तम् ॥ २८५ ॥

एतावति भंसारे परिगणिता एव ते सुजङ्गन्नानः ।

आपनपरिचाणे व्याकुलमनसः स्फुरन्ति ये बुद्धौ ॥ २८६ ॥

यस्मिन्नेव सुहर्त्ते यदैवधि दृष्टोऽसि मे सख्या ।

तत एवारभ्य गता विधेयतां दग्धमदनस्य ॥ २८७ ॥

१ 'सुन्दरि' इति व० पा० ।

२ 'पटुतरमति' इति सु० पा० ।

३ 'सुरभिकुसुमसुद्यानस्' इति व० पा० । ४ 'सुजना' इति सु० पा० ।

५ 'चक्रविषयं गतोऽसि मम सख्या' इति व० पा० ।

रोमोङ्गमसंनहनं भित्त्वालर्विग्रहं परायतिताः ।
 तस्या मानससमवकोद्घविनिर्गता इषवः ॥ १८८ ॥

किं वा वदतु वराकी कुच समाश्वसितु यातु कं ग्रणम् ।
 पीडयति भृशं चस्मान्नित्यं शुचिद्विष्णो मृदुः पवनः ॥ १८९ ॥

वचसि गते गङ्गदतासुच्छितमौनब्रताश्चिराय पिकाः ।
 हृष्टा व्यथयन्ति सखौं जातावसरा निर्गलं विहृतैः ॥ १९० ॥

स्खलिताकुखिते गमने तच्छ्रांश्चणितश्चमा हंसाः ।
 सुचिराङ्गव्यावसराः कुर्वति गतागतानि परित्थृष्टाः ॥ १९१ ॥

उष्णोऽच्छितसमौर्ध्विद्व्यमानोऽपि मधुकरसस्याः ।
 अलककुसुमं न मुंचति क्षच्छेष्वपि दुस्त्यजा विषयाः ॥ १९२ ॥

नो वारयति तथा मां साम्रतमिति कथयतौव मधुलेहः ।
 निःसहवपुषः कर्णे श्रुतिपूरकपुष्पसंगतो गुञ्जन् ॥ १९३ ॥

प्रश्निथिलभुजलतिकायास्तस्याः पतितस्य हेमकटकस्य ।
 यत्प्रापणं पृथिव्यास्तस्मिन् खलु सुकृहस्ता हेतुः ॥ १९४ ॥

रश्ननागुणेन विगलितमेकपदे तन्नितमवतश्चित्तम् ।
 पतनाय नियतमथवा निषेवणं गुरुकलचस्य ॥ १९५ ॥

अङ्गौष्ठत्य मनोभवमुरभि तथा लालितोऽपि हतहारः ।
 तापयति सखौं तत्कामन्तर्भिन्नाकुतः कुशलम् ॥ १९६ ॥

१ ‘किं विद्वातु’ इति व० पा० ।

२ ‘नित्यशुचिद्विष्णो मृदुः पवनः’ इति व० पा० ।

३ ‘समोपे विद...’ इति सु० पा० ।

वचसि^१ तत्सेदजलं कञ्जलमलिनाश्रुवारिणा मिश्रम् ।
 कुचतटपतिं तस्याः प्रयागमस्मेदसलिलमनुकुरुते ॥ २८७ ॥
 पिकरुतमलयसमौरणसुमनःस्मरभङ्गदहनपरिकल्पिता ।
 यंचतपश्चरति भवत्परिरक्षणसौख्यलम्बावाला ॥ २८८ ॥
 न परापतति वराकौ दग्धमौ यावन्मनोभवावस्थाम् ।
 चायस्त सुभग तावच्छरणागतरक्षणं ब्रतं महताम् ॥ २८९ ॥
 अथ तद्वचसि कृतादरसुद्धूतमनोभवं समवधार्य ।
 अवगौतिभौतचेता ऊर्चे गुणपालितः सुहृदम् ॥ ३०० ॥
 यद्यपि मारप्रसरो दुर्वारः प्राणिनां नवे वयसि ।
 चिन्त्यं तद्पि विवेकिभिरवसानं वार्योषितां प्रेमणः ॥ ३०१ ॥
 वारस्त्रौणां विभमरागप्रेमाभिलाषमद्नर्जः ।
 सहवृद्धिच्छयभाजः प्रस्थाताः सम्पदः सुहृदः ॥ ३०२ ॥
 ताभिरवदातजन्मा कुर्वीति॑ समागमं कर्थं यासाम् ।
 चण्डृष्टोऽपि प्रणयौ रुद्गप्रणयोऽपि जन्मनोऽपूर्वः ॥ ३०३ ॥
 प्रद्युम्नः प्रद्युम्नो विरुपकः खलु विरुपकः सततम् ।
 सुस्तिग्धः सुस्तिग्धो रुचो रुचसु गणिकानाम् ॥ ३०४ ॥
 यासां जघनावरणं परकौतुकवृद्धये न तु चपया ।
 उच्चलवेषा रचना कामिजनाकृष्टये न तु स्थितये ॥ ३०५ ॥
 मांसरसाभ्यवहारः पुरुषाहतिपौडया न तु स्फृया ।
 आलेखादौ व्यसनं वैदग्धयस्यातये न तु विनोदाय ॥ ३०६ ॥

१ ‘वाचसितं’ इति ब० पा० । २ ‘थेषधोषितां’ इति ब० पा० ।

३ ‘करोति संगं’ इति सु० पा० ।

रागोऽधरे न देतसि सरहने दुःखताम् न रक्षताम् ।
 कुचभारेपु ममुक्तिराक्षरे लोकिर्जिते सद्बिः ॥ ३०५ ॥

जघनस्थलेपु गौरवमाङ्गुष्ठनेयु नो कुल्लोनेपु ।
 अलसतं गमनविधौ नो मानवंचनाभियोगपु ॥ ३०६ ॥

वर्णविशेषापेक्षा प्रसाधने नो रतिशब्देपु ।
 ओष्ठे मदनामङ्गो नो पुरुषविशेषसम्मीमे ॥ ३०८ ॥

या वालेऽपि सरागा वृद्धेष्वपि विहितमन्त्यावेगा ।
 क्लीवेष्वपि कान्तदृशः साकाङ्गा दौर्धरोगेऽपि ॥ ३१० ॥

खेदाम्बुकणोपचिता न चार्दता निजनिदाममनमश्च ।
 आविष्कृतवैपद्यवो वज्रोपल्लसारकठिनाश्च ॥ ३११ ॥

जघनचपला अनार्या परभृतयः कृतकनेत्ररागाश्च ।
 मर्वांगर्वणदक्षा असमर्दितहृदयदेशाश्च ॥ ३१२ ॥

न कुलसमुत्पन्ना अपि भुजंगदश्चनकृतवेदनाभिज्ञाः ।
 कंदर्पदौपिका अपि रहिताः क्षेहप्रसङ्गेन ॥ ३१३ ॥

उज्ज्वितवृषयोगा अपि रतिसमये नरविशेषनिरपेक्षाः ।
 कृष्णौकाभिरता अपि हिरण्यकशिपुप्रियाः सततम् ॥ ३१४ ॥

मेरुमहीधरभुव इव किंपुरुषसहस्रेवितनितम्बाः ।
 नौतय इव भूभिभृतां सुपरिहृतानर्थसंयोगाः ॥ ३१५ ॥

बङ्गमिचकैरजदारणलब्धाभ्युदयाः सरोरुहिष्य इव ।
 डाकिन्य इव च रक्तव्याकर्षणकौशलोपेताः ॥ ३१६ ॥

१ 'प्रसंगेषु' इति ब० पा० ।

२ 'पु' इति ब० पा० ।

३ 'दर्शनसुवे...' इति सु० पा० ।

४ 'करवि...' इति सु० पा० ।

प्रतिपुरुषं संनिहिताः द्वयपरा विविधैविकरणोपेताः ।

बङ्गलार्थग्राहिणः प्रकृतय इव दुर्यहा गणिकाः ॥ ३१७ ॥

(अर्थचतुष्टयमन्)

सादरमाङ्गव्य चिरं कुसुमलतवकं च नरविशेषं च ।

रिक्तीकर्तुं निपुणाः चुद्राः चुद्रास्त्रं चुम्बन्ति ॥ ३१८ ॥

परमार्थकठोरा अपि विषयगतं लोहकं मनुष्यं च ।

चुम्बकपाषाणशिखा रूपाजौवास्त्रं कर्षन्ति ॥ ३१९ ॥

पुरुषाक्रांताः सततं क्वचिमप्तुंगाररागरमणीयाः ।

आहन्यमानजघनाः करेणवो वारयोषास्त्रं ॥ ३२० ॥

उचितगुणोद्धिक्षा अपि पुरतोऽपि निवेशिते सुवर्णलवे ।

झगिति पतंति सुखेन प्रकटैप्रमदा यथा च तुल्याः ॥ ३२१ ॥

बहिरूपपादितशोभा अन्तस्तुच्छाः स्वभावतः कठिनाः ।

वेश्याः समुद्धिका इव कणन्ति यंत्रप्रयोगेण ॥ ३२२ ॥

बध्वन्ति येऽनुरागं दैवहतात्मासु वारवनितासु ।

ते निस्तुरंति नियतं पाणिद्वयमयतः छला ॥ ३२३ ॥

इदमुपदिशन्ति वयस्ये सुन्दरसेने च मन्मथव्यथिते ।

प्रस्तावादुपैयातं गौतित्रयमध्यधायि केनापि ॥ ३२४ ॥

“तरणौ रमणौ याङ्गतिमुपनीतां सृतिमुवा वशीकृत्य ।

परिहरति यो जडात्मा प्रथमोऽसौ नालिको विना भ्रांतिम् ॥ ३२५ ॥

१ ‘करणकोपचिताः’ इति सु० पा० ।

२ ‘स्त्रिष्ठ’ इति ब० पा० ।

३ ‘कलाविकास’ इति ब० पा० ।

४ ‘गातु’ इति सु० पा० ।

५ ‘वाष्पसमर्पितद्वार - - -’ इति ब० पा० ।

इदमेव हि जन्मफलं जौवितफलमेतदेव अत्पुंमास् ।
 लटहनितम्बवतौजनममोगसुहेन याति ताहाष्टम् ॥ ३२६ ॥
 सुमनोमार्गणद्वन्द्वालावलिद्व्यमानमवर्गयः ।
 प्रवलप्रेमप्रवणः प्रमदाः स्युहयन्ति नात्यपुण्येभ्यः” ॥ ३२७ ॥
 एवसुपश्रुत्य वचः समुवाच पुरंदरात्मजः सुहृदम् ।
 मम हृदयादिव कृष्णा गौतमिदं साधुनाऽनेन ॥ ३२८ ॥
 तदत्तुसाधकविकलां हारलतां हरिणश्चावतरक्षाच्छीम् ।
 आश्वासयितुं यामो गुणपालित किं विकल्पितैर्बङ्गभिः ॥ ३२९ ॥
 अथ तैच कापि गणिका गणयती परिचितं हृतद्रविणम् ।
 प्रविशन्तमेव मन्दिरमीर्थाव्याजेन निस्त्रोध ॥ ३३० ॥
 काचिद्वंचकदत्तं पुंजीकृतजौर्णवसनमवलोक्य ।
 वेशा विषोदति स्म च्चपाचये वृत्तं कर्तव्या ॥ ३३१ ॥
 दैवसृत्या पतितं दृष्टिपदे भग्नमूल्यविटमेका ।
 ज्वलिता रुषा भुजिष्या जयाह जवेन धाविला ॥ ३३२ ॥
 अन्तःस्थितकामिग्रहद्वारगतं लुप्तवित्तनरमन्या ।
 समुवाच कुट्टनौ १ ब्रज कल्पोलाकल्पदेहेति । ३३३ ॥
 प्रकटितदशननखचतिरभिदधतौ राजपुत्रतियुद्धम् ।
 अपरा पुरः सखीनां वारवधूराततान भौभाग्यम् ॥ ३३४ ॥

१ ‘ब्रज’ इति ब० पा० ।

२ ‘लुप्ती’ इति ब० पा० ।

३ ‘वर्ण’ इति स० पा० ।

४ ‘तं ब्रज कल्पोलाकल्पदेहेति’ इति ब० पा० ।

अन्या कामित्यर्थविर्धितभाटौ समुत्सुका दण्डौ ।
 मौभाग्यगर्वदैर्घ्यं समुवाह विलाभिनौमध्ये ॥ ३ ४ ५ ॥

एकगणिकानुवन्ये क्रोधोद्यतगस्त्रकाभिनोः कापि ।
 सम्भूमतो धाविता निवारयामाम कुट्टनौ कलहम् ॥ ३ ४ ६ ॥

धनमाहत्य वज्जभ्यो खुञ्चत एकेन केनचित्सार्धम् ।
 इति धनवन्तं कामिनमावर्जयति स्त वारवधूः ॥ ३ ४ ७ ॥

गायन् गायामात्रं द्विपदकमथ मौष्ठवेन विट एकः ।
 वभाम पुरो दास्या विद्धिक्षतौरनेकविधाः ॥ ३ ४ ८ ॥

कश्चित्प्रथमस्तीणां विभवोपचितान्यपुरुषयोजनया ।
 विद्धाति स्ताराधनमधनलमुपागतः कामौ ॥ ३ ४ ९ ॥

त्वयि सक्तेन मया गृहसुच्छितमधुना परेव जातामि ।
 इति ढौकमलभमानः कश्चिङ्गणिकामुपालेभे ॥ ३ ४ ० ॥

उषितामपरेण समं दृढविटानां पुरः पराचित्य ।
 पूजैयति स्त भुजंगः कश्चिङ्गणिकां द्विगुणभाव्या ॥ ३ ४ १ ॥

दृष्टार्थं त्वया विशेषक वलयकस्तापौ शशिप्रभामुजयोः ।
 वाढं भण भण कौटूकः^१ चारुतरा सा मया दत्ता ॥ ३ ४ २ ॥

अद्य चतुर्थी दिवस्त्वौ^२ नाम्वरयुगलकस्य दत्तस्य ।
 तदपि पर्वषार्थं विलासा वद मदनक किं करोम्यत्र ॥ ३ ४ ३ ॥

१ ‘मायन्नावागाया द्विपदिकया’ इति सु० पा० ।

२ ‘त्याजयति स्त भुजंगं कश्चिङ्गणिकां द्विगुणभाटीम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘दृढ़ा’ इति सु० पा० ।

४ ‘कानु तरः सोसया दत्तः’ इति सु० पा० ।

५ ‘चिचा’ इति सु० पा० ।

६ ‘पर्वषाभिधाना’ इति सु० पा० ।

ज्ञेहपरा मधि केलौ कल्पहंसक तिंतु राज्ञसौ तस्याः ।
 माता' नात्मीकर्तु वर्षश्चतेनापि शक्यते पापा ॥ ३ ४ ४ ॥

सुमनः कुंकुमवासः सज्जीकुरु किमिति तिष्ठसि विचिंतः ।
 अद्य तत्र दयितिकायाः किंजस्त्वक नर्तनावसरः ॥ ३ ४ ५ ॥

यदि नाम पञ्च दिवसांस्त्वयि कुरुते प्रेम धनलवं दृष्टा ।
 तदपि न रागवतौ सा कन्दर्पक किं वृथा गर्वः ॥ ३ ४ ६ ॥

जौवन्नेव विलासक परिहर दूरेण मृढ हरिसेनाम् ।
 वद्वावेशस्तस्यां व्याप्तपुचो महाविषमः ॥ ३ ४ ७ ॥

केसरया चण्डनं छत्रांशुकमुपरि कामिजालस्य ।
 स्तव्यग्रीवं भ्रमतश्चन्द्रोदय पश्य माहात्म्यम् ॥ ३ ४ ८ ॥

कौमारकं विहैन्तु रतिसमये मदनसेनायाः ।
 इच्छामि किंतु तस्या मात्रातौव प्रसारितं वदनम् ॥ ३ ४ ९ ॥

विभ्रम कियतस्तपसः फलसेतद्यदुपभुज्यते मदिरा ।
 स्तकरेण पौत्रेषा मदधूर्णितमदनसेनया दत्ता ॥ ३ ५ ० ॥

कुवलयमालानिलयो जौलोदय किमिति सम्यति त्यक्तः ।
 किं विदधामस्तस्मिन्भ्रातर्दास्या विना मृत्यम् ॥ ३ ५ १ ॥

मुषिताशेषविभूते रिन्दीवरकस्य यामिनी याति ।
 संवाहयतः सम्यति मंजीरक तिलकमंजरौचरणौ ॥ ३ ५ २ ॥

अद्यापि बालभावं निखिलं न जहाति वालिका तदपि ।
 प्रौढिक्षा मकरन्दक सकला ललना अधःकुरुते ॥ ३ ५ ३ ॥

१ 'रंगवतौ' इति व० पा० ।

२ 'विधातुं' इति व० पा० ।

३ 'मधुरूर्णितदेवदत्तया' इति व० पा० ।

४ 'मदनिका' इति व० पा० ।

कुञ्जे गला वच्छ्वभि तं निर्देष्यचित्तनर्तनाचार्थम् ।
 हारा सुकुमारतनुः किमिति अममद्य कारिता भवता ॥ ३५४ ॥
 निःसारोऽभिनिवेशः शुकशावकपाठने सुरतदेवि ।
 तिष्ठति वहिरुपविष्टः प्रतीक्षमाणस्त्रव व्रेयान् ॥ ३५५ ॥
 वौणावादनखिन्ना पतितास्ते वासभवनपर्यके ।
 उत्थापय तां लरितं स्मरलौकां मत्ते आयातः । ३५६ ॥
 किमिदं यथास्थितत्वं तत्र माधवि यन्मुज्जर्वदन्त्या भे ।
 परिधत्वे नाभरणं श्रीविघ्नहराजसूनुना दत्तम् ॥ ३५७ ॥
 ईदृक्शून्यमनस्त्रवं किं कुमेरी मातरिन्दुलेखायाः ।
 पानकीडासक्त्या पतितापि न चेतिता कनकनाडौ ॥ ३५८ ॥
 नकुलः पयो न पायित इति रोषवशादियं हि दुःश्लीला ।
 नाश्राति कामसेना पुनः पुनर्याच्यमानाऽपि ॥ ३५९ ॥
 श्रीबलसुतपरिपालित ऊर्णायुः किल मया विजेतव्यः ।
 सुकुला सुक्तसुखस्थितिरहर्निश्चं भेषपोषणे लग्ना ॥ ३६० ॥
 आताम्रतां समुपगतसुच्छूर्णं च करतलं तत्र ललिते ।
 मा पुनरतिचिरमेवं प्रविधास्यसि कन्दुककीडाम् । ३६१ ॥
 अभिराम कनकभाटौ प्रथममियं गृह्णते समुत्पन्ने ।
 स्वेहे तु कुसुमदेव्यास्त्रवं प्रभवसि जीवितस्यापि ॥ ३६२ ॥

१ ‘किमियं संमर्दकारिता भवतास्’ इति सु० पा० ।

२ ‘निःसरको’ इति ब० पा० । ३ ‘भट्टपुत्रः’ इति ब० पा० ।

४ ‘धेन’ इति ब० पा० । ५ ‘किमनया’ इति सु० पा० ।

६ ‘डोम्ब’ इति ब० पा० ।

यहएकमर्यद तावद्यदि कौतुकमुपरि चन्द्रले^१खाया: ।
 निर्वर्तितकर्तव्यो दास्यसि किंचिद्वधाभिमतम् ॥ ३ ६ ३ ॥
 न परमदाता मातः सूनुरसौ वा^२सुदेवभृस्य ।
 निर्लब्जः शठवृत्तिः पुनः पुनवार्थमाणोऽपि ॥ ३ ६ ४ ॥
 चपयति वसनानि सदा हठेन सकलानि सुरतचेनायाः ।
 न ददात्येकामूणीमुरणः परमत्ति कपासम् ॥ ३ ६ ५ ॥ (युग्मम्)
 भगिनि न सुंचति वेश्म चणमपि नेत्रचपटराजपुत्रोऽसौ ।
 भग्नान्यतरावैसरो नग्नेनाधिष्ठितं वथा तीर्थम् ॥ ३ ६ ६ ॥
 इत्यंप्राया वाचः पृष्ठविटकुटनौमसुज्ञीणाः ।
 तं वेशसंनिवेशं पश्चन् प्रविवेश दारिकावेशम् ॥ ३ ६ ७ ॥

(कुलकम्)

आकृष्टमिवोत्कतया स्त्रिपितमिव स्त्रिघचच्छुषः प्रसरैः ।
 तसुपागतमैभ्यणै हारलता पूजयामास ॥ ३ ६ ८ ॥
 सुविहितसमुचितसंस्थितिरवनतश्चिरसा प्रणम्य तस्मख्या ।
 इदमभिदधेऽतिनवं सुन्दरसेनः शुभावसरे ॥ ३ ६ ९ ॥
 प्रियदर्शन किं बङ्गभिः स्मरैपौडितदीनवचनसन्दर्भैः ।
 इयमास्ते हारलता जीवनमस्याखदायन्तम् ॥ ३ ७ ० ॥
 निर्यन्तकेलिविश्वदं सहजप्रेमानुबन्धरमणीयम् ।
 कार्यान्तरान्तरायैरपरिहृतं यातु यौवनं युवयोः ॥ ३ ७ १ ॥

१ ‘बेनायाः’ इति व० पा० ।

२ ‘नगररोट’ इति व० पा० ।

३ ‘पटरा ...’ इति व० पा० ।

४ ‘संगो’ इति व० पा० ।

५ ‘त्यंतं’ इति सु० पा० ।

६ ‘पौडिनवचनचाटुसंदर्भैः’ इति सु० पा० ।

निर्दयमविरतवाच्छं ध्वंस्तचपमथवस्थितावरणम् ।
 उपचौथमानरागं सततं भूयाङ्गवत्सुरतम् ॥ ३७६ ॥
 इति दत्ताश्चिष्मन्तर्निर्याते परिजने तदङ्गेषु ।
 विस्तम्भविविकरसो वृष्टे कुसुमायुधः सुतराम् ॥ ३७७ ॥

(विशेषकम्)

यदमन्दमन्मथोचितमनुरूपं यन्नवानुरागस्य ।
 यद्यौवनाभिरामं यच्च फलं जीवितव्यस्य ॥ ३७४ ॥
 अविनय एव विभूषणमश्चौलाचरणमेव वज्रमानः ।
 निःशंकतैव सौष्ठवमनवस्थितिरेव गौरवाधानम् ॥ ३७५ ॥
 केशगङ्गाणमनुग्रह उपकारस्ताडनं सुदे दंशः ।
 नखविलिखनमभ्युदयो दृढदेहनिपीडनं समुत्कर्षः ॥ ३७६ ॥
 निगरैणलोलं चुम्बनमवयवनिष्ट्रेषणैस्तु हो मर्दः ।
 अंतःप्रवेशनैच्छं निर्भरपरिरम्भणं यस्मिन् ॥ ३७७ ॥
 यदनङ्गैरिव विहितं रागैरिव दौप्तिमत्त्वमुपनीतम् ।
 प्रेमभिरिव निश्चलितं झट्टगारैरिव विकासमानीतम् ॥ ३७८ ॥
 अप्रागलभ्यं व्यसनं धैर्यमकार्यं विवेक उपघातः ।
 ह्रेषणमगुणो यस्मिन् तत्पुरतं प्रस्तुतं ताभ्याम् ॥ ३७९ ॥

(कुलकम्)

१. 'स्त्री' इति सु० पा० ।

२. 'जथा' इति सु० पा० ।

३. 'विगल्लोलं' इति सु० पा० ।

४. 'निःसृहो' इति सु० पा० ।

५. 'सिञ्चन्नि' इति सु० पा० ।

६. 'निस्त्रवलित' इति सु० पा० ।

प्रारंभ एव तावप्रज्ञलितो धगिति मनमिजो यस्मिन् ।
 तस्य विशेषावस्था वक्तुमशक्याः प्रद्वद्वच्च ॥ ३८० ॥
 सहजरसेन जडौकृतमिति यूनः कामशास्त्रनिष्ठीतौ ।
 नानाकरण्यामे लालि'त्यमवाप पाण्डित्यम् ॥ ३८१ ॥
 अविधेयमनाख्येयं प्रविचार्य छाटनीयस्तविष्वाम् ।
 न बभूव तयोस्तस्मिन्नारचे सुरतपरिमद्दे ॥ ३८२ ॥
 अभ्यैस्ता या तन्या सुरतविधौ विविधचाटुपरिपाटी ।
 तामालूनविश्वीणीं चकार सहजः स्त्रावेगः ॥ ३८३ ॥
 सङ्घावरागदौपितमदनाचार्योपदिष्टचेष्टानाम् ।
 कः परिगणनं कर्तुं रतिचक्राविष्टरमणथोः शक्तः ॥ ३८४ ॥
 बाला मृदुगाचलता दृढपुरुषाक्रान्तविग्रहा न परम् ।
 न व्यथिता मुद्रमाप प्रभवति खलु चित्तजन्मनः शक्तिः ॥ ३८५ ॥
 किं रमणौ रमणोऽविशदुत रैमणौ रमणमिति न जानीमः ।
 स्वावयवावगमस्त्वैप्रकाशमगमत्योस्तदा निपुणम् ॥ ३८६ ॥
 तस्या निमीलितद्वग्ने निःस्पन्दतनोर्बभूव सुरतान्ते ।
 लिङ्गमनङ्गच्छाया जीवितसन्नानुमानैस्य ॥ ३८७ ॥
 अमजलविन्दूपचिता दृत्तस्मरणेन जातवैलच्या ।
 सा शुशुभे रतिविरतौ पर्याकुलकेशभूषणा नितराम् ॥ ३८८ ॥

१ 'लालित्यमियाय' इति सु० पा० । २ 'बभिः' इति सु० पा० ।

३ 'अत्यभ्यस्ता यान्या' इति सु० पा० ।

४ 'रमणं सा न जानीमः' इति सु० पा० । ५ 'सु शकाश' इति ब० पा० ।

६ 'नैन' इति सु० पा० । ० 'विपरीता' इति सु० पा० ।

निर्वाजार्पितवपुषो निर्देतिभयमेव गणयतो विश्वम् ।
 चणदा विरराम तयोरक्षीणाकांचयोरेवम् ॥ ३८८ ॥
 मोहनविमर्दखिक्षा विजृम्भमाणा स्वल्लङ्घतिमंदम् ।
 निद्राकषायिताक्षी हारलता वासवेश्मनो निरगात् ॥ ३८९ ॥
 “परिचितपार्थगताहं तेन समं पानभोजनं क्षत्वा ।
 नौता निशा कथाभिसर्वहनकार्यं च अत्किंचित् ॥ ३९१ ॥
 अविदग्धः अमकठिनो दुर्खभयोषिद्युवा जडो विप्रः ।
 अपमृत्युरुपक्रान्तः कामिव्याजेन से रात्रौ ॥ ३९२ ॥
 नेच्छाविरतिः चणमपि न च ग्रक्तिर्वसुशून्यरतियक्षैः ।
 केवलमलमद्याहं कदर्धिता वृद्धपुरुषेण ॥ ३९३ ॥
 मद्यवशादभियोक्तरि मृतकल्पे तत्प्रभागमग्रायाः ।
 अनिरोधितनिद्रायाः सुखेन से यामिनी आता ॥ ३९४ ॥
 सुकुमारसम्योगः पेश्वलवचनः सवक्रपरिहासः ।
 शकुनवशेन समेतो मम सखि रमणो मनोहराकारः ॥ ३९५ ॥
 रैपर्यकान्तनिलीनः पराङ्मुखो मुक्तमन्दनिश्चासः ।
 मच्चोद्दनया नितरां निःस्पन्दः स्वेदसलिलसंसिक्तः ॥ ३९६ ॥
 पर्यस्तमितानङ्गोऽप्यपगतनिद्रः चपाच्याकांक्षी ।
 यामोषितः प्रहीणो निष्प्रतिपक्षिः स्थितोऽद्य सखि मनुजः ॥
 ३९७ ॥ (कुल्लकम्)

१ ‘अवि’ इति सु० पा० ।

२ ‘कुमल’ इति सु० पा० ।

३ ‘पर्यकाक’ इति सु० पा० ।

४ ‘द्याचन’ इति सु० पा० ।

५ ‘युगलकम्’ इति ब० पा० ।

शृणु सखि कौतुकसेकं यामौ एककामिना घदद्य छतम् ।
 सुरंतरसमीलिताच्चौ मृतेति भौतेन सुक्राम्नि ॥ ३८ ८ ॥
 अविदितदेशप्रकृतेः शठात्मकाद्विर्विग्नयतोऽस्मामिः ।
 अनुभूतो राजसुतादधिभाष्डविडस्वनाक्षेशः ॥ ३८ ९ ॥
 प्रियसखि लोकसमचं नगरप्रभुणा हठेन नौतास्मि ।
 एवं^१ वंचकदातुद्विगुणार्थप्रार्थने कुतोऽन्याथः ॥ ४०० ॥
 आकर्षन्ती जघनं ब्रजसि यथा विलिखिता नखैस्तिलशः ।
 मन्ये तथोपभुक्ता केरलि केनापि दाच्चिणात्येन ॥ ४०१ ॥
 अधरे विन्दुः कण्ठे मणिमाला स्तनयुगे शशसूतकम् ।
 तव सूचयन्ति केत^२कि कुसुमाद्युधशास्त्रपंडितं रमणम्” ॥

४०२ ॥

इति शृणुष्वस्मि गिरो निर्वृत्तनिशामियोगगणिकानाम् ।
 सोऽपि यथाक्रियमाणं प्रविधातुं निर्जगाम कर्तव्यम् ॥ ४०३ ॥

(कुलैकम्)

सुरंचितरागोपचितिख्यौक्तमनस्त्वया समं तस्य ।
 यौवनसुखमनुभवतो जगाम संवल्लरः सार्धः ॥ ४०४ ॥

१ ‘यामौनककामुकेन यद्विहितम्’ इति ब० पा० ।

२ ‘रतिसुखनि’ इति ब० पा० । ३ ‘धि भाष्ड...’ इति सु० पा० ।

४ ‘विशः’ इति सु० पा० ।

५ ‘तु नो कदाचिद्विगुणार्थप्रार्थने कृतोऽन्याथः’ इति सु० पा० ।

६ ‘केरलि’ इति सु० पा० । ७ सुद्रितपुस्तके न दृश्यते ।

८ ‘सूखचितरागोपचित्वे’ इति सु० पा० ।

विस्मयकथा: शुद्धेखन्विचरन्नद्यानवेदिकापृष्ठे ।
 सहचरकरसककरः सुन्दरसेनः किलै कदाचित् ॥ ४०५ ॥
 स्थूलघनतनुसंततिः तानितनानाम्बरावरणम् ।
 यष्टिप्रान्तनियं चितद्लवृत्तककुतुपतुम्बिकैकठितम् ॥ ४०६ ॥
 चुटित चरणं संगतमसुटिताभ्यक्तपादमलिनतनुम् ।
 लरितगनिलेखवाहकमारादायालमद्राक्षौत् ॥ ४०७ ॥

(विश्वैषकम्)

प्रत्यासन्नीभूतं क्रमेण पौरन्दरिः परिज्ञाय ।
 साकृतमना ऊचे वयस्य हनुमानयं प्राप्तः ॥ ४०८ ॥
 अवनितखलौनश्चिरसा छतनतिना तेन विनिहितं भूमौ ।
 उत्स्थिष्य इटिति लेखं सुन्दरसेनसु वाचयामास ॥ ४०९ ॥
 “खस्तिश्रोकुसुमपुरात्पुरंदरः सुन्दरं समभिधत्ते ।
 अन्तर्जूम्भितश्चोकयस्तोऽविस्यष्टवर्णपदम् ॥ ४१० ॥
 कुलमकलंकं न गणितमवधौरितमयजन्मनां चरितम् ।
 नापेच्चितमवगौतं शठसेवितवर्त्मनि ल्या पतता ॥ ४११ ॥
 वंशेऽकुटिलगतौनां द्विजिङ्कतादोषरहितचरितानाम् ।
 अपरविनाशरतानामुत्पन्नः कथमसि भुजङ्गः ॥ ४१२ ॥
 क पुरोडाशपविच्चितवेदपदोऽन्नारगर्भवदनं ते
 क च मदिरासववासितवारवधूमुखरसास्वादः ॥ ४१३ ॥

१ ‘कुर्व’ इति सु० पा० ।

२ ‘कदाचित्तु’ इति ब० पा० ।

३ ‘तोलिततूला’ इति सु० पा० ।

४ ‘प्रायम्’ इति ब० पा० ।

५ ‘कुलकम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘शुन्दर इति’ इति ब० पा० ।

७ ‘यस्तावि ...’ इति सु० पा० ।

८ ‘सुचितम्’ इति सु० पा० ।

कृ कृशविपाटनजन्मा भहसोदितवेदनाचमत्कारः ।
 कृ च दासौरतसंगरनिर्दयनखरक्षतिः न्रौत्ये ॥ ४१४ ॥
 कृ चेतानल्लधूमचोभितनवनामुधौतवदनस्त्वम् ।
 कृ च गणिकानिर्भर्त्सनशोकभरायातवाष्पस्त्विलौघः ॥ ४१५ ॥
 कृ वषङ्कारध्वानः षङ्कर्मविभूषणं अवणपूरः ।
 कृ च माधारणवनितारतिमैशिताकर्णनौत्सुक्यम् ॥ ४१६ ॥
 क्वाचार्यप्रतनुलताताडनसंक्षेभसम्भवः कम्बः ।
 कृ च कुपितवारक्षलनानिष्टुरपादप्रहारविषहित्वम् ॥ ४१७ ॥
 कृ हरिणचमीवरणं सृतिशास्त्रनिवेदितं ब्रतं चैरतः ।
 कृ च पण्ठस्त्रीगात्रस्युष्टाम्बरधारणेषु बज्जमानः ॥ ४१८ ॥
 समिधामेव च्छेदनमम्यस्तं शैशवात्समारभ्य ।
 शठवनिताधरखण्डन उत्यन्वं कौशलं कुतो भवतः ॥ ४१९ ॥
 शुश्रूषणमेव गुरोः परिग्रौलितमचलचेतसा सततम् ।
 कुटिलमतयो भुजिष्याः कथं त्वयाराधिताः निपुणैम् ॥ ४२० ॥
 आच्चायपाठ एव स्फुटतरपदसौष्ठवं तव ख्यातम् ।
 प्रकुपितवेश्यातुनये कृ शिच्चितं वचनचातुर्यम् ॥ ४२१ ॥
 अधवा किं क्रियतेऽस्मिन्नवदातकुलेऽपि लभ्यजन्मानः ।
 सैद्धसंसुता भवति प्रागुपचितकर्मदोषेण ॥ ४२२ ॥

१ ‘चल्कर्मविभूषणवणपूरः’ इति सु० पा० । २ ‘रणित’ इति व० पा० ।

३ ‘भवतः’ इति व० पा० । ४ ‘शाः’ इति सु० पा० ।

५ ‘वद’ इति व० पा० ।

त्वयि विनिवेश्य कुटुम्बं परलोकहितार्जनैकविहितात्मा^१ ।
 स्यास्याभौति समौहितमनुद्विमं तद्विमंवदितम्” ॥ ४२३ ॥
 इत्यवगतलेखार्थे सुन्दरसेने विधेयपरिमूढे ।
 आर्यमगायदन्यः स्वावसरे नौतिपरिकरिताम् ॥ ४२४ ॥
 ‘विषयतिभिरावृताद्यामवटे पततामदृष्टमागणिणम् ।
 पुंसां गुरुजनवचनद्रव्यशङ्काकांजनं शरणम्’ ॥ ४२५ ॥
 उद्देजयति तदात्मे सुखसंवित्तिं करोति परिणामे ।
 कटुकौषधप्रयोगो गुरुनिगदितकार्यनिष्टुरं च^२ वचः ॥ ४२६ ॥
 लब्ध्वा वचसोऽवसरं मित्रमवादीत्युरंदरापत्यम् ।
 पुनरपि नहि खिद्यन्ते प्रियजनहितभाषणे सन्तः ॥ ४२७ ॥
 अगणितसहचरवचसो दुर्व्यसनमहाभ्यमग्नवपुषस्ते ।
 मन्युव्यथितस्य पितॄर्थदि परमवलम्बनं वचनम् ॥ ४२८ ॥
 निजवंशदौपभूतः कृतचरितालंकारो महासत्त्वः ।
 सुन्दर सम्भवति तातः सृष्टो दुष्पुच्छदोषेण ॥ ४२९ ॥
 पुच्छाभावः श्रेष्ठ^३न्दुःसुतता पुच्छिणः कुलौनस्य ।
 अंतस्त्वापयति भृशं सच्चरितकथाप्रसंगेषु^४ ॥ ४३० ॥
 सांव्यवहारिक^५ एष प्रायो लोके गुणोन्नता नियताः ।
 थेन तु सुतेन जननौ वस्त्रात्मे स्नाधते स पापीयान् ॥ ४३१ ॥

१ ‘स्यः’ इति सु० पा० ।

२ ‘संदर्भिं’ इति सु० पा० ।

३ ‘व्र कुसु ...’ इति सु० पा० ।

४ ‘त’ इति सु० पा० ।

१ ‘गौतिपरिकलिताम्’ इति सु० पा० ।

२ ‘वचनम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘ए’ इति सु० पा० ।

४ ‘गुणः सुखानियतः’ इति सु० पा० ।

विफलं ग्रामज्ञानं गुरुग्रहसेवयि नोपकारय ।
 विष्यवशौक्तमनसो न्यायं पन्थानसुकृजतः ॥ ४३३ ॥
 जौवक्षेव मृतोऽसौ यस्य जनो वौच्छ वदनमन्योन्यम्
 कृतमुखभङ्गे दूरात्करोति निर्दीशमंगुल्या ॥ ४३४ ॥
 नोपैनिहन्तु विषयाः शक्याः मत्यं तथापि निषुणधियः
 अभिधेयतां न गच्छन्यपवादविशेषिताभिधानस्य । ४३४
 गुरुपरिचर्या जाया गुणोच्चता स्त्रिघबन्धुसंपर्कः ।
 ब्राह्मे कर्मणि सक्तिलोकदयसाधनं सुधियाम् ॥ ४३५ ॥
 सुलभा तस्य विभृतिस्तस्य गुणा यान्ति जगति विस्तारम् ।
 वज्ज मनुते तं सुजनस्तस्यै स्युहयंति वान्ववाः सततम् ॥ ४३६ ॥
 नासादयति स एकः सत्सेवितमार्गतः परिस्तृलनम् ।
 मण्डयनि मोऽन्ववायं स निवासः शर्मणामशेषाणाम् ॥ ४३७ ॥
 स भवति विनवाधारो युक्तायुक्ते विवेकिता तस्य ।
 वृद्धोपदेशवाचः अवणोदरं तर्पणं सदा अस्य ॥ ४३८ ॥

(विशेषकम्)

प्राक्तनकर्मविपाकः चुद्रासु शरीरिणां अदासक्तिः ।
 आयतनं तु सुखानां संसारभुवां कुलोङ्गता दाराः ॥ ४३९ ॥
 निर्विषे निर्विषा सुदिते सुदिता समाकुलाकुलिते ।
 प्रतिविम्बसमा कान्ता संकुद्धे केवलं भीता ॥ ४४० ॥

१ 'नियति' इति सु० पा० ।

२ 'नो परिष्ठौ' इति ब० पा०

३ 'कुलोङ्गता' इति सु० पा० ।

४ 'य' इति सु० पा० ।

५ 'चान्ववायं' इति सु० पा० ।

६ 'पूरणं' इति सु० पा० ।

७ 'युग्मम्' इति सु० पा० ।

यावदाच्छ्रितसुरतव्यायामसहाऽविरुद्धसंपर्का ।
 चिन्तानुवृत्तिकुशला पुण्यवतासेव जायते जाया ॥ ४४१ ॥
 सङ्घावप्रेमरसं वल्लयावस्थिशब्दगंकिता निभृतम् ।
 विट्ठधानाङ्गसमर्पणसुन्मौलितकुसुमसायकाकूता ॥ ४४२ ॥
 हा हा किसुद्धतत्वं श्रोव्यति कश्चिद्गतचप स्वैरम् ।
 निकटे परिवारजनां विसृत एव स्मरातुरस्य तव ॥ ४४३ ॥
 इति ऊँक्तिसंख्यायासनिवेदितार्थपदवाक्यैः ।
 दिगुणौकरोन्ति कुलजा नायककर्माणि मोहनप्रसरे ॥ ४४४ ॥
 इत्यसुदौरितवाचं सुहृदमवोचत्पुरंदरस्य सुतः ।
 ममुपस्थितजौदमभावियोगभयकंपितो वचनम् ॥ ४४५ ॥
 तातादिशेऽलंच्छे हारलताविरहपावके तौत्रे ।
 विधिवशवर्तिनि मरणे नो विद्यः कार्यपरिणामम् ॥ ४४६ ॥
 अनपेक्षितधनलाभां स्वेहैकनिबद्धमानसां दयिताम् ।
 दैवाहृष्टो सुंचति घटितो वा लोहवज्रकणिकाभिः ॥ ४४७ ॥
 अथ छतगमनविनिश्चितिरभिमतरामां चकार विदितार्थाम् ।
 मापि तमनुवत्राज प्रस्तुतयाचं शुचाकुलिता ॥ ४४८ ॥
 आसाद्य वटस्य तत्त्वं वाष्पपद्यःकणचिताच्चिपञ्चायाम् ।
 विनितचरणविहारो हारलतामभिदधाति च ॥ ४४९ ॥
 आ चौरवतो वृचादा सलिलादा प्रियं प्रियं यान्तम् ।
 अनुयायादिति वचनं तेन लभितो निवर्तस्य ॥ ४५० ॥

किं कुमो दैवताः प्रभदि यस्मिन्द्वारे इ प्रसभन्
प्रसदन्ति चक्रेत् गुह्याकृत्याद्यत्रो चिरावरणः ॥ ५ १
न इविष्णवश्च प्राप्नीन्काश्च परिच्छब्दे न च दिग्गुणः
न स्वासिभस्त्रादिशो नाकारविकांभन्तं न च ख्यातिः ॥ ५ २
हेत्याव प्रवृत्तेरस्त्रादु न यापि दैवतग्रात्
इदृक्षु कोष्ठ्यनुवच्चो यस्य विपाकोऽप्रतीकारः ॥ ५ ३

सन्दानितकल

एष अद्भिहितामि श्रणद्यस्त्रा ग्रकिले ल वर्जिणि वा
सुदत्ति न तत्परणौ य द्वभाषणकौ हैनो हाते ॥ ५ ४ ४
तत्र हृष्टये हृष्टयमिदं विच्यस्तं न्यासपालनं कष्टम्
यज्ञान्तथा विधेयं स्थानभंशो यथा न स्यात् ॥ ५ ४ ५
अथ विरतवचोदयितं वाष्पभरक्षिष्वर्णपदयोगात् ।
इति कथमपि इरलता संवर्कितवर्णभारतीम् ॥ ५ ४ ६ ॥
अविशुद्धकुलोत्पन्ना देहार्पणजीविका गठाचरणा ।
जाहं रूपाजौवा क भवन्तः आघनीयजन्मगुणाः ॥ ५ ४ ७ ॥
यन्तु^१ विषयविलोकनकुद्धलाभ्यां गतेन विश्रान्तम् ।
इयतो दिवसानस्मिंस्तन्मम परजन्म^२ सुकृतफलम् ॥ ५ ४ ८ ॥
गुरुसेवां वन्धुजनं स्वदेशवस्तिं कलचमनुकूलम् ।
अनुषङ्गदृष्टिपरिचित आस्थां प्रविधाय कः परित्यजति ॥ ५ ४ ९ ॥

^१ ‘तं च’ इति ब० पा० ।

^२ ‘गम्’ इति सु० पा० ।

^३ ‘वस्तु’ इति ब० पा० ।

^४ ‘वस्त्रं’ इति सु० पा० ।

^५ ‘दागतोऽसि विश्रान्तः’ इति सु० पा० । ^६ ‘कृतश्चूभस्य फलम्’ इति ब० पा०

^७ ‘हृष्ट’ इति सु० पा० ।

यौवनचापलसेतद्यन्मादृशि भवति कौतुकं भवताम् ।
 यत्तु सुखमनवगीतं तस्य स्थानं निजा दाराः ॥ ४६० ॥
 ते मधुराः परिहासास्त्रा वकगिरः स वामतासमयः ।
 नो हृदये कर्तव्यो रहसि क्षेमार्धिना भवता ॥ ४६१ ॥
 ज्ञाघवतो यन्मनसः प्रणथादा यत्तवाचरितम् ।
 प्रतिकूलं तत्र मया नाथांजलिरेष विरचितो मूर्ध्नि ॥ ४६२ ॥
 दुःसंचारा मार्गा दूरे वस्तिर्विसंषुलं हृदयम् ।
 गुणपालित तव सुहृदा भवितव्यमतोऽप्रमत्तेन ॥ ४६३ ॥
 हृदयद्वय एकत्वं याते यूनोर्विद्योगजं क्लेशम् ।
 अनुभवतोरपरेण प्रसंगतः पद्यते पथ्या ॥ ४६४ ॥
 ‘अन्योन्यगूढचेष्टिसज्जावक्षेहपाशवद्धस्य ।
 विच्छेदकरो मृत्युधीराणां वा परिच्छेदः’ ॥ ४६५ ॥
 अथ तच्छवणानन्तरमा॑स्त्र सुखं दयितिके ब्रजामौति ।
 अभिधाय याति ‘मन्दं सुन्दरसेने विवर्तितयौवम् ॥ ४६६ ॥
 वटशाखालम्बिभुजां श्वसितोष्णसमीरशुब्ददधरदलाम् ।
 पर्यस्तां विभाणां तन्मार्गविलोकनानिमेषदृशम् ॥ ४६७ ॥
 ‘दोलायमानवेणौ तिर्यग्गतकण्ठभूषणविशेषाम् ।

^१ 'यन्महतः प्रणयाद्वा साधु यज्ञवाचरितम्' इति सु० पा० ।

२ 'हुड्ड' इति ब० पा० । ३ 'करोव्व...' इति सु० पा० ।

४ 'मखिम्ब' इति सु० पा० । ५ 'सुन्दरसेनेऽपि' इति सु० पा० ।

९ ‘सुखीम्’ इति ब० पा० । १० ‘होला’ इति सु० पा० ।

द 'विष्णौतिर्यक्त ...' इति सु० पा० ।

गन्धदश्रुवारिपूर्णो पतिं तांश्चुकभागनिः सहांगलताम् ॥ ४६८ ॥
 हस्थानामिव हृदयं स्फुटदितरकरेण कुचयुगाश्चयिणा ।
 परिश्चोषितां विक्षामैस्त्वृष्टां जीवलोककर्तव्यैः ॥ ४६९ ॥
 अंगौकृतां विपत्त्या वशौकृतां मर्मघडूनैविषमैः ।
 हारलतामपरिैस्फुटमंतःपरिक्लब्यमाणभारत्या ॥ ४७० ॥
 मा मा तावद्यात ज्ञेयमेकं यावदेष निष्कर्षणः ।
 वनगुल्मैर्न तिरोहित इत्यभिदधतौ जडः प्राणाः ॥ ४७१ ॥

(कुलकम्)

अथ पश्चात्सुपेतं पप्रच्छ पुरं द्रातमजः पश्चिकम् ।
 दृष्टा शोकव्यथिता विवर्तमाना वराङ्गना भवता ॥ ४७२ ॥
 स उवाच वटतरोरध उव्यां पतिता विनिश्चलावयवा ।
 तिष्ठति वनिता नान्या नयनावसरं गतास्ताकम् ॥ ४७३ ॥
 इति तद्वचनाश्चैहतो विक्लमूर्तिः पपात भृष्टे ।
 उत्थापितश्च सुहृदा सोऽभिदधे तेन शोकविकलेन ॥ ४७४ ॥
 भवतु कृतार्थस्तात्स्वमपि सुमित्रांस्त्वं संप्रति प्रौतः ।
 समकालमेव मुक्ता पापेन भयासुभिश्च हारलता ॥ ४७५ ॥
 हा हा हा व हतोसि ध्वस्ता छौला विलास किं कुरुषे ।
 उच्चिन्ना विच्छिन्निर्भूमि विभ्रम दग्ध दिशो निराधारः ॥ ४७६ ॥

१ ‘पतितां संशुष्कनिः ...’ इति सु० पा० ।

२ ‘परिशोषितां’ इति व० पा० । ३ ‘सपि रिक्ता’ इति सु० पा० ।

४ ‘वर्द्धनि’ इति सु० प० । ५ ‘स्त्र’ इति सु० पा० ।

६ ‘त्र सांप्रतं’ इति सु० पा० ।

किल्किंचित गच्छ वनं सोङ्गाचितमग्नरणलभुपयातम्
कुद्गुमित प्रवच्यां इहाण विष्वीक विश्वा भुवो विवरम् ॥ ४७७ ॥
जलितमनाथीभृतं विहृतस्य गतिर्व विद्यते क्वापि ।
गग्नधरविष्वद्युतिसुषि यातायामन्त्रकातिकं तस्याम् ॥ ४७८ ॥

(विशेषैकम्)

विनिवृत्य यामि दग्धुं मदिरहात्यक्तव्यभप्राणाम् ।
भवतु वराक्यासस्याः सप्तार्चिदौनमाचमुपकारः ॥ ४७९ ॥
गत्वाद तमुद्देशं अस्मिन्सा पञ्चभावमापन्ना ।
विललाप मुक्तैकण्डं विलुठन्मुवि सहचरेण धृतमूर्तिः ॥ ४८० ॥
एते वयं निवृत्ता सुन्च रुषं देहि कोपने वाचम् ।
उच्चिष्ठ किमिति तिष्ठसि भूमितले रेणुरुषितश्चरौरा ॥ ४८१ ॥
विनिमौत्य दृश्मौ कस्मादप्रतिपत्त्या स्थितासि शुभवदने ।
“तद्वारितगमनविधेरपराधितया न सेऽस्ति मंयोगः ॥ ४८२ ॥
नाकाधिपतिपुरस्त्रीरभिभवितुं त्वयि दिवं प्रयातायाम् ।
सत्खपि शरेषु पञ्चसु निरायुधः साम्यतं मदनः ॥ ४८३ ॥
वंचकवृत्ता वेश्या इत्यपवादो जनेषु यो रुढः ।
अपनीतोऽसौ निपुणं त्वया प्रिये जीवमोक्षेण ॥ ४८४ ॥
वर्णः सद्गुत एकस्त्रिपुरान्तकनन्दनो महासेनः ।
इदयं यस्य “स्युष्टं न मनागपि वामलोचनप्रेमणा ॥ ४८५ ॥

१ ‘कस्यांतः’ इति सु० पा० ।

२ सुद्गितपुस्तके नास्ति ।

३ ‘नादं’ इति ब० पा० ।

४ ‘तद्वारित’ इति सु० पा० ।

५ ‘उरंधी’ इति ब० पा० ।

६ ‘स्यष्टम्’ इति सु० पा० ।

मन्त्रेभौष्टवियोगं निसेषमपि दृःसहं मन्त्रवधाये
हरिण उच्चिं कक्षीर्विष्टता गौरौ हरेण देहार्थि ॥ ४८३ ॥

अथि लोकपाल सा सुवि खलामभृता तथा विना शब्दस्
विश्वमिति किं न चित्तिनमात्मस्थानं प्रियां नयता ॥ ४८४ ॥

भगवन्तुतवह सा मा लावण्यसुहमारसुहृत्य
कथमपि विहितां धात्रा धद्यल्लेनां जगद्वाषाम् ॥ ४८५ ॥

इति विलपनं बहुविधमवधोर्य सुहृत्युरंदरस्य सुनम्
काष्ठैर्विरचय चितां तामकरोडग्निमाङ्गणिकाम् ॥ ४८६ ॥

तस्मिन्निद्वज्ञताशनविनिपतने कृतमतौ शुचा कल्पिते ।
मनस्मि स्फुरितामायों पपाठ कस्त्रिग्रस्त्रिगेन ॥ ४८७ ॥

‘अनुभरणे व्यवसायं म्लौधर्मे कः करोति मविवेकः
संसारमुक्त्युपायं दण्डग्रहणं ब्रतं हित्वा’ ॥ ४८८ ॥

श्रुता सुन्दरसेनः सुहृदमवोचद्यपेतवैक्लव्यः ।
प्रतिबोधितं मनो मे धौरेणानेन युक्तमुपदिगता ॥ ४८९ ॥

क्षणादृष्टुनष्टवक्षभजन्मजराव्याधिमरणपरिभृते ।
परिवर्तिनिः मंसारे कः कुर्यादाग्रहं महिमान् ॥ ४९० ॥

यातु भवान्कुसुमपुरं वयमप्यन्ताश्रमे समाश्रयणम् ।
अंगीकुर्मोऽविद्याप्रहाणसंसिद्धूये विहितम् ॥ ४९१ ॥

सोऽवददभिजातजनो बाल्यात्मभृति तथा च न विसुक्तः ।

१ ‘समालोक्य’ इति सु० पा० ।

२ ‘सच्चिवस्’ इति व० पा० ।

३ ‘आवर्तिति’ इति व० पा० ।

४ ‘सुमति’ इति व० पा० ।

५ ‘नियतम्’ इति सु० पा० ।

६ ‘न सुक्तोऽस्मि’ इति सु० पा० ।

सन्यसनवुद्धिमधुना^१ कथमुज्ज्ञति विषयनिस्युहं सुहृदम् ॥ ४८५ ॥
एवमिति सोऽभिधाय स्थिरधैतिनियमैस्तपोधनैर्जुष्टम् ।
गुणपालितेन सहितः सुन्दरसेनो जगाम वनम् ॥ ४८६ ॥
एवं भवन्तु^२ वेश्याः स्वार्थकरता^३ व्यपेतसङ्घावाः ।
अभिलिपितविषयसिद्धेः का हानिस्तदपि युश्माकम् ॥ ४८७ ॥
रमण हृदयानुवर्तनचतुरचतुरष्टिकर्मकुशलानाम् ।
न सूश्रति तत्त्वचर्चा पण्ठवधूनां विदग्धचेतांसि ॥ ४८८ ॥
वल्लितश्चुतचित्तगतिस्थितिवेऽगैश्वोदनानुवृत्त्या च ।
रागस्येन विना विश्रति मनः सादिनां तुरगः ॥ ४८९ ॥
गन्धोऽपि कुतः प्रेणः परम्भृतहारौतगृहकपोतानाम् ।
उज्ज्वलयन्त्यसमेषु विस्तविशेषैस्तथापि ते यूनाम् ॥ ५०० ॥
आहितयुक्ताहार्यः^४ सम्यक्सूक्ष्मप्रयोगसम्पत्या ।
भावविहीनोऽपि नटः सामाजिकचित्तरंजनं कुसृते ॥ ५०१ ॥
येऽपि धनञ्जयदोषं पश्यन्ति जडा विलासिनौश्चेषैः ।
प्रष्टव्यासे भवता किमक्षतकश्चिपुव्यथा दाराः ॥ ५०२ ॥
न च लाभ एक एव प्रवर्तने^५ कारणं मनुष्येषु ।
रागादथोऽपि^६ मंति वैशिकशास्त्रप्रणेत्रभिः^७ कथिताः ॥ ५०३ ॥

१ ‘रमुना’ इति सु० पा० ।

२ ‘मति’ इति सु० पा० ।

३ ‘बोधैः’ इति सु० पा० ।

४ ‘दशो’ इति ब० पा० ।

५ ‘जैः’ इति ब० पा० ।

६ ‘प्रवर्तने’ इति सु० पा० ।

७ ‘बाणादयोऽपि’ इति सु० पा० ।

८ ‘मति’ इति सु० पा० ।

९ ‘सुक्ता’ इति सु० पा० ।

१० ‘वैशिकशास्त्रवेदिभिः’ इति सु० पा० ।

का वा विभृतिरात्रा सुन्दरसेनात्तया तपस्तिन्या ।
 यदिरहकुलिशभिन्ना॑ मुमोच मा जौवितं क्षणार्थेन ॥ ५०४ ॥
 उत्तमतरुणप्रकृतिः पुलकादिकसूचितायतं नुसक्तिः ।
 स्फुटसंनिहितविभावो निवार्यते केन इट्टगारः ॥ ५०५ ॥
 अन्तःकरणविकारं गुरुपरिजनसंकटेऽपि कुलठानाम् ।
 जानंति तदभियुक्ता भूभंगापांगमधुरदृष्टेन ॥ ५०६ ॥
 अन्या विहाय पतिगृहमविचिंतितकुलकलङ्घजनगहीः॒ ।
 रागोपरक्तदृदया यान्ति दिग्नं मनुष्यं आसज्य ॥ ५०७ ॥
 अपमानः पतिविहितो गुरुपरिकरतौब्रता गृहे दौःस्थाम् ।
 शौलक्षतये यासां तासामतिरागतोऽन्यनरसक्तिः ॥ ५०८ ॥
 या अथचलितवृत्ता भर्तुश्वरणाङ्गतत्पराः प्रमदाः ।
 ता अपि रागविमुक्तास्तिष्ठन्त्यौचित्यमाचेण ॥ ५०९ ॥
 तस्मात्तास्त्वभिगमनं विविधनिमित्तं निवार्यते केन ।
 निजपरपत्तस्त्वैषां रागाधौनं तु हृदयनिर्वहणम् ॥ ५१० ॥
 एवंविधदृष्टान्तरूपपत्तियुतैस्तथैदृशैर्वक्त्वैः ।
 अन्यैरपि चाटुपदैरावर्जितमानसोऽ गम्यः ॥ ५११ ॥
 विहितखाप॑ विवोधं किंचित्प्रकृटीकृतश्वरमलान्या ।
 उत्पादितजृमिकथा परिरभ्य घनं निशापगमे ॥ ५१२ ॥

१ ‘ता’ इति ब० पा० ।

२ ‘तर’ इति मु० पा० ।

३ ‘गेहा॑’ इति मु० पा० ।

४ ‘प्लाभाय’ इति मु० पा० ।

५ ‘तस्मादाकाभिगमनविविधनिमित्तं’ इति मु० पा० ।

६ ‘विधार्यते’ इति मु० पा० ।

७ ‘सं गम्यम्’ इति मु० पा० ।

८ ‘रवोधं’ इति मु० पा० ।

९ ‘प्रकटीकृतश्वरं दाक्ष्यात्’ इति मु० पा० ।

विद्वितपुठं कुड़दृशा विलोक्य ककुभः १ सदीर्घनिःशास्त्रम् ।
वक्ष्यमिति भवत्या २ रजनि खले किं प्रभातात्मि ॥ ५३३ ॥
(विशेषकन् ।

अवलो विषहेत कर्ण दृढ़शक्तिमसुव्य रत्तिरसप्रसरम् ।
मद्वजैनितानुगामो न विद्यथाद्यदि वलाधानम् ॥ ५३४ ॥
धन्या ३ चक्राक्षवधूः प्रियतमसंघटनसमयसमाप्ता
अग्निना विद्युच्यमात्रा कुमुदवति क्लीणपुण्डासि ॥ ५३५ ॥
विकसितसुरभिभनोहरमस्त्रानं मरमकुसुममप्राप्तम् ।
न करोति तथा पौडासाखादितविच्युतं यथा भूम्याः ॥ ५३६ ॥
विज्ञापयास्यतस्त्रां रचितांजलिभौलिना विधाय नतिम् ।
परिचारकजनमधे गणनौयाह प्रसादिन ॥ ५३७ ॥
अथ दौषितरागांगेऽपहस्तितला ४ भद्रिक्षुमोपचितैः ।
सुदुभिश्चित्ता ५ नुगतैरुपचारैः पातितस्य विश्वासे ॥ ५३८ ॥
अवलोकितोऽस्मि लम्पट किमिति वदन्कर्णमनिधौ निभूतम् ।
संकटसेनाधार्या अद्य मया जालमार्गण ॥ ५३९ ॥
मालत्या मह के ६ लिं विदधासि मम्बी ममेति न विरोधः ।
यन्तु चिरं चिन्धदृशा पश्यसि तां तत्र मे ग्रंका ॥ ५४० ॥

१ 'विनिमुद्द' इति सु० पा० ।

२ 'सु' इति सु० पा० ।

३ 'प्रयातात्मि' इति ब० पा०

४ सुदितपुस्तके नालि ।

५ 'तुलिता' इति सु० पा० ।

५ 'चक्राक्षवधूप्रिय ...' इति सु० पा० ।

६ 'कुमुदिनि' इति सु० पा० ।

६ 'तिं यथा भूम्यः' इति सु० पा० ।

७ 'माविधाय' इति सु० पा० ।

७ सुदितपुस्तके एतच्छोकान्ते युग्मसिति दृष्टवे ।

८ 'मार्गसंभ्र' इति सु० पा० ।

८ 'बा' इति सु० पा० ।

९ 'य' इति सु० पा० ।

९ 'किंचिदभिदधासि सखे' इति सु० पा० ।

वामागता न वौचितुभनुवथ्य न याचितः प्रथलेन ।
 आङ्गद वद् किमर्थे तामूल्य गाहिता कमलदेवौ ॥ ५२१ ॥
 कंचुकमपकर्षन्याः प्रकटौभवैदंसकच्छकुचपार्श्वम् ।
 माभिनिवेशं दृष्टं भवता किं कुन्दमालायाः ॥ ५२२ ॥
 परिहासेन गृहौता यद्युक्तपञ्जवे लया रामा ।
 आच्छाद्यापकान्ता किं भामवलोक्य पृष्ठतः सहसा ॥ ५२३ ॥
 विज्ञानेन ख्यातां कुमुमलतां लं तु वर्णयस्यनिश्चम् ।
 नृत्यंतौ मृगदेवौ विस्तारितलोचनः पश्यन् ॥ ५२४ ॥
 कारणमत्र न वेद्यरहस्यजुपन्यानं प्रसिद्धमुत्सृज्य ।
 वक्रेण अदेषि पथा भाधवसेनागृहायेण ॥ ५२५ ॥
 इति सर्वापन्यासैरन्वैश्वामर्मवेधिलघुकोपैः ।
 प्रणयप्रभवैर्विदिंते शातोदरि गूढरागते ॥ ५२६ ॥
 श्रुतिविश्येऽन्तरिततनुर्जनितस्तिरायताच्चि सह मात्रा ।
 परुषगिरा लं कुर्या इत्यं मिथ्यावचःकलहम् ॥ ५२७ ॥

(अंतः कुलकम्)

अक्लेशोपनतधनः प्रेमप्रङ्गो निर्गच्छत्यागः ।
 भट्टमहानन्दसुतो निधिभूतोऽभव्यया लया त्यक्तः ॥ ५२८ ॥
 असनोपहतविवेको दैवैकगतिः स्वदारविदेषौ ।
 मामविगणय्य मूढे निर्भर्त्सिं एव केशवस्त्रामौ ॥ ५२९ ॥

१ ‘दङ्कुचपार्श्वम्’ इति मु० पा० । २ ‘च्छि’ इति मु० पा० ।

३ ‘ला’ इति मु० पा० । ४ ‘सदा’ इनि मु० पा० ।

५ ‘विहिते’ इति मु० पा० । ६ ‘भट्टानन्दस्य सुती’ इनि मु० पा० ।

७ ‘दानैकरतिः’ इति मु० पा० ।

अगणितराजापायोऽविच्छिन्नायः स्वभावतस्याग्ने ।
 किञ्चुपेचितोऽनुरक्तो वाभधिया शौच्स्तिकाध्यक्षः ॥ ५३० ॥
 पितुरेक एव पुत्रश्चैतर्थवयसो गदाभिभृतस्य ।
 इविणवतः प्रभुरातो निराकृतो भूरिकामया सोऽपि ॥ ५३१ ॥
 स्वकरेण परित्यक्ता लया विभृतिः करोमि किं पापा ।
 सर्वभैरेणोपनतं वसुदेवमनादरेण पश्यन्त्या ॥ ५३२ ॥
 पुरुषान्तरसंघर्षात्मोत्साहितचित्तवृत्तिः निरपेक्षम् ।
 वसु विमृजति यो रभसान्तस्य न वार्ता लया पृष्ठा ॥ ५३३ ॥
 चित्रादिकलाकुशलः स्मरश्चास्त्रविच्छणो वृषप्रकृतिः ।
 उपकुर्वन्नपि सबो विदेषिगणे लया चित्पः ॥ ५३४ ॥
 चन्द्रवतीमाभरणं दत्तं मधुसूदनस्य पुच्छेण ।
 पश्यन्ती विभ्राणामयि रागणि किं न जैहेषि ॥ ५३५ ॥
 यामोत्यत्तिरशेषा प्रविशंती सिंहराजैविनियोगात् ।
 मन्दाघसेनावासे^{११} लघयति ते रूपसौभाग्यम् ॥ ५३६ ॥
 आस्तामपरो लाभो नृपैवक्षभनन्दिसेनतनयेन ।
 शिवदेव्या उपचारः क्रियते यस्तेन पर्याप्तम् ॥ ५३७ ॥

^१ ‘स्वकरेण परित्यक्तो’ इति सु० पा० ।

^२ ‘शैखिका’ इति सु० पा० ।

^३ ‘रूपतीय’ इति सु० पा० ।

^४ ‘सरिणो’ इति ब० पा० ।

^५ ‘रतपेक्षम्’ इति ब० पा० ।

^६ ‘विलक्षणो’ इति सु० पा० ।

^७ ‘क्षीताचि’ इति सु० पा० ।

^८ ‘पश्यन्ती’ इति सु० पा० ।

^९ ‘सं’ इति ब० पा० ।

^{१०} ‘ग’ इति सु० पा० ।

^{११} ‘यत्नेन’ इति सु० पा० ।

^१ ‘शैखिका’ इति सु० पा० ।

^२ ‘सरिणो’ इति ब० पा० ।

^३ ‘विलक्षणो’ इति सु० पा० ।

^४ ‘सरेषां’ इति सु० पा० ।

^५ ‘सं’ इति सु० पा० ।

^६ ‘भृषिप’ इति सु० पा० ।

^७ ‘यत्नेन’ इति सु० पा० ।

पश्येदं धवलगृहं पाशुपताचार्यभावशुद्धेन :
 कारितमनंगदेव्या विभूषणं पञ्चनस्य सकलस्य ॥ ५३८ ॥
 आपणिकार्यस्य कुतो राजा लभते चतुर्थमपि भागम् .
 हृषपतिरामसेनप्रसादतो नर्मदा असुपभुक्ते ॥ ५३९ ॥
 पुंखाख्यापनकामो न स्त्रौ न पुमानिकल प्रभुखामौ ।
 अनुबध्नुपहसितस्वया जङ्गः स्वार्थमनपेच्य ॥ ५४० ॥
 वाजौकरणकमतिर्नरनाथानुग्रहेण विख्यातः ।
 प्रत्याख्यातः स तथा रविदेवः किंकरत्वमाकांचन् ॥ ५४१ ॥
 किं कर्त्तर्पकुटुम्बे जातोऽसावुत वशीकरणयोगम् ।
 कर्मयवैति सिद्धं^१ येनाकृष्टामि सर्वभावेन ॥ ५४२ ॥
 बाल्ये तावदयोग्या पश्चादपि वृद्धभावपरिभृता ।
 तारुण्ये रागहृता यदि गणिका भ्रमतु तद्भिवाम् ॥ ५४३ ॥
 उपनय भाण्डकसेतद्यदर्जितं मामकेन देहेन ।
 विदधामि तौर्यथानामास्त्रव सुखं प्रेयसा सार्धम् ॥ ५४४ ॥

(अन्तःकुलकम्)

आर्यजननिन्दितानां पापैकरसप्रकाश्नारौणाम् ।
 एतावानेव गुणो यदभौष्टसमागमो निरावरणः ॥ ५४५ ॥

१ ‘जङ्ग’ इति ब० पा० ।

२ ‘गत’ इति म० पा० ।

३ ‘काम्—’ इति म० पा० ।

४ ‘सिद्धि’ इति म० पा० ।

५ ‘माः स्त्र’ इति म० पा० ।

६ ‘शनैकनारौणाम्’ इति म० पा० ।

नेर धनखाभो लाभो लाभः खलु वक्षभेन संयोगः ।

अचिंगतादर्थीप्रिर्भवति सनसः प्रभोऽदाय ॥ ५ ४ ६ ॥

गाढानुरागभिक्षं तास्प्वरमामृतेन संस्क्रितम् ।

न भजति सहदयहृदयं विभवार्जेनसम्भवा चिन्ना ॥ ५ ४ ७ ॥

लाभः स एव परमः पर्याप्तं तेन तेन दृष्टासि ।

विनिवेश्य अदुसङ्गे निच्छिपति सुखे शुखेन तामूलम् ॥ ५ ४ ८ ॥

सुरतश्रमवारिकणान्परिमार्षि निजांशुकेन गच्छेषु ।

यदुरसि निधाय विहसंस्तस्य न मूल्यं वसुन्धरा सकला ॥ ५ ४ ९ ॥

शिथिलितनिजदाररतिर्मध्यि सक्तमना अनन्यकर्तव्यः ।

यद्मौ जितनलहृपस्तिरक्षतं तेन गणिक्यम् ॥ ५ ४ ० ॥

बज्जकुसुमरसास्तादं कुवाणा भधुकरौः विधिनियोगात् ।

ईदृकुप्रसवविशेषं लभते खलु येन भवति कृतक्षत्या ॥ ५ ४ १ ॥

अथि सरले तावदिमा उपदेशगिरो विशंति कर्णीतः ।

आवन्नान्तर्भूतं तच्चेतसि मामकं चेतः ॥ ५ ४ २ ॥

श्रीरसु दुर्गतिवी वेश्मनि वासो महत्यरण्ये वा ।

स्वलोके नरके वा किं बज्जना तेन मे सार्धम् ॥ ५ ४ ३ ॥

इदमास्तेऽलंकरणं दुर्जननि गृह्णाण किं ममैतेन ।

तेनैव भूषिताहं गुणनिधिना भट्टपुत्रेण ॥ ५ ४ ४ ॥

१ ‘प्रसादाय’ इति सु० पा० ।

२ ‘सुखा’ इति सु० पा० ।

३ ‘स’ इति सु० पा० ।

४ ‘यिंजस्य’ इति सु० पा० ।

५ ‘भधुकरौव विधियोगात्’ इति सु० पा० ।

६ ‘पुरष’ इति सु० पा० ।

७ ‘वसन्ति’ इति सु० पा० ।

८ ‘पुरुष’ इति सु० पा० ।

९ ‘वत्वा’ इति सु० पा० ।

उचितस्यान्ति दुकास्य एव उचितस्यान्ति सावेशम्
एवमभिभाव दाच्यते रात्रि दूरता चक्षुष्ट ॥ ६४ ॥

कुख्य कल् ।

इति रागासु १ द्रुता देतसि कुरुते कदाचिद्विमिद्व
क्षेहाधिष्ठितमनमामविधेयं नास्ति नारीयाम् ॥ ६५ ॥
जननौ जन्मस्यानं वान्धवलोकं दस्तुनि ग्रौवं च
पुरुषविशेषामकाः सौमन्त्रिक्षुषाय मन्त्रम् ॥ ६६ ॥
रणश्चिरसि हते वज्रे वज्रोपमधं च निर्गतग्रावणः
प्राणान्मुमोच दद्यिता न मन्त्रविधिना त्वता शमा ॥ ६७ ॥
कालवशेनाद्यासौत्पंचतं द्राच्छिणात्यमणिकंठः ।
प्रसोपगता वेश्या तेनैव समं जगाम भम्मलम् ॥ ६८ ॥
भास्करवर्मणि आते सुरवस्ति वारितापि भूपतिना ।
तदुःखममहमाना प्रविवेग विलासिनौ दहनम् ॥ ६९ ॥
ञ्चालाकरालङ्घतभुजि नग्नाचार्यः पपात नरहिंहः ।
तस्मिन्नेव शरीरं निजमजुहोच्छोकपौडिता वेश्या ॥ ७० ॥
प्रौतिभराक्रान्तमतिस्त्रिदशालयजीविकां क्रसोपगताम् ।
अङ्गौचकार मुक्ता जीहक्षा मि अपुत्रमा स्त्रियोः ॥ ७१ ॥

१ हष्टपुस्तकद्वये नास्ति ।

२ 'रागांशः' इति व० पा० ।

३ 'भि' इति व० पा० ।

४ 'पंचलम्' इति सु० पा० ।

५ 'जीर्णं' इति सु० पा० ।

२ 'रागांशः' इति व० पा० ।

३ 'क्षतानुयारामा' इति सु० पा० ।

४ 'दासी' इति सु० पा० ।

५ 'भट्ट' इति व० पा० ।

देशान्तरादुपेता^१ प्रसादमाचेण वौचिता वनिता :
 तत्याज न पाठयुगं समरे निहतस्य वामदेवस्य ॥ ५६३ ॥
 भट्टकदम्बकतनये चाते वसति परेतनाथस्य ।
 चक्रे ढहत्यागं रणद्वौ वारयोषितां मुख्या । ५६४ ॥
 अस्तामेव नगर्यो द्रविणमदात्कालसंचितमशेषम् ।
 प्रेस्णाकृष्णा गणिका भित्रात्मजनौलकंठाय ॥ ५६५ ॥
 दद्यमयि भवित्वा विहितास्या मात्रवचः अवणकलुषिता का गता :
 त्यक्ताभरणं सर्वं प्रविजु^२ भित्तमन्युभुवेगा ॥ ५६६ ॥
 उत्सृष्टालंकरणां परिशेषित^३ मात्रमुक्तपरिवाराम् ।
 संतर्पयामि संप्रति सर्वस्वेनापि हरिणाच्चौम् ॥ ५६७ ॥
 गेहेन किं प्रथोजनमन्यैरपि बन्धुदारपरिवारैः ।
 संसारग्रहकारणमेका खलु मालती मम हि ॥ ५६८ ॥
 अमृतकरावयवैरिव घटिता सा^४ दृढ़तरं परिष्वज्य^५ ।
 चेतो नयति समवं ब्रह्मण आनन्दरूपस्य ॥ ५६९ ॥
 आविर्भवदात्मभवच्चोभक्षतधौरतारै घनं रभसात् ।
 विगलितकुचयुगलाद्विरालिंगति मालती धन्यम् ॥ ५७० ॥

१ ‘देशान्तरादुपेते प्रसादमाचेण वौचिते वनिते । पाठयुगं तत्यजतुर्न नामदेवस्य
भमिति निहतस्या’ इति ब० पा० ।

२ ‘सहदेवी’ इति ब० पा० । ३ ‘भडावज’ इति ब० पा० ।

४ ‘विहितास्या मां मात्रवचः कलुषिता का गता’ इति मु० पा० ।

५ ‘परिवर्धित’ इति मु० पा० । ६ ‘मातरं विमु...’ इति ब० पा० ।

७ ‘या’ इति मु० पा० । ८ ‘क्ता’ इति मु० पा० ।

९ ‘ताद्य धृतरभसा’ इति मु० पा० ।

निर्देशतरौष्टखण्डनसव्यथज्जङ्कारम् चिन्तं सुरते ।

अहहेति वचस्त्वा अपुण्डभाजो न इटाङ्गंति ॥ ५. ७२ ॥

स्मृतिजन्मजनितविकृतित्रितिक्ष्वं करोति ममारम् ।

आवद्धसुरतसंगरविमर्दसंचोभिता दधिता ॥ ५. ७२ ॥

गाढतराञ्चिष्ठवपुर्भजते कान्ता प्रमोदमंमोहम् ।

शिथिलौक्ता तु किंचिद्विविधविकारं समुच्छमिति । ५. ७३ ॥

मत्यन्या अपि सत्यं पुरुषोचितकर्मपण्डितः प्रमदाः^१ ।

स्वष्टा^२ तथा तु नियतं वियरौतरतक्रियागोष्ठौ ॥ ५. ७४ ॥

तंचौवाचविगेषानुद्दामानन्यजन्मनस्त्वा: ।

कुहरितरेचितकम्पितसमादनैपुणं करोति जङ्डान् ॥ ५. ७५ ॥

ललितांगहारजुम्भितवल्लितस्मितवेपनानि मालत्याः ।

पश्चञ्चहाति कामो रतिमोहनचेष्टितेषु वज्जमानम् ॥ ५. ७६ ॥

न याम्यं परिहसितं नाविभ्रमतरलितोऽचिविचेपः ।

सुरैतोद्योगनिरोधो दोहददानं न पुष्पवाणस्य ॥ ५. ७७ ॥

नार्थपरो लपैनरसो न पराश्रयवेदने विचक्षणता ।

नासौष्ठवं प्रसंगे^३ नोत्पणगुणकीर्तनेषु भारत्याः ॥ ५. ७८ ॥

नापरपुरुषस्त्राघा न त्यागः कालदेशवेशस्य ।

वैदग्ध्यजन्मभूमेर्गुरुजघनभरेण मन्दथाताथाः ॥ ५. ७९ ॥

(विशेषकम्)

१ ‘विश्वा’ इति मु० पा० ।

२ ‘स्वष्टानया’ इति मु० पा० ।

३ ‘दु’ इति मु० पा० ।

४ ‘रजम्’ इति मु० पा० ।

५ ‘तात्रि’ इति मु० पा० ।

६ ‘तानुद्योगविधौ’ इति मु० पा० ।

७ ‘नयन’ इति मु० पा० ।

८ ‘प्रसंगे न चान्यगुण...’ इति मु० पा० ।

वक्षा कृपि वज्रं हर्भयमानेण कुलपरिमम् ।
दारादतावगृहनमाचरति सुमधुरा यथावसरम् ॥ ५८० ॥
न दक्षवचने हातं गृहति हनमानमस्य जायते ।

अनुकूलसुन्दरा कृपि भवणोयाः केवलं दाराः ॥ ५८१ ॥
स्तु च यति पृथक्करणं आत्मणां वक्ति विषमशौलत्वम् ।
विवृणोति गृहविस्त्रामभिनन्दति पिहकुलस्य गुणवत्ताम् ॥ ५८२ ॥
अन्यसुतप्रहपातं कथयति मातुस्तिरस्करोति पतिम् ।
४ पार्श्वनिमग्ना जाया मा चातु विमुच्य कामुकं मदनः ॥ ५८३ ॥

(युग्मलकम्)

एवं कृतेऽपि सुन्दरि यदि तिष्ठति नावकः प्रकृत्यैव ।
इत्थं पथि परिमोषस्त्वसख्या नैपुणेन वक्तव्यः ॥ ५८४ ॥
गृहकार्यव्ययतया चित्तयहणाय वा कुलस्त्रौणाम् ।
नायाते भवति सखौ प्रावृडघनकलुषिते दिशां चक्रे ॥ ५८५ ॥
५ प्रग्नीवकशयनगता स्फारौभवदात्मसम्भवविकारा ।
बद्वर्त्मनिहितनेत्रा गौतामन्येन गौतिकामगृणोत् ॥ ५८६ ॥

(युग्मलकम्)

‘यदि जीवितेन कृत्यं सम्भावय विरहिणि प्रियं द्वर्णम् ।
घनरसितस्य हि पुरतः कदलौदलकोमलः कुलिशपातः ॥ ५८७ ॥

१ ‘हंसस्यास्त्रेषं नकुलपरिमम्’ इति व० पा० । २ ‘वदन’ इति सु० पा० ।

३ ‘पार्श्वनिमग्नां जायां मानयति विमुच्य कामुकं मदनः’ इति सु० पा० ।

४ सुद्रितपुस्के नाचि । ५ ‘प्राग्नीवक’ इति सु० पा० ।

६ सुद्रितपुस्के न दृश्यते ।

१ कर्म साहचादौहृष्टास्तु चुडमयः प्रियं कर्त्तव्यः ।
 ये द्विपद्येन तीर्थे प्रियं च भूत्तिरचालकामारम् ॥ ५८५ ॥
 सम चु द्विर्वन्दिते प्रियं प्रियमि लक्ष्मा सहायसामयौम् ।
 विदधार्ति लक्ष्मेन उक्तलिकातिधुरितं चृदयम् ॥ ५८६ ॥
 उक्तागृह्यति भूशं मां भूमीरणो वकुलकुसुमं गन्धाङ्गः ।
 प्रच्छावयंति धैर्यान्मधुरव्यनिभिः कलापमृतः ॥ ५८७ ॥
 सतडिमिलाङ्गाकाममिताम्बुधरावलौ रसद्वलौम् ।
 उक्षहते मा वौचितुमविरक्तातिंगितो चया कान्तः ॥ ५८८ ॥
 स्वेच्छागमनक्षयुर्वं वज्रसायादं निशासु पन्थानम् ।
 न विचारयन्ति भहिला अभौष्टजनसंगतावुत्काः ॥ ५८९ ॥
 क्रियतः भृषणशोभा त्वरयति मे मानम् मनोजन्मा ।
 रंजयति मनो नितरां कलधौतनिवेशितं रबम् ॥ ५९० ॥
 घनजलादावृतककुमि प्रदोषसमये प्रदोषगमनाय ।
 विदधानया कुवुद्धिं रागान्वे किमिदमारव्यम् ॥ ५९१ ॥
 वचनप्रपञ्चमारं जायात्रिमन्यदेशसम्बन्धम् ।
 पुरुषमभिगन्तुकामा नवेयमभिसारिका दृष्टा ॥ ५९२ ॥
 ३ जलधौततिलकरचनां गलदमोविन्दुलुलितकेशान्ताम् ।
 तिम्यन्तनुलौनाैवतिचण्डानिलसलिलपातकंटकिताम् ॥ ५९३ ॥
 अविभावितसमविषमप्रस्वलदंग्रिं सहायकरलग्राम् ।
 पुरतोऽव्यनः प्रमाणं सुज्ञसुज्ञः साध्वसेन प्रच्छंतीम् ॥ ५९४ ॥

१ ‘नितानं’ इति मू० पा० ।
 ३ ‘दर’ इति ब० पा० ।

२ ‘सद्वाहः’ इति मू० पा० ।
 ४ ‘लीला’ इति म० पा० ।

अन्यस्त्रीषु च पत्यौ व्यये कच्छेण कथमपि प्राप्नाम् ।
 तत्कालयोग्यपरिजननिवेदितामिति विकल्प सह सचिवैः ॥ ५८८ ॥
 किं प्रेमणोऽयं महिमा किमुतानंत्यं धनप्रलोभस्य ।
 किं वाऽन्यतः प्रवृत्ता प्रवेशिताऽ वातवर्षेण ॥ ५८९ ॥
 सन्निहितकलात्राणामनुचितमिति वाह्यलोकसंवदनात् ।
 अन्यस्मिन्नुद्वसिते विसर्जितामिष्टमालतौकेन ॥ ५९० ॥
 लोकेन हास्यमानां विभ्राणां वाससौ जलज्ञिने ।
 रूपमदमुत्सृजन्तौ वैलक्ष्यादिहसितेन नतवदनाम् ॥ ५९१ ॥
 पश्चात्तापगटहीतां कण्ठकदभाग्यभिन्नपादतलाम् ।
 अस्मद्द्वचः स्वरंतौ द्रव्यंत्यभिसारिकां सुकर्माणः ॥ ५९२ ॥
 इति पर्वमभिदधानां मातरमवधीर्य युश्मदभ्याशम् ।
 चौरहतका ब्रजन्तौ विद्रावितरच्छिणः सखौ सुमुषुः ॥ ५९३ ॥

(महाकुलकम्)

एषा प्रपञ्चरचना यदि भवति वृथा पुनः पुरस्तस्य ।
 वणिगिदभुपेत्य वक्ष्यति सहायसंचोदितो भवतौम् ॥ ५९४ ॥
 पूर्व दत्तस्योपरि मुक्ताहारस्य केदराम्बिंश्त ।
 परिचारिकया नौता अन्यानपि मृगयते ५व्यस्य कृते ॥ ५९५ ॥
 यत्तु धनसारकुम्भचन्दनधूपादिमुक्तकं दत्तम् ।
 तत्सम्युटके लिखितं शृणु पिण्डलिकां करोमि ते पुरतः ॥ ५९६ ॥

१ ‘अन्यस्मित्प्रेतपतौ’ इति व० पा० ।

२ ‘त्यंतं’ इति मु० पा० ।

३ ‘विकल्पसद्वशिष्ठौ’ इति मु० पा० ।

४ ‘पि’ इति मु० पा० ।

५ ‘व्यस्य’ इति मु० पा० ।

एतावन्तं कालं नाव॑ष्टभ्यादिता मया त्वमसि ।
रिकं भाष्डस्यानं मास्यतमिति चाचना क्रियते ॥ ६०७ ॥
एवंवादिनि तस्मिन्किंचिक्षानताऽचणं स्थित्वा ।
प्रियपूर्वं प्रश्रितया वाचा वाच्यः सर्वैक्षद्यम् ॥ ६०८ ॥
हारस्तवैव तिष्ठनु मध्यस्यापितेन मृत्येन ।
शेषं ततो अदन्यत्तद्विवैः पूरयिष्यामि ॥ ६०९ ॥
इदमपि कपटयथना ऐर्पूर्वसमा चेत्तदेहमभिधेयम् ।
आशंकन्तेऽनिष्टं कातरहृदया हि योषितः प्रायः ॥ ६१० ॥
अपटुशरौरे स्खामिनि विज्ञप्ता भगवत्तौ मया गता ।
भवतु निरामयदेहो जौवितनाथस्त्रव प्रसादेन ॥ ६११ ॥
सन्यन्नवांच्छितार्था बल्युपहारेण पूजयिष्यामि ।
मामयौविरहेण तु न वितौर्णस्तत्र से मनसि शंका ॥ ६१२ ॥

(विशेषकम्)

अस्मिन्ब्यर्थैभूते रिक्तोक्ततैश्चौर्णवेशमनो दाहम् ।
उत्याद्य मन्दगामिनि सर्वविनाशः प्रकाशसुप॑नेयः ॥ ६१३ ॥
चिंघधलमलं बुद्धा सहभोजनशयनसनलिंगेन ।
एभिरुपायदारैर्वान्त॑विरिक्षयस्तथा कार्यः ॥ ६१४ ॥
वार्धुषिककदर्थनया भोगध्वंसात्सहायवचनैर्वा ।
अवधारितेऽपि निपुणं वरगात्रि विलुप्तमारत्वे ॥ ६१५ ॥

१ ‘नावसरेऽत्यर्थिता’ इति सु० पा० ।

२ ‘वेच्छणं दद्वा’ इति सु० पा० ।

३ ‘षष्ठसमा’ इति ब० पा० ।

४ ‘शून्य’ इति सु० पा० ।

५ ‘ब्रेयः’ इति सु० पा० ।

६ ‘नातिविरक्त’ इति सु० पा० ।

परुषवचोविधारणमा॑ यत्यामौहितोपघातौति ।
 यन्नादभौ विधेया गम्यस्य विमोक्षणोपायाः ॥ ६१६ ॥
 रथगामननिर्देशः प्रत्युत्थानादिकेऽपि शैशिल्यम् ।
 मसूदयमोपहासा आलापा मर्मवंधि परिहसितम् ॥ ६१७ ॥
 तत्रतिपचक्षाधा तदधिकगुणरागकौर्तनावृत्तिः ।
 वदति द्रिय आभौद्यांपे बड्डप्रखापिलदृष्टणाख्यानम् ॥ ६१८ ॥
 वचनान्तरोपघातैस्तदस्तुतसंक्षयासमाच्छेपः ।
 तद्वावहारजुगुप्ता सव्यपदेशस्तदंतिकत्यागः ॥ ६१९ ॥
 व्याजेन कालहरणं स्वापावसरे विवर्तनं श्रयने ।
 निद्राभिभवैख्यापनसुदेशः संसुखौकरणे ॥ ६२० ॥
 गुह्यस्पर्शनिरोधः स्वभावसंख्यारताभियोगेषु ।
 चुम्बति वदनविकम्पनमालिंगति कठिनगाचसंकोचः ॥ ६२१ ॥
 असहिष्णुत्वं प्रहणनकरसहदशनचतिप्रसंगेषु ।
 दौर्घरते निर्वदे खपिहीति॒ रताभियोजके भूयः ॥ ६२२ ॥
 तदशक्तावनुबन्धो वैदग्ध्यविकासने तथा ह्यासः ।
 रात्र्यवसानस्युहया पुनः पुनर्धामिकप्रश्नः ॥ ६२३ ॥
 निःसरणं वास्तवहादुषभि समुत्थाय तत्यतस्त्वरथा ।
 सरभस्मुदौरथंत्या निशा प्रभाते ति ॥ ६२४ ॥ (कुल॑कम्)

१ ‘वल्यासाहटोपघातौनि’ इति सु० पा० ।

२ ‘क्षण’ इति सु० पा० ।

३ ‘स्ता’ इति सु० पा० ।

४ ‘पनानुयोगेषु’ इति सु० पा० ।

५ ‘वचो’ इति व० पा० ।

६ ‘नाशने’ इति सु० पा० ।

७ सुद्रितपुस्तके नाम्ति ।

उभयेच्छया प्रवृत्त निकायाद्धि इम भवनि रमलैच्यस् ।
 अत्योन्यमसामक्तौ मंस्यानभिवाभिजातसर्वाहेष्टोऽप्य५ ॥
 यस्त्वेकाश्रयरागः परिभवद्वैर्वच्यदेव्यनाशानाम् ।
 स निटान्तमसन्दिग्धं सौतं प्रति दशमुख्येव ॥ ६० ३ ॥
 यानि हरनि मनांसि त्सितवैक्षितजस्तितानि रक्तानाम् ।
 तानौव विरक्तानां प्रतिभांति विवर्तनानौव ॥ ६० ४ ॥
 विदधातु किमपि कथमपि निष्ठह्यमाणा कुरुतभास्ति ।
 इति यत्र वैचः स्वौलां तत्त्वादि रसंत एव पशुत्तत्त्वाः ॥ ६० ५ ॥
 यत्र न मत्तविकाराः सद्वावसमर्थणं न गात्राणाम् ।
 तस्मिन्मुद्रितभावे पशुकर्मणि पशव एव रज्यते ॥ ६० ६ ॥
 अदधौरणयोपहतः प्रतिदिवसं हौयमानसद्वावः ।
 अभिमानवान्मनुष्यो योषितमृढामपि त्यजति ॥ ६० ७ ॥
 माच्छिनिकोचं सख्याः पाणितलं पाणिना समाहत्य ।
 यन्नरमुपहमति स्त्रौ ददातु तस्मै महौ रक्तम् ॥ ६० ८ ॥
 पुरुषान्तरगुणकौर्तनमन्योदीशेन त्रात्मनो निन्दाम् ।
 पशुखन्नपि यः स्वस्यः स्वस्योऽस्त्रौ कालपाशवद्गोऽपि ॥ ६० ९ ॥
 अवगम्याभिप्रायं स्वाभिन्याः परिजनोऽपि यं पुरुषम् ।
 अवहसति तिरस्कार्यं तस्य न सूक्ष्यं वराटिकाः च ॥ ६० १० ॥
 तत्त्वात्तत्त्वसमुत्यव्यवहृत्योर्येऽन्तरं न जानाति ।
 स्वानं भवति स पशुपतिरप्संशयमर्धचन्द्रलाभस्य ॥ ६० ११ ॥

१ ‘स’ इति सु० पा० ।

२ ‘च ललितस्मितवैक्षितानि’ इति सु० पा० ।
 ३ ‘मनः’ इति सु० पा० ।

क्रमङ्गितगौरवांशो रिक्ततया लाघवं परापतिः ।
 अप्राप्तपरिच्छेदः सृवतेऽमौ युवतिसरिति कुमनुष्यः ॥ ६३५ ॥
 यबेन कपटघटितान् शुद्धंगारोदौपनार्थमनुभावान् ।
 रतिशित्यजौविकामिरुद्धास्तचेन गृह्णति । ६३६ ॥
 या धनहार्या नार्यो निर्मर्यादाः स्वकार्यतात्पर्याः ।
 मह ताभिरपौहन्ते वत मन्दाः संगतमजर्यम् ॥ ६३७ ॥
 अपरोक्षधनो गम्यः श्रीमानपि नान्यथेति निर्दिष्टम् ।
 कन्दर्पशास्त्रकारैः कुतः कथा लुप्तविभवस्य ॥ ६३८ ॥
 व्यामुनिनापि गौतं द्वावेव नराधमौ मनो दहतः ।
 योऽनाद्यः कामयते कुप्यति यश्चाप्रमुखयुक्तोऽपि ॥ ६३९ ॥
 चौण्डव्ये देहिनि दारा अपि नादरेण वर्तते ।
 किमुतादानैकरसाः शरौरपणवृत्तयो दास्यः ॥ ६४० ॥
 अविदितहेयादेयास्तिर्थचोऽपि त्यजंति पौतरसम् ।
 कुसुमं किमु कार्यविदो वेश्या नरमात्तमर्वस्तम् ॥ ६४१ ॥
 उत्पादयति सदानो रागं रागात्मको यथाभ्यधिकम् ।
 निर्देहं निर्दानोऽपि सदा नो निःसन्देहं तथैव मनुजन्मा ॥ ६४२ ॥
 यदतौतं तदतौतं भाविनि लाभेऽपि नातिबङ्गमानः ।
 तत्कालहस्तनिपतितमनियतपुंसां सुदे विज्ञम् ॥ ६४३ ॥
 पौडितमधु मधुजालं तुच्छौभूतं च मन्मथयस्तम् ।
 सुञ्चन्ति मदनशेषं चुद्राश्च प्रकटरामाश्च ॥ ६४४ ॥
 एकः क्रौणात्यद्य प्रातर्भविता तथापरः क्रेता ।
 अन्यवशे चण्डसेकं न विक्रयः शाश्वतोऽस्ति वेशानाम् ॥ ६४५ ॥

सन्दर्शितपरमार्थं भ्रूचेपकटाच्छृष्टिहमितादि ।
इटाखंति ये सकर्णास्तात्मन्यत्र मंकान्तम् ॥ ६ ४ ३ ॥
यदि नाम निराकरणे न भमर्था चिक्षकार्यवस्थेऽपि ।
काचिन्महानुभावा बोद्धुव्यं तद्यि चेतनावद्धिः ॥ ६ ४ ४ ॥
तेनार्थनोपकृतं तथापि तस्य स्वर्द्धहटानेन ।
तच्चातौतं सम्भ्रति निरर्थकः शुक्लश्टंगारः ॥ ६ ४ ५ ॥
अवधीरणा रसायनमवमानो भवति यस्य परितुष्टै ।
थोग्योऽसौ पुरुषखरः खगतरनिर्भर्त्सिताक्षिकुलटानाम् ॥ ६ ४ ६ ॥
दीपञ्चालाल्लने ब्रजतः खलु निर्वृतिं नयोस्त्वयात्मेदः ।
प्रथमा खेहेन विना तथापरा खेहयोगेन ॥ ६ ५ ० ॥
धर्मः कामनमभिनवगुणवज्जिःखस्य मटनयोगवतः ।
अर्थार्थवतोऽभिगमात्कामः समरतिनरोपभोगेन ॥ ६ ५ १ ॥
यस्तु न धर्मप्राप्तै नार्थाय न कामसाधनोपायः ।
स पुमान्सच्चरितनरैः पर्यन्तुयुक्तः किमाचष्टे ॥ ६ ५ २ ॥

(संदानितकम्)

कामोद्देगम्यहौतं धूतैरुपहस्यमानश्टंगारम् ।
दारिद्र्यहतं यौवनमबुधानां केवलं विपदे ॥ ६ ५ ३ ॥
व्यपगतकोषे रागिणि याति लयं पानमाचलाभकृते^१ ।
चुद्रा मधुकरिकाङ्गे न तु गणिका चिंतितस्वार्थाः^२ ॥ ६ ५ ४ ॥
यासां कायोपेत्ता सकटाच्छनिरौचणेऽपि वेश्यानाम् ।
दर्शनमाच्चुभितैर्वच्यंते ताः कथं पुरुषैः ॥ ६ ५ ५ ॥

१ ‘हता’ इति व० पा० ।

२ ‘र्थे’ इति म० पा० ।

केषाथ दुर्भगानां नाना॑ स्थितिगाच्चभंगविन्यासः ।
 गतिकाभिनयचनुष्टयमाक्षे॒ स्वापतेयपुष्टानाम् ॥ ३ ५ ६ ॥
 किं धक्षयति भौमाऽपि ज्ञेनः खलु॒ तादृशं कुलांगारम् ।
 यो दद्वते॑ उविरामं विरक्तदासौतिरस्कारैः ॥ ६ ५ ७ ॥
 ग्रहसेतदीश्वराणां कांतारं दुप्यवेशमन्येषाम् ।
 फृक्षतमिद॑ सुद्धुजयै॒ 'न मालतौ॒ कामसच्चानपरा' ॥ ६ ५ ८ ॥
 इति॑ 'चोदितनिजचेटौनिगदितकटुकाच्च॑ रान्वक्षतलक्ष्याः ।
 आकर्णयतो वाचो दैवोपहतस्य तस्य मर्मसूजः ॥ ६ ५ ९ ॥
 एवमभिधेयमानो बुध्यति यदि नो पशुर्नराकारः ।
 तदिदं सुन्दरि वाच्यः प्रश्निवचसा त्वया कामौ ॥ ६ ६ ० ॥
 प्रौद्यत एव तवोपरि हृदयं से किंतु गुरुजनाधीना ।
 मात्रवचो॑ उतिक्रमणं न ममर्था संविधातुमहम् ॥ ६ ६ १ ॥
 अर्हसि तावदतस्यं गंतुमितः कतिपयान्यपि दिनानि ।
 पुनररथि भवतैव समं भोक्तव्यं जौवलोकसुखम् ॥ ६ ६ २ ॥
 निवासितेऽथ तस्मिन्चः कामौ पूर्वमुज्जितो॑ भुक्ता ।
 तस्य प्राप्तविभूतेर्युक्तिरियं भिन्नसन्धाने ॥ ६ ६ ३ ॥
 उपवनलौकाविहरणहावोज्जवलमंजुलस्य सह तेन ।
 वर्णनमितिवृत्तस्य स्मरजविकारास्च वौचिते तस्मिन् ॥ ६ ६ ४ ॥

१ 'मानसुति' इति सु० पा० ।

२ 'दद्वते न विरसं' इति सु० पा० ।

३ 'दं समुज्जया' इति सु० पा० ।

४ 'तू' इति सु० पा० ।

५ 'स्थक्षतलक्ष्या' इति सु० पा० ।

६ 'गतिक्रमण' इति सु० पा० ।

७ 'तोऽभूतं' इति सु० पा० ।

इदमुपवनमतिधन्यं निर्भरमात्मिंगितं सुरभिलक्ष्म्या ।

मत्स्कं न्यापितपाणिवभास म यत्र जौविनाधीशः ॥ ६ ३ ५ ॥

मस्य इतो भ्रमरकुलचासितया प्रियतमो मया महमा

वक्त्रैभवत्यथोधरमुपगृष्ठोऽधीरम्बौत्कारत् ॥ ६ ३ ६ ॥

रणदिन्दिन्दिरदृन्दे कृजन्कलकण्ठैवाग्रमणैये ।

अचातिसुक्तकगृहे मरुदौरणविधू॑तकुसुममञ्चक्षे ॥ ६ ३ ७ ॥

मयि जाताधिकरागो वक्षवति मदने महायसामस्या ।

कान्तः पक्षवशयने नो वृष्टिमगादिविकक्षेयु ॥ ६ ३ ८ ॥

(युगल्लक्ष्म)

प्रेखोलं नस्य युक्त्या विथन्याश्वदयं नर्वधृतः ।

चक्रे मां मदनमयौ ब्रततिप्रेखामिमां समारुद्धास् ॥ ६ ३ ९ ॥

स्युहणौयोऽथमशोकः स्युष्टो यद्वैक्षभेन हस्तेन ।

अस्मदवतंसकार्थं नूतनदलपक्षवाच्चिचारयता ॥ ६ ३ ० ॥

अस्मिन्स्वहकारतले तस्योत्सुगे सखौलमासौना ।

अशृणवमहमिति वाचः पश्यती विलसितानि तरुणानाम् ॥ ६ ३ १ ॥

उत्थापय मानवस्ते दद्यितं चरणाग्निपतितं दूर्णम् ।

अत्याकृष्टं त्रुव्यति सुदृढमपि प्रेमवन्धनं मुडे । ६ ३ २ ॥

१ ‘मत्कण्ठावित’ इति सु० पा० । २ ‘वार’ इति सु० पा० ।

३ ‘वितत’ इति सु० पा० । ४ सुडितपुस्तके नास्ति ।

५ ‘प्रेखोलनवितरगुक्त्या’ इति ब० पा० ।

६ ‘ब्रतपुरुखमिमां समधिरुद्धास्’ इति तु० पा० ।

७ ‘यद्वैक्षभेन’ इति स० पा० । ८ ‘मानवशे’ इति स० पा० ।

तिष्ठन्नपि^१ यातममः किं तेन निवारितेन सखि पशुना ।
 यामौति निष्पुकम्या विनिःस्तता अस्य ^२माधरे वाणी ॥ ६७३ ॥
 आयुःसारं^३ यौवनमृतसारः कुसुमसायकवयस्यः ।
 सुन्दरि जोवितसारो रतिभोगरसामृतस्खादः ॥ ६७४ ॥
 रम्यं कुसुमस्तवकं कुरु मे प्रिय कैकिरातमवतंमम् ।
 तिष्ठतु वा किमनेन प्रत्ययमशोककिंस्त्वयं चासु ॥ ६७५ ॥
 अस्तामास्तामेतद्रापथ मां लिंदुवारमभिरामम् ।
 नहि नहि राजति सुतरां चूतद्रुममंजरौ कर्णे ॥ ६७६ ॥
 धिक्कारुण्यमकान्तं धिक्कान्तं यौवनेन रहितं च ।
 धिक्कारुण्यमपि भन्नथमामर्थविकासितं विना सुरतम् ॥ ६७७ ॥
 जनितोऽप्यपराधश्चतैर्वासि तस्मिंश्चिरप्रहृष्टोऽपि ।
^४अवगतमधुना सरव्या न^५ वसन्तमतौत्य वर्तते मानः ॥ ६७८ ॥
 वर्षश्चतस्य हि सारः ^६कालत्वः प्रथमसेलकस्यानम् ।
 सचकितमागच्छन्तौ सोल्कलिकैर्यच दृश्यते रमणी ॥ ६७९ ॥
 किं निर्मितोऽसि धाचा नवोऽपरः किमु वसन्तगुण एषः ।
 कुसुमश्चरपूर्णद्वणः किमुताभवदन्य एष कंदप्यः ॥ ६८० ॥
 नो पश्यसि यदि ककुभः प्रचुरोऽच्छलकुसुमसुरभिरमणीयः ।
 परमृतकूजनमिश्रं न शृणोषि यदि द्विरेफद्वंकारम् ॥ ६८१ ॥

१ ‘उत्तिष्ठन्नपि यातः’ इति सु० पा० । २ ‘माधवे’ इति ब० पा० ।

३ ‘शास्त्रविकासं’ इति व० पा० । ४ ‘अधि’ इति सु० पा० ।

५ ‘तव सत्त्वमतौत्य’ इति सु० पा० । ६ ‘कलेवर’ इति सु० पा० ।

७ ‘इल’ इति सु० पा० ।

गन्धं यदि च न लभसे वासितदिग्योम सुमनमां छद्मः ।
 अनुभवसि यदि स्पर्शं नो शौतज्जदाच्छिष्ठात्यपवनस्त् ॥ ६८० ॥

१ वसनेन्द्रियैकशेषः परमंचार्याजनेन परिभृतः ।
 नार्हसि तदिति त्यक्तो निजाश्रमं गन्तुमन्यतो निरतः ॥ ६८१ ॥

अस्मिन्सरसि सखीलं करयन्त्रविनिर्ददंवुधाराभिः ।
 दयितेन ताडिताहं मयाप्यसावाहतो मृणालिकया ॥ ६८२ ॥

मुनरन्तर्जलमग्नो मासुपगस्याविभावितः सहसा ।
 उच्चिच्चेप सहासं हासितसन्निहितपरिवारः ॥ ६८३ ॥

संसक्ताद्रीवरणं जघनं नः पश्यतस्तदा तस्य ।
 प्रथमाकांचाकूतं भेजे सम्भोगश्चंगारः ॥ ६८४ ॥

कालप्रदेशवेषैवापारस्थितिविशेषघटनाभिः ।
 चिररुद्धोऽपि हि यूना नवलसुपनीयते रागः ॥ ६८५ ॥

सादरमर्पयतोऽङ्गं गोचस्वलनापराधिनस्तस्य ।
 सख्यः स्वराभिः सहसा विलैच्चतां क्षिष्ठहसितस्य ॥ ६८६ ॥

प्रत्ययनखब्रणितस्तनान्तरे चिपति लोचने स्युहृदया ।
 २ प्रेयसि ह्रौताच्छादनमकरवमहमजिनौपचम् ॥ ६८७ ॥

चिप्पातर्किंतमभोगर्भितनलिनौपलाश्चपुटभारात् ।
 आहतया यदिहतं खस्यधिया तत्र शक्यते कर्तुम् ॥ ६८८ ॥

१ ‘वसने स्त्रियैकशेषः खलु पंचार्यी गुणेन परिभृतः ।’ इति सु० पा० ।

२ ‘ननु’ इति सु० पा० । ३ ‘रस्’ इति सु० पा० ।

४ ‘भोग’ इति सु० पा० । ५ ‘क्ष्य’ इति सु० पा० ।

६ ‘स्युश्चिति’ इति ब० पा० । ७ ‘प्रेयसिताच्छा...’ इति सु० पा० ।

८ ‘पटभावात्’ इति सु० पा० । ९ ‘नैव’ इति सु० पा० ।

सुशिश्रो 'हावविधिर्भैदनालसगाचज्जितं 'स्वलितम्
 गूढस्यानप्रकटनभंगलिविस्फोटनं स्मितं सुभगम् ॥ ६८ १ ॥
 नौर्वाद्यविमोचो सुज्ञसुज्ञः केशपाशविक्षेषः ।
 स्वाधरदशनयहणं बालकपरिचुम्बनं रतोत्सुकता ॥ ६८ २ ॥
 माकांचितं चिप्त्या तरलायतलोचनं सुज्ञः कान्ते ।
 उद्दिश्य तदयस्यकमिति शोकपस्तैवसुगिरः ॥ ६८ ३ ॥
 एकौभावं गतयोर्जलपथसोर्मिच्चेत्तमोश्वैव ।
 व्यतिरेककृतौ शक्तिहेमानां दुर्जनानां च ॥ ६८ ४ ॥
 येन तदा 'मासूचे परिजनसुक्षमार्यं विधृतनटमन्युः ।
 दर्शितहितस्त्रृपः परपौडाकरणपण्डितः 'प्रखलः ॥ ६८ ५ ॥
 अविदितगुणान्तराणां कोै दोषः 'प्रान्तदेशवासानाम् ।
 स्वाधोनकुंकुमा अपि यदिदधति वज्ञमतिं नौले ॥ ६८ ६ ॥
 क महीतत्तरम्भा' लं न्यकृतचन्द्रप्रभा स्वदेहस्त्रा ।
 'चिच्छता क वराकौ नौचैस्तपसेवितारोहा ॥ ६८ ७ ॥
 'यस्य न खलु विगणिताः प्रकातानो महाधनाः कुलजाः ।
 मोऽद्य हृदयेन तस्या तथि तिष्ठति बाह्यवृत्तेन ॥ ६८ ८ ॥
 तामेव समाचरणां सङ्घावेन प्रवर्तितां निपुणैः ॥ ९ ।

१ 'दूरविषि' इति सु० पा० । २ 'स्वलितम्' इति सु० पा० ।

३ 'वर्णशिरः' इति सु० पा० । ४ 'मा भूबुः' इति सु० पा० ।

५ 'प्रथमः' इति सु० पा० । ६ 'नो' इति सु० पा० ।

७ 'प्त' इति सु० पा० । ८ 'रक्षालं' इति सु० पा० ।

९ 'मि' इति सु० पा० । १० 'यस्यार्थे' न विग... इति ब० पा० ।

११ 'णाः' इति सु० पा० ।

विद्विति सद्गुणताः किं चिरसह प्रभेदेत् ॥ ७०२ ॥
 तवै तु विकल्पेदप्यत्मनेविद्वितिै सद्गुणताः
 नारोऽहनिै तु मर्हेत् विवितिै पात्रिचक्षेत् ॥ ७०३ ॥
 इति दुर्जलाै स्मृतिः सृतवाच्यवद्विषितममस्तवदुषो मे ।
 इच्छास्त्रिरुद्रप्रणयखण्डनप्रभवाः ॥ ७०४ ॥
 क्षुद्रददयतयाै तस्माद्भाषितवज्ञपातविहतालाम्
 वक्तुविशेषवितकोै न सृश्टिं प्राचगो मनः स्त्रौषाम् ॥ ७०५ ॥
 (युग्मकक्षम्)

प्रियैभपि वदनुरात्मा चिपति विपत्तामरे इस्त्वारे ।
 आसाद्य प्राणैस्तो सृतये परिक्लेडिै जिङ्गयाै रवङ्गः ॥ ७०६ ॥
 अतिकोमलमतिपरिमितवर्णै लघुतरसुदाहरति शठः ।
 परमार्थतः स हृदयं ददृति पुनः कालकृटघटित इव ॥ ७०७ ॥
 हितमधुराचरवाणीचवहारमनुप्रविश्वैै तज्जैनम् ।
 मरलाै दुराशयानासुपथातं फलत एव विंदति ॥ ७०८ ॥
 परसंतापविनोदो यचाहनिै न प्रवाति निष्पत्तिम् ।
 अंतर्मनाै असाधुर्नै गणयतिै तदाद्युषो मष्टे ॥ ७०९ ॥

१ 'र्त्यं प्रभेदेन' इति सु० पा० । २ 'भवतु' इति व० पा० ।
 ३ 'सत्कार्मविवेचने मनोष्टत्तिः सारोऽहनीतिै मेवं निवेदितं परिजनेन...' इति
 सु० पा० । ४ 'भि' इति व० पा० । ५ 'गभि' इति व० पा०
 ६ 'तस्मा' इति व० पा० । ७ 'र्ल्म' इति सु० पा० ।
 ८ 'प्रियमपि वदति दुरात्माै चिपति विपत्तसञ्चनुधारे' इति सु० पा० ।
 ९ 'इतोै इति सु० पा० । १० 'रवङ्गम्' इति सु० पा० ।
 ११ 'तन्मानम्' इति सु० पा० । १२ 'तदा सुखोमष्टेै इति सु० पा० ।

यौवनसुखेन सार्थे॑ मयैव यूथं परिच्छिन्नाः ॥ ७० ४ ॥
 अधुना॒ नुतापपावकमध्यगता पच्यमानसवींगौ ।
 निष्फलजन्मप्राप्तिजीवाम्बुद्धासमाचेण ॥ ७२ ५ ॥
 स्थानेषु येषु युग्मत्संगैतया क्रौडितं चिरं धत्या ।
 तानि खलु वौचमाणा भवामि कण्ठस्थितप्राणा ॥ ७२ ६ ॥
 अन्यैवगेन विसंज्ञा कृतभृष्टा॒ यंत्रसूचसंचारा ।
 दारुमयौव प्रतिमा विदधामि विडम्बना वक्तौः ॥ ७२ ७ ॥
 यदि नामोदरभरणप्राप्तै कुहतेऽन्यवृष्ट्यसंश्लेषम् ।
 तदपि न पुष्टिर्घृण्या अपिवन्त्या आरैविन्दमकरन्दम् ॥ ७२ ८ ॥
 आस्तामपरो लोकः क्रौडा॑ येक्षी परापदि प्रीतः ।
 व्यसनाल्लरे पतंतौ न वारिता परिजनेनास्मि॑ ॥ ७२ ९ ॥
 किं वा वज्जभिः कथितैः सम्भवति हि मयापि नियमिता बुद्धिः ।
 स्थास्यामि संनियुक्ता भवद्गृहे प्रेष्यमावेन॑ ॥ ७३ ० ॥
 इति नेत्रादिविकारैर्वशमुपनीतं प्रलौनधैर्यैः॑ गम् ।
 १०मारयहाभिभूतं परिमृष्टप्राङ्गिराङ्गतिस्मरणम् ॥ ७३ १ ॥
 प्रादुर्भूतरिरंसे चणे चणे जघनदेशगतदृष्टिम् ।
 पक्षावभिव विमोक्ष्यसि पूर्ववदाचूष्ट॑ निःशेषम् ॥ ७३ २ ॥

१ ‘तनयैरेष एहपरिच्छिन्नाः’ इति सु० पा० । २ ‘नाश्च ताप’ इति सु० पा० ।
 ३ ‘त्या’ इति सु० पा० । ४ ‘अन्यवशेना’ इति सु० पा० ।
 ५ ‘पणवस्त्रपत्र’ इति सु० पा० । ६ ‘मधुरदृष्ट्य’ इति सु० पा० ।
 ० ‘येक्षापरो यदि प्रीतिः’ इति सु० पा० । ८ ‘पि’ इति सु० पा० ।
 ८ ‘कार्येषु’ इति श० पा० । १० ‘धैर्यसं’ इति सु० पा० ।
 ११ ‘सार’ इति सु० पा० । १२ ‘बूष्ट’ इति सु० पा० ।

‘स्वप्नरौगमिष्टिर्घं वक्तस्मितदृष्टिपाते वाग्विग्रहम् ।
 प्रचिंच्याक्ष्य जडं स्फुरणेन दिवर्जितं सुपरिपुष्टम् ॥ ७३३ ॥
 हस्तदयान्तरागतमुपचारये परिव्ययेन मन्त्रत्य ।
 भुक्ता यावन्मासं त्यन्त्यसि चमोस्त्रिशेषितं मत्यम् ॥ ७३४ ॥
 गटणु मुओणि यथाम्निन्कमलेश्वरपाठमूलमजर्या ।
 प्रवराचार्यदुहिता राजसुतश्चर्वितश्च मुक्तश्च ॥ ७३५ ॥
 “आसौच्छौसिंहभटो नान्ना नृपतिर्महौयमां श्रेष्ठः ।
 तस्यात्मजोऽधितस्यौ निवेशनं दिवराद्वस्त्रहृष्टम् ॥ ७३६ ॥
 म कदाचिहृषभध्यजटिदृक्षया परिमितास्तपरिवारः ।
 अनुवर्तमान आगात्तारुण्योदौर्णवेशचरितानि ॥ ७३७ ॥
 मूर्धत्रिभागस्मितदृहठस्वरचौरकेशसंयमनः ।
 अन्त्याच्छगच्चरागो धनकुंकुमस्त्रिपक्षकेशायः ॥ ७३८ ॥
 मिद्दार्थवीजटन्तुरललाटतिलकोपयुक्ततामूलः ।
 अवणनिवेशितकुण्डलटिडिभकप्रायकम्भराभरणः ॥ ७३९ ॥
 केयूरस्थानगते सुवर्णमृतमन्तर्गर्भजतुगुडकः ।
 मणिवन्धनविन्यस्तप्रबलांकुरजातरूपमणिमालः ॥ ७४० ॥
 धृतवेचदण्डकूर्चकपरिवेष्टितसामिधेनुखङ्गश्च ।

१ ‘अ’ इति सु० पा० ।	२ ‘चंक्रसित’ इति सु० पा० ।
३ ‘मस्तवलितम्’ इति सु० पा० ।	४ ‘प्रचिष्य चिप्रतरं’ इति सु० पा० ।
५ ‘विन सल्कृत्य’ इति सु० पा० ।	६ ‘कलशेश्वर’ इति ब० पा० ।
७ ‘अ’ इति सु० पा० ।	८ ‘पूर्व’ इति सु० पा० ।
९ ‘अस्तपररामसाङ्गो’ इति सु० पा० ।	१० ‘खण्डित’ इति ब० पा० ।
११ ‘अ’ इति सु० पा० ।	११ ‘नङ्ग’ इति ब० पा० ।

अथोपविष्टनर्तकैवांश्चिकगाहप्रकाशयुवतिगणः ।

अेष्ठिप्रसुखवप्तिग्जनढौकितताम्बूलकुमुदपठवासः ॥ ७५६ ॥

विविधविलेपनखरटितचक्रकवरखङ्गधारिणाशून्यः ।

पृष्ठत आन्तक्षपाणैः शिरोभिरचैश्च विश्वस्तैः ॥ ७५७ ॥

ताम्बूलकरंकमृता संदंशगृहीतवौटिकायहणे ।

ईषतस्यृष्टुं कुर्वन्नन्दं खट्कामुखेन वामेन ॥ ७५८ ॥

पाश्विवस्थितैनर्भप्रियमचिवन्यस्तपृवतनुभागः ।

प्रपञ्चैकुशलवार्तां स॒ वणिग्जनर्तकप्रभृतीन् ॥ ७५९ ॥

(कुलैकम्)

अथ वैतालिक उच्चैरुपसंहतलोककलकले धौरम् ।

अभितुष्टाव तमित्यं प्रसन्नगम्भीरया वाचा ॥ ७६० ॥

जय देव परबलान्तक गुरुचरणाराधनैकैकृतचित्त ।

वरवनिताजघैनासन दारिद्र्यतमःप्रचण्डकरैच्चाल ॥ ७६१ ॥

रणवीरवंशभूषण गुरुवसुधादेवपूजनप्रकङ्ग ।

शरणागताभयप्रद हितवान्वेववन्धुजीवमध्याक्षै ॥ ७६२ ॥

१ ‘मंशिप्राह’ इति मु० पा० ।

२ ‘खराटिन्क’ इति मु० पा० ।

३ ‘धर’ इति मु० पा० ।

४ ‘यृष्ट’ इति मु० पा० ।

५ ‘टि’ इति ब० पा० ।

६ ‘नवद्रव’ इति ब० पा० ।

७ ‘शृच्छंस’ इति मु० पा० ।

८ ‘सवणि...’ इति मु० पा० ।

९ ‘चक्रलक्ष’ इति मु० पा० ।

१० ‘झुम’ इति मु० पा० ।

११ ‘अनमोहन’ इति मु० पा० ।

१२ ‘दाम’ इति मु० पा० ।

१३ ‘मार्गस्त्रङ्’ इति म० पा० ।

१ इदृक्षुप्रतापदहनो भावत्को व्याप्रगगन्दिक्कचक्रः ।
 दृष्टो जलायै मानो रिपुवनितातिलकशेभासु ॥ ७६३ ॥
 एष विशेषः स्पष्टो वक्तेश्च तत्प्रतापवक्तेश्च ।
 अंकुरति तेन दग्धं दग्धस्यानेन नोद्भवो भूयः ॥ ७६४ ॥
 श्रीफलभुक्तपचवृतो विग्रहरसिको विमुक्तगस्त्ररतिः ।
 राजैस्यितिं न सुचति हतलज्जौकोऽपि तत्र विपक्षगणः ॥ ७६५ ॥
 ददतो वाँछितमर्थं सदा नुरक्तस्य तत्र गृहं व्यक्ता ।
 स्त्रीचापलेन कौर्तिनग्नामका गता ककुभः ॥ ७६६ ॥
 भवतो भवतो धैर्यं तेन हि भिन्नोऽन्धे को रिपुः प्रणतः ।
 मुक्तास्त्रया॑ हि वहवो रिपवसु प्रेचकाः समरे ॥ ७६७ ॥
 अटता धाचौमखिलामिदमाश्चर्यं मया परं दृष्टम् ।
 धनदोऽपि नयननन्दन परिहरसि यद्यसम्पर्कम् ॥ ७६८ ॥
 इदमपरमहुततमं युवतिसहस्रैर्विलुप्यमानस्य ।
 वृद्धिर्भवति न हानिर्यज्जव सौभाग्यकोषस्य ॥ ७६९ ॥
 अपरं विस्मयजननं धवलर्व नापयाति यद्भवतः ।
 ललनालोचनकुवलयदलतिषा श्वलितस्यापि ॥ ७७० ॥
 हृदयेषु कामिनौनामेकोऽनेकेषु वससि येन त्वम् ।
 जनक कुसुमास्तपाणे पुरुषोत्तम तेन विश्वरूपोऽसि ॥ ७७१ ॥

१ ‘ताडक्’ इति सु० पा० ।

२ ‘स तावको’ इति सु० पा० ।

३ ‘वसानो’ इति सु० पा० ।

४ ‘ब्य’ इति सु० पा० ।

५ ‘दाने रक्तस्य’ इति सु० पा० ।

६ ‘ज्ञानो’ इति सु० पा० ।

७ ‘थिति’ इति सु० पा० ।

८ ‘नोपयानि’ इति सु० पा० ।

९ ‘जनकः कुसुमास्तपत्तेन त्वं इति सु० पा० ।

किं वहसि वृथा गर्व प्रियोऽहमिति योषितां नराधीशः
 कांचंति स्म भुरारिं षोडशगोपीमहस्ताणि ॥ ७७२ ॥
 कार्पणेन ययाचे मखसमये यो वल्लं हृषीकेशः ।
 न म भवति समो भवता दानैकनिषेषहृदयेन ॥ ७७३ ॥
 भूमिभृतामुपरिस्थित उन्नतये सकलजौवलोकस्य ।
 हृष्णांसंतापहरो मेघ इव कटा न दक्षस्त्वम् ॥ ७७४ ॥
 बहुमार्गो भंगैयुतः कुस्तिपरो गोचभेदकरणपटुः ।
 गंगाजलप्रवाहः पृज्यैदिशा केवलं तव समानः ॥ ७७५ ॥
 दुर्ध्ववहारोत्पत्तिमौऽध्यप्रसरो विवेकितांवस्तिः ।
 एकस्तं दोषज्ञः कृतीकृतो येन कलिकालः ॥ ७७६ ॥
 सुगतोऽपि नाजिविमुखो वृषश्वजोऽपि न विषादितायुक्तः ।
 उद्यतश्वरोऽपि रिपौ कथमसि भन्नांसिको जातः ॥ ७७७ ॥
 सन्मणिरनेऽकभोगो गुरुभारमहः स्थिरात्मतास्थानम् ।
 नरदेव चित्तमेतद्यदशेषगुणैस्त्वमाक्षिष्ठः ॥ ७७८ ॥
 प्रकृतिस्त्वघोर्यन छता जघन्यवर्णस्य गौरवापत्तिः ।
 जघनचपला यदार्था स पिङ्गलस्ते कथं तुच्छः ॥ ७७९ ॥

१ ‘ब्रह्मणेन’ इति ब० पा० ।

२ ‘हृष्णः संतापहरो मेघवदासारदानदक्षस्त्वम्’ इति सु० पा० ।

३ ‘भद्र’ इति सु० पा० । ४ ‘पुण्य’ इति प० वा० ।

५ ‘मौर्ख्यप्रसरो’ इति ब० पा० । ६ ‘प्रसरः’ इति सु० पा० ।

७ ‘मधासिको’ इति सु० पा० । ८ ‘र्थक’ इति सु० पा० ।

९ ‘गुरुतारहः’ इति सु० पा० ।

‘यस्य न जातिनांका ‘नार्थज्ञानं न सान्ति प्रश्नः ।
 भवसि भवसागरैरन्वं तेनाद्वयवादिना भद्रशः ॥ ७३ ॥
 तत्रापि वृह्णियोगस्तस्मिन्नपि पुरुषगुणगणस्याति:
 परिभाषा तत्रापि व्याकरणाच्चातिरिच्यसः तेन ॥ ७४ ॥
 निव्याजस्तवनोऽपि त्वकाचेपोऽपि निरुपमानोऽपि
 ‘सद्यपक्षजातिगुणेनाय त्वं गामन्तकुरुषे ॥ ७५ ॥
 अन्येव वर्णनैषा भवत्तु लोकान्तरास्थिता कापि
 वामो अथेव शब्दुषु निवेषु तथेव वामोऽपि ॥ ७६ ॥
 पूजयसि येन गुरुजनमभिनन्दन्मि येन साधुचरितानि:
 प्रौण्यसि येन विप्रावृपनन्दन तेन तेन दृष्टलस्त्वम् ॥ ७७ ॥
 दैत्यमिदं यच्छाधा क्रियते ते रक्षमापि न ममस्य ।
 न म ‘बलमकरोद्योषिति भवांस्तु भुक्ते प्रमत्त्वं रिपुलच्छौम ॥ ७८ ॥
 लावणिकाचाटु ‘वचस्तवनं ‘यक्षाभहेतुरस्माकम् ।
 ‘तत्पतति ते स्वरूपे यामि नसः मंतु सौख्यानि ॥ ७९ ॥
 श्रुत्वा नन्तरमवद्दन्दिनमभिनन्द्य साधुवादेन ।
 आसखै किमाकुलता ते यास्यसि तुष्टो मध्या प्रहितः ॥ ८० ॥

१ ‘कस्य’ इति सु० पा०

२ ‘क्ष’ इति सु० पा० ।	३ ‘न लं केन इय ...’ इति सु० पा० ।
४ ‘स्योक्ति’ इति सु० पा० ।	५ ‘ते’ इति सु० पा० ।
६ ‘संज्ञापक’ इति सु० पा० ।	७ ‘द्वूराङ्गो’ इति सु० पा० ।
८ ‘भ’ इति सु० पा० ।	८ ‘इठम’ इति ब० पा० ।
१० ‘रामणिका’ इति ब० पा० ।	११ ‘पञ्चा’ इति सु० पा० ।
११ ‘उव्यातिनिस्त्रूपे यां तीतः संतु सो स्वामी’ इति सु० पा० ।	१२ ‘लोचनरमवदत्तं व...’ इति सु० पा० ।
१३ ‘लोचनरमवदत्तं व...’ इति सु० पा० ।	१४ ‘अस्ति’ इति सु० पा० ।

पुनरत्पि पठ तद्युगलं गौतिकयोर्यत्युरा पठितम् ।
 कचांतरितेन सम स्थितस्य कुलपुत्रिकांवासे ॥ ७८८ ॥
 तथि वदति साधुवादं वागियमुन्मुद्रिता बुधसमाजे ।
 अभिधायेति पपाठ चिस्यानविशुद्धनादेन ॥ ७८९ ॥
 एका खण्डनकुपिता विरसान्या प्रणयंभंगवैलक्ष्यात् ।
 काच्चिन्निकटतरामनमप्राप्य विभर्ति निर्वदम् ॥ ७९० ॥
 अन्या कलहान्तरिता नवपरिणयलज्जयापरा सहिता ।
 रमणौगणमध्यगतः स्मरातुरः किं करोतु बङ्गजानिः ॥ ७९१ ॥

(सन्दानितकम्)

अभ्युपपञ्चवबोधकमस्तकचलनं विधाय विहृतभूः ।
 नृत्याचार्यमवादौदेतस्मिन्किं सुैसंगौतम् ॥ ७९२ ॥
 सै उवाच ततो वणिजो नेतारो यत्र यत्र पाचाणि ।
 ग्रायायतनं दास्यस्तत्र कुतः सौष्ठवं नाश्ये ॥ ७९३ ॥
 काचिद्विलिनाकान्ता काचिन्न जहाति कामिनं सचिरम् ।
 अन्या पानकगोष्ठां नयति दिनं प्रौतकैः सार्धम् ॥ ७९४ ॥
 नोत्सृजति सततमेका पुरुषागमनाशया गृहद्वारम् ।
 शूलापालः कथयति लभ्योत्कोचो रजस्खलामपराम् ॥ ७९५ ॥

१ ‘या यत्युरा’ इति सु० पा० । २ ‘रामे’ इति सु० पा० ।

३ ‘गेय’ इति सु० पा० ।

४ ‘नु’ इति सु० पा० ।

५ ‘सोवाचजतवो वणिग्जने नेतरोपचपाचाणि ग्रायायनं दास्यास्ये तत्र कुतः सौष्ठवं नाश्ये’ इति सु० पा० ।

रंगगतापि चुद्रा पृष्ठोति यदि^१ परिचितं गृहायातम् ।
 उद्दिश्य चापि कार्यं ब्रजनि ततः प्रकृतमुक्तुच्च ॥ ७८ ६ ॥
 आतारुण्योद्देशात्कान्ते दृष्टिर्यथा^२ न्यस्ता ।
 सामाजिकमध्यस्था माँ कथमन्यासु आति परभागम् ॥ ७८ ७ ॥
 चेतोऽवशिता सच्च सच्चे सति चाहता प्रयोगस्य ।
 न भवति मा वेश्यानामन्या^३पि पुरुषहनहृदयानाम् ॥ ७८ ८ ॥
 वयमपि दिवनिकेतनमनङ्गहर्षं गते चिद्ग्रस्तोकम् ।
 आश्रितवंतो^४गत्या तौर्धस्थानानुरोधेन ॥ ७८ ९ ॥
 इह तु कडाचित्किंचिहृत्तिनिरोधाभिशंकया निरस्ताहाः ।
 रक्षावच्यामेता विद्धति करपादविक्षेपम् ॥ ८०० ।
 ५ वसेश्वरभूमिकास्था दृश्यमनुकूलते नरेश्वरवयस्यम्
 वासवदत्ताच^६रितप्रयोगमेषा विडम्बयति ॥ ८०१ ॥
 ११ उद्यमसाहित्यवशाच्छोभातिशयेन मदनुवन्धेन ।
 अनया प्रसिद्धिरासां सिंहलराजात्मजानुकृतौ ॥ ८०२ ॥
 विविधस्थानकरचनां परिक्रमं गाच्चलनलालित्यम् ।
 काकुविभक्तार्थगिरो रमपुष्टिं वासनास्त्वैर्यम् ॥ ८०३ ॥

१ ‘यत्परि’ इति सु० पा० ।

२ ‘र्यथा’ इति सु० पा०

३ ‘कथमन्या समुपयाति’ इति सु० पा० ।

४ ‘चेतोंतरा’ इति सु० पा० ।

५ ‘नां भथामिषपुरुषनिहितहृदयानाम्’ इति ब० पा० ।

६ ‘चिदिव’ इति सु० पा० ।

७ ‘तो गला’ इति सु० पा० ।

८ ‘क्षाहा’ इति सु० पा० ।

९ ‘वसेश्वरभूमिकयोदृश्यमनुकूलते नरेश्वर वयस्य’ इति सु० पा० ।

१० ‘द्वितय’ इति सु० पा० ।

११ ‘अममादिष्वेवं शोभातिशयेन मदनुवन्धेन’ इति सु० पा० ।

आच्चिकभावोन्मौलनमभिनयमनुरूपवर्तनाभरणम् ।

५ त्रिभिरेऽवादे लयाच्युतिं वर्णयन्ति मंजर्याः ॥ ८० ४ ॥

(दुग्लकम्)

एषाभिधानकीर्तनैश्चितस्त्वं गौरकुसमशरोघा ।

महसोऽन्निन्नमनोभवभावदग्ना सिंदुवारविवरण ॥ ८० ५ ॥

पश्यन्ती वत्सेश्वरमनुकायानुकरणभेदपरिमोषम् ।

माधुर्यनिसुखरात्रनसामाजिकजनमनःसु विदधाति ॥ ८० ६ ॥

(दुग्लकम्)

वत्पतिमालिखन्ती कामावस्था क्रमेण भजमाना ।

वेष्पथुपुलकस्त्वेत्रावहति विसंषुल्लं हस्तम् ॥ ८० ७ ॥

महृशेऽप्यनुभावग्ने करुणरम विप्रलभ्यतो भिन्नम् ।

दर्शयति निरभिकांनितमुङ्गन्धिनगोचरापन्ना ॥ ८० ८ ॥

तस्मिन्निर्दर्शतीत्यं मंजरिकां माभिलाषभवलोक्य ।

पस्यर्शं राजपुत्रः किमसाविति वेच्छाणेन ॥ ८० ९ ॥

बुद्धाथ तस्य भावं प्रमार्दयन्युवतिमंकथाकेलिम् ।

न्यकुर्वन्वारवधूः सचिवः प्रशंसन्स वन्धकौगमनम् ॥ ८० १० ॥

दाररतिः मंततये व्याधिप्रशमाय चेटिकाञ्जिषः ।

तत्वलु सुरतं सुरतं हृच्छप्रायं यदन्यनारीषु ॥ ८० ११ ॥

१ 'नादे लयच्युतिं वर्णयेत्' इति सु० पा० ।

२ मुद्दितपुस्के नामि ।

३ 'नाशितश्चरीरकुसुमशरबोधे' इति ब० पा० ।

४ 'कृतिरमन्दपरितोषम्' इति सु० पा० । ५ 'स्थाक्रमेण' इति सु० पा० ।

६ 'सौख्यं ननु गोचरापन्ना' इति सु० पा० । ७ 'अस्तिष्ठशर्यतौ' इति सु० पा० ।

८ 'किमु मामिति' इति सु० पा० । ९ 'संशमय' इति सु० पा० ।

ख्यापारैकमतेः परचिता नामि से कटार्दिक्षिप्र
 पश्चात्यास्त्वामौदृगमव तु से मानम् व्यदितम् ॥ द १ ७
 यदि वेदि तस्य वमतिं मामर्य यदि भवेत्ततोऽप्यधिकम्
 तद्वत्वा दग्धविधि लगुडः संचूर्णयिवामि ॥ द १ ८ ।
 वदुरिदननुपममौदृग्यदि विहिते तद्वलग्नि हतधात
 अनुहपरमणविरहात्मिति कुत दन्त्यज्जनकलम् ॥ द १ ९
 प्रेशवमस्तु जरा वा व्याधिविद्विक्षिद्यश्वाशो वा
 ॑खाकारं तारुणं न तु ॒कुपतिकदर्दनायस्तम् ॥ द १ ५ ॥
 केल्पि: प्रदहति ॑सच्चां उद्गारोऽस्मीनि चाटवः प्राणान्
 न करोति मनसुष्टुष्टु दानमभवस्य एहमर्तुः ॥ द १ ६ ॥
 कुत आगतामि कस्मिन्वेलामियतौ स्थिता किमर्यमिति ।
 पृच्छन्नस्यमना जनयति गेही गिरश्शुलम् ॥ द १ ७ ॥
 यदि भवति दैवयोगाच्चुर्विषये ॑ समुज्जदलस्तुरणः ।
 तत्रात्मानं चपयति जायां च रटगटहस्तामौ ॥ द १ ८ ॥
 सविवादे परलोके जनापवादे च जगति बङ्गवादे ॥ १ ।
 दैवाधौने ॑ प्रलये न विटग्धा हारयंति तारुणम् ॥ द १ ९ ॥

१ 'ति' इति सु० पा० ।	२ 'परविज्ञार्थी न काचिदप्यस्ति' इति सु० पा०
३ 'न गूमैः संचूर्णयाम्यधुना' इति सु० पा० ।	४ 'तेन वे धात्रा' इति सु० पा० ।
५ 'अधुनापि' इति सु० पा० ।	६ 'आकाराज्ञारुण' इति सु० पा०
७ 'कुपति कदर्दनायस्तम्' इति सु० पा० ।	८ 'भजः' इति सु० पा० ।
९ 'रोगी इति सु० पा० ।	१० 'यः' इति सु० पा० ।
११ 'सिवे' इति ब० पा० ।	१२ 'ए' इति सु० पा० ।

दुर्भर्द्विकरास्कालनमलिनौक्रियमाणशोभमनुदिवसम् ।

तुङ्गमपि पतितकल्पं स्तनशालिनि १तव पथोधरद्वन्द्म् ॥ अ२० ॥

यर्यङ्कः स्वास्तरणः पतिरनुकूलो मनोहरं सदनम् ।

२तुलयंति न लक्षांश्च वरितच्छणचौर्यसुरतस्य ॥ अ२१ ॥

३सहसा संकटवर्द्धन्यवितर्कितसंमुखागतेनापि ।

अभिल्लिपितेनोद्दृष्टकमनस्यशुभकर्मणाः लभ्यम् ॥ अ२२ ॥

ग्रीतिः किल निरतिशया ४स्वर्गः परलोकचिन्तकैर्गदितः ५ ।

तस्यासु जन्मलाभो हृदयेष्ठितपुरुषस्योगात् ॥ अ२३ ॥

अतटस्यस्वादुफलयहणव्यवसायनिश्चयो येषाम् ।

ते शोकक्षेशरुजां केवलसुपद्यांति पात्रतां मन्दाः ॥ अ२४ ॥

किं प्रतिकूला यहगतिस्त परिणतमन्यजन्मदुश्चरितम् ।

स्वानुष्ठानाभ्यसनं किं वा तस्यात्मयोनिहतकस्य ॥ अ२५ ॥

येन ६तपस्त्रौ स युवा स्तौति ७समौरं लदंगसंस्थृष्टम् ।

त्वत्पादाक्रान्तभुवे स्यृहयति ककुभं ८तदाश्रितां नमति ॥ अ२६ ॥

धायति युश्मद्वूपं ९तन्नामकवर्णमालिकां जपति ।

एकाग्रौ १०कृतचेतास्त्वदङ्गतः सौख्यसिद्धिमभिकांचन् ॥ अ२७ ॥

(अंतर्विश्वे१५षकम्)

१ ‘तत्प’ इति सु० पा० । २ ‘तुलयति नहि लक्षांश्च’ इति सु० पा० ।

३ ‘विश्वा’ इति ब० पा० । ४ ‘न्य’ इति ब० पा० । ५ ‘षां’ इति ब० पा०

६ ‘नेदु’ इति सु० पा० । ७ ‘ता’ इति सु० पा० ।

८ ‘मावदुश्चरितम्’ इति सु० पा० । ९ ‘नव्य’ इति सु० पा० ।

१० ‘वरलौषुपु’ इति सु० पा० । ११ ‘परौरं’ इति सु० पा० ।

१२ ‘लदौसितां’ इति सु० पा० । १३ ‘कमंच’ इति सु० पा० ।

१४ ‘त्रौ’ इति सु० पा० । १५ ‘संतवुंगलक्ष्म’ इति सु० पा० ।

उत्सुष्टसर्वकार्यस्तिर्यग्नीवं विलोकयन्मत्तौं म् ।

कुरुते यहायरथां यातायातः शतावर्ताम् ॥ ८२८ ॥

दृष्टोऽसि तथा सुचिरं गेहाभ्याग्ने परिभ्रमस्युहया ।

संदेश एष दत्तः प्राभृतमेतत्त्वे प्रहितम् ॥ ८२९ ॥

शुच्यति मालभमाना भवत्कृते वेशनिर्गमावमरम् ।

इति चतुरश्टस्त्रीभिर्विलुप्यते त्रिपदेशेन ॥ ८३० ॥

(अन्तर्युगलक्षकम्)

किं वा कथितैरधिकैरस्यानाविष्टवेत्समास्याः १ ।

अनुतिष्ठ अथायुक्तं त्वत्तो नाशश्च जीवरच्चा च ॥ ८३१ ॥

(द्रुतौवचनं महाकुलकम्)

कुलपतनं जनगर्हा नरकगतिं प्राणितव्यसन्देहम् ।

अङ्गौकरोति तत्क्षणमवला परपुरुषमभियांतौ ॥ ८३२ ॥

स हु छिखति दासपत्रं त्यजति कुटुम्बं ददाति सर्वस्त्रम् ।

यावच्च भवति पुरतः परयुवतिः प्रोच्छितावरणा ॥ ८३३ ॥

दृष्टं यदृष्टव्यं व्यपयात कौतुकं विदितमनः ।

इति याति मनसि कृता विहितविधेयस्तत्सूर्णम् ॥ ८३४ ॥

मापि चिक्काच्छोटनग्नौतमुक्ता विलोकयन्यथाशाः ।

विश्वति गृहं संत्वस्ता सर्वत आशंकिता सवैलच्यम् ॥ ८३५ ॥

१ भवति' इति सु० पा० ।

२ 'त्या दम्भम्' इति सु० पा० ।

३ 'स्य' इति व० पा० ।

४ 'शोभा' इति सु० पा० ।

५ 'शठ' इति सु० पा० ।

६ 'सर्वं च' इति सु० पा० ।

७ 'स्त्रा' इति व० पा० ।

त्वचारिच्छंशा^१ सुरचितकुल्लटोडितेषु नो निपुणा ।
 पृष्ठा क गतामि वं न कच्चिदिति मम्^२ माहूते ॥ ८३६ ॥
 एते^३ दोषा बहवः युर्षा अपि चपलकौतुकाः^४ प्रायः ।
 वं च यहेण लग्ना कार्यविमुदाच तिथामि ॥ ८३७ ॥
 इति दोलाधितहृदया स्फिरौकृता^५ भ्यस्तकर्मणा दृत्या ।
 दृष्टेऽति शंकमाना पदे पदे चलति पर्णिष्ठि ॥ ८३८ ॥
 सर्वत्र^६ विच्छिपन्ती सुज्ज^७ सुज्जश्चकितरलिते नेत्रे ।
 प्राप्ता मकेनभुवं शतगुणितमनोरथाकृष्टा ॥ ८३९ ॥
 भयगटगारब्रीडामिश्रीभृतानुभावसन्दो^८ हम् ।
 जनयन्ती लोलांशुकदृष्टादृष्टांमकुचनामिः ॥ ८४० ।
 नौवौक्षथनारम्भं^९ निरुक्षती नै^{१०} न न यामि यामौति ।
 निमृताम्फुटाभिधानैः पञ्चवयन्ती स्वरस्य कर्तव्यम् ॥ ८४१ ॥
 नयतीवा^{११} लर्विलयं यसमाना^{१२} सर्वैगात्राणि ।
 यै^{१३} श्लिष्टतेऽन्ययोषा तिकं तस्यामृतं पुरतः ॥ ८४२ ॥

(नायिकावचनं महाकुलकम्)

१ ‘शाकु...’ इति व० पा० ।

२ ‘मितदोषे बड्डोषाः’ इति म० पा० । ३ ‘कप्रायाः’ इति म० पा० ।

४ ‘ता न्य...’ इति म० पा० । ५ ‘षाभिशङ्क...’ इति म० पा० ।

६ ‘अनुदिङ्गु’ इति म० पा० । ७ ‘पदे पदे’ इति म० पा० ।

८ ‘न्दहम्’ इति म० पा० । ९ ‘धतकानिकष्टा सकुचनामिः’ इति म० पा० ।

१० ‘क्षे’ इति म० पा० । ११ ‘तं न यामि यामौति’ इति म० पा० ।

१२ ‘हि’ इति म० पा० । १३ ‘लर्विलयं’ इति म० पा० ।

१४ ‘ने वार्षसर्व...’ इति म० पा० । १५ ‘संस्खिष्टवे’ इति म० पा० ।

न कृतं तव रहमि 'युरो वा व्यावृतकण्ठकुण्ठथा वाचा ।
गेहखामितिरक्षुतिनिध्या इतदुखवेगनिर्वहणम् ॥ ८४३ ॥

उपधानौकृत्य भुजावन्योन्यं निर्विशंकमावाभ्याम् ।
संवलिं तोह न सुप्तं गिथिलाङ्गं रतिविसर्द्धिक्षाभ्याम् ॥ ८४४ ॥

आदमगहादानौतं प्रच्छाद्य स्थादुभोजनं विजने ।
खकरेण मथा दत्तं निर्वृतहृदयेन नागितं भवता ॥ ८४५ ॥

न कृता चरित्ररक्षा न च भुक्तं लक्ष्मीरमपयन्तम् ।
दृष्टादृष्टभृष्टा क यामि किं वा करोमि दुष्टांता ॥ ८४६ ॥

अवगुण्ठनविनयरत्नौ खैराजापं च मन्दसंचारम् ।
सम्ब्रति मम पापायाः करपिहितमुखा हमन्ति तच्चैज्ञाः ॥ ८४७ ॥

यासामासौत्सव्यं मथा समं समवयःकुलस्त्रैणाम् ।
ता वारयन्ति मन्तः कुम्भङ्ग इति तत्रियलारः ॥ ८४८ ॥

धिम्बादान्यरिजनतः महमाना 'मन्युरोधनतवद्गता ।
तिष्ठामि निरभिमाना निजनिर्मितदोषदैवत्यात् ॥ ८४९ ॥

सङ्घिर्निधौयमानं प्रमङ्गपतितं पतित्रतास्तवनम् ।
हृदयेन दूयमाना मूढा मौदामि गृष्टखल्लौ ॥ ८५० ॥

आमन्त्र उपविशन्तौ मन्दारक्षा मां निषेद्धमसमर्थाः ।
अन्योन्यमौदमाणा जातिजनाः सङ्कुचन्ति भुज्ञानाः ॥ ८५१ ॥

१ 'नो वा विष्टनकम्पया' इति सुः पा० । २ 'रि' इति सुः पा० ।
३ 'मन्दसोरपर्यन्तम्' इति सुः पा० । ४ 'नयविरति' इति सुः पा० ।
५ 'भूमिज्ञाः', इति बृः पा० । ६ 'कुमंगन्ति तत्रियलारः' इति सुः पा० ।
७ 'मुड्डरथाप्यशोवद्गतः', इति सुः पा० । ८ 'मां दाहिष्यामियंतु' इति सुः पा० ।

प्रकटीकृताैस्त्वयैवं चणमाचमसुच्चता गृहोपान्तम् ।

अस्मासुै दृशं मग्नां प्रेमचिंधामैनुद्धरता ॥ द ५२ ॥

परगृहविनाशपिण्डाः सुभगंमन्याभिरूपकृतदर्पाः ।

कृकलासतुच्चराैगा भवन्ति युश्मदिधा एव ॥ द ५३ ॥

अनभौष्टव्यवहारप्रभवण्डां पौडिताच्चरा इत्यम् ।

सोपालम्भा विजैने धन्याः शृणुन्ति बन्धकौवाचः ॥ द ५४ ॥

(कुलकम्)

परतरुणैसैङ्गावस्त्वेहापितनयनभागदृष्ट्य ।

वेश्यारचितविलासाः कथिताः पुरतः पुराणहणतुच्याः ॥ द ५५ ॥

उपवैनरचितमहोत्सव आराधितदेवताविशेषाणाम् ।

वचनमपि प्रेमाद्र्द्वैरिष्याः अवणमेति पुष्यताम् ॥ द ५६ ॥

का गणना विश्यैवजे पुंसि वराके १०पराङ्गनास्यृहया ।

व्याजेन वौचमाणा ध्यानधियां स्युश्चति सज्ज्वानम् ॥ द ५७ ॥

शिरसा रचितांजलयो दधति निदेशं चिविष्टपे गणिकाः ।

परदाररसाकृष्टस्थापि भेजे श्चौपतिरहन्याम् ॥ द ५८ ॥

अस्मरसः किं न वशा वैदग्ध्यवतां च किं न धौरेयः ।

बैन चकारासकिं गोविन्दो गोपदारेषु ॥ द ५९ ॥

१ 'ता लयैव' इति च० पा० ।

२ 'न' इति द० पा० ।

३ 'इषा' इति स० पा० ।

४ 'सम्भार' इति स० पा० ।

५ 'दिवमस्ति' इति च० पा० ।

६ 'न्मुहम्यां मध्य' इति स० पा० ।

७ 'भाग' इति स० पा० ।

८ 'वचन' इति स० पा० ।

९ 'उपवयति रतिमहोत्सवमा' इति स० पा० ।

१० 'वरा' इति स० पा० ।

देलोक्यगता वेद्याः स्वाधीना यातुधाननायस्य ।
 तदपि जहार कलचं दशरथतनयस्य रामस्य ॥ च ६० ॥
 अथ मन्त्रया जननौ निजपद्मसमर्यने कृतोत्साहा ।
 आहेस्माच्चच्चे नृपसुतमचिवाश्रितां वाचम् ॥ च ६१ ॥
 घटयुवतिषु प्रगत्यो नागरिकादशनद्वत्पुरुखः ।
 यामोषितोऽविद्यघो निन्दति गणिकां भवद्विघोऽवश्यम् ॥ च ६२ ॥
 नार्दयति मनः पुंसामवगाहितमौनकेतुश्चास्त्राणाम् ।
 नखदशनचतहैनं जीवत्पतिवन्धकौसुरतम् ॥ च ६३ ॥
 अपाय घटकं तावल्कुरु भूमितले दृणैः समाख्यरणम् ।
 सुरतोपक्रम ईदृक्^१ प्रायो यामीणतरुणमिथुनानाम् ॥ च ६४ ॥
 वहलोशीरविलिप्तः^२ स्थितजूटककोणमस्त्रिकामाल्यः ।
 पामरनार्था दृष्टः सरोऽहमिति मन्यते विटो^३ यास्यः ॥ च ६५ ॥
 गदहकर्मकृतायास^४ प्रस्तिन्नां सलिलकार्यनिर्याताम् ।
 उपपतिरूपैति हर्षान्निधागमे पामरौ प्राप्य ॥ च ६६ ॥
 कूपैः चिप्तघटाया नार्थास्त्वाष्टनिहितचरणायाः ।
 वलितयौवं वीचितमुखैः यति मनो यामवासिनां यूनाम् ॥ च ६७ ॥

१ ‘भडस्य’ इति मु० पा० । २ ‘तं वाक्यम्’ इति ब० पा० ।
 ३ ‘सा’ इति मु० पा० । ४ ‘ना जोशाम्’ इति मु० पा० ।
 ५ ‘यामोषकतरुणमिथुनानाम्’ इति मु० पा० ।
 ६ ‘लुप्तिल्य’ इति मु० पा० । ७ ‘करव’ इति मु० पा० ।
 ८ ‘ठपास्य’ इति मु० पा० । ९ ‘सां प्र’ इति मु० पा० ।
 १० ‘कूपावतारितद्वाणा नार्थाः काष्ठ ...’ इति ब० पा० ।
 ११ ‘मति यामवासिनी यून’ मु० पा० ।

लग्नोऽपि यत्र गच्छे कथमपि दैवेन देवयाचायाम् ।
 अद्यापि तत्र सुच्छति पुल्कोङ्गमकण्ठकं तस्याः ॥ ८६८ ॥
 उच्चेतुं 'कर्पासं प्रविष्ट्या गहनवाटिका॑ शून्याम् ।
 टंकारितेन संज्ञा कृता तथा लं तु॑ वेत्सि नो मूर्खः ॥ ८६९ ॥
 आलिंगितमुसलायास्त्वयेव निविष्टैचचुषस्तस्याः ।
 आवृत्या भ्रमति पुरो जातः खलु शालिकैङ्गुने विघ्नः ॥ ८७० ॥
 लां लोऽष्टमाचिपन्तं पार्श्वस्यैः स्तुयमानमामर्थम् ।
 गृहकर्तव्यं त्यक्ता॑ 'सापश्वदाटरञ्जेण ॥ ८७१ ॥
 त्वयि मार्गनिकटवर्तिन्यविचेतितखेदया तथा सुभग ।
 प्रत्यासक्तगृहेष्वपि कृतः प्रसह्य स्मरातुरो लोकः ॥ ८७२ ॥
 इति चतुरदूतिकोदितैर्वर्धितसौभाग्यगर्पूर्णस्य ।
 ऊर्मिसहस्रोऽभितं भवति मनो ग्राम्यषिङ्गस्य ॥ ८७३ ॥
 विनिवार्य तत्प्रवर्तितवाक्यै० विकासं नतोत्तमाङ्गेन ।
 औसिंहभटस्य सुतं११ समुवाच वचोऽथ नर्तकाचार्यः१२ ॥ ८७४ ॥
 नायकभूमौ भवतः कुशोलवाः कोहलादयो मुनयः ।
 अप्सरमः स्त्रीलाहस्ये गा१३वर्ते कमलजन्मनस्तनयः ॥ ८७५ ॥

१ 'का' इति सु० पा० ।

२ 'चित्तस' इति सु० पा० ।

३ 'च' इति च० पा० ।

४ 'पश्चति साद्वारंप्रेष' इति सु० पा० ।

५ 'चिङ्ग' इति सु० पा० ।

६ 'त' इति सु० पा० ।

७ 'नाय' इति च० पा० ।

१ 'शून्यवाटिकागडनम्' इति सु० पा० ।

२ 'चित्तस' इति सु० पा० ।

३ 'विल्वकं चिपतं' इति च० पा० ।

४ 'त उपचित...' इति सु० पा० ।

५ 'च' इति सु० पा० ।

६ 'र्यम्' इति सु० पा० ।

७ 'गवर्वः कम...' इति च० पा० ।

सुषिरस्त्रप्रयोगे^१ प्रतिपादनपंडितो मतङ्गसुनिः ।
 यदि रञ्जेयन्ति हृदयं भवतो भूमिस्युगां कुतः शक्तिः ॥ ८७६ ॥
 अभ्यधिकं धृष्टतं प्रायेण हि शिल्पजौविनो भवति ।
 आश्रितनर्तकवृत्तेर्विशेषतो विजितरङ्गस्य ॥ ८७७ ॥
 विज्ञापयाम्यतस्वां निर्मितैनाव्यप्रजासृजा मदृशम् ।
 अवलोकयाङ्गमेकं मा भवतु मम अमो वन्ध्यः ॥ ८७८ ॥
 इति कथयन्नरभर्तुः पुच्छे स चोटिनो भुवोन्नतया ।
 रचिते सकलातोद्ये नियोजयामास सूचैवृष्टतम् ॥ ८७९ ॥
 वांशिकदत्तस्यानक^२ उद्गाहितभिन्नपंचमे सम्यक् ।
 प्रावेशिक्या^३ भ्रुवया द्विपदे^४ ग्रहणान्तरे^५ विश्रात्सूचौ ॥ ८८० ॥
 उत्साहभावयुक्तः सामाजिकहृदयरंजनं वुध्न् ।
 कविनैपुणवस्त्रे शरचरित^६ स्वदिधेयदाक्ष्यमामया ॥ ८८१ ॥
 अष्टकलापरिमाणं भ्रुवां^७ परिक्रम्य तालुक्यदुक्ताम् ।
 आह्न्य नटौ कृत्वा तया समं स्वरूपकार्यरूपाम् ॥ ८८२ ॥
 सूचितपादागमनः किंचिन्नत्वा पदानि लैलितानि ।

१ ‘अप्रतिपादन...’ इति ब० पा० ।

२ ह ‘यदि रञ्जयति भवतो भूमिस्युगतां’ इति सु० पा० ।

३ ‘नरेन्द्रनस्यप्रजासृशम्’ इति सु० पा० । ४ ‘भु’ इति सु० पा० ।

५ ‘स प्रकृतम्’ इति सु० पा० । ६ ‘कतङ्गावित’ इति सु० पा० ।

८ ‘कावयने’ इति सु० पा० । ७ ‘दोष’ इति सु० पा० ।

१० ‘रे विश्वित स्ववौम्’ इति सु० पा० । ११ ‘कुर्वत्’ इति सु० पा० ।

१२ ‘तस्य विधे...’ इति सु० पा० ।

१३ ‘स परिकल्पय तालुक्यदुक्ताम्’ इति सु० पा० ।

१४ ‘विपुष्वानि’ इति सु० पा० ।

निश्चक्राम गृहिष्या सार्धे निःसरणगीतेन ॥ ८८३ ॥

आश्रित्यै कथोद्वातं प्रविवेश ततःै सविस्मयोऽमात्यः ।

दृघटसंघटनेन चितिनाथस्योदयेन सुदितश्च ॥ ८८४ ॥

प्रासादमारुहन्तं कुसुमायुधपर्वचर्चरौ द्रष्टुम् ।

निर्दिश्य वत्सराजं समनंतरकार्यसिद्धये निरगात् ॥ ८८५ ॥

अथै विश्वति स्मा नरेन्द्रः प्रासादगतः समं वयस्येन ।

अवलोकयन्प्रभोऽदंै प्रसुदितचेताः स्वसौैख्यसम्यत्या ॥ ८८६ ॥

विस्मयभावाकृष्टः प्रोत्कुञ्जविलोचने ततो विस्तुजन् ।

नृत्यति पौरजनौघे प्रोवाच वयस्य पश्य पश्येति ॥ ८८७ ॥

तुख्यगिरुतरुणवृद्धं समग्रुप्रागुप्रयुवतिपरिचेष्टम् ।

अगणितवाच्यावाच्यं क्रीडन्तिै जनाः प्रवृद्धहर्षरसाः ॥ ८८८ ॥

पिष्टातकपिंजरितं रच्चैतोचितविविधकुसुमनिर्यूहम् ।

गाचायाससमुत्तितवङ्गनिःश्वासप्रकीर्णपदैैगौतम् ॥ ८८९ ॥

द्वर्यरवव्यामिश्रितकरतैलतालोङ्गुजं प्रनृत्यन्तम् ।

मुङ्गैैरपि जातस्तुलनं संदर्शितदार्ढसौष्ठवेैैख्यविरम् ॥ ८९० ॥

१ ‘पदो’ इति सु० पा० । २ ‘तसः’ इति सु० पा० ।

३ ‘दुर्घटघटनेन चितिनाथस्योदयं नसुदिश्य’ इति सु० पा० ।

४ विस्मयति । ५ ‘प्रगाढ़े’ इति सु० पा० ।

६ ‘स’ इति सु० पा० । ७ ‘सैन्य’ इति सु० पा० ।

८ ‘क्रीडति जनता प्रवृद्धहर्षरसा’ इति सु० पा० ।

९ ‘रचिरांच्छ्रित’ इति सु० पा० । १० ‘पठवासस’ इति सु० पा० ।

११ ‘तलिरबुजनं प्रवृत्यतस्’ इति सु० पा० ।

१२ ‘वपवृद्धवलनं’ इति सु० पा० । १३ ‘मुचिरम्’ इति सु० पा० ।

अस्तु वसन्तः सततं स्वाधैर्नाभौष्टजनमभासेषः ।
 इति गायत्री रमसादालिंगति मदवशात्तस्यै ॥ च८१ ॥
 क्रौडन्था अमरहितं उठंगकमलिलेन ताडितप्तस्याः ।
 शौमंतिन्या गैलयति तुष्टाक्षा सुभगमात्मानम् । च८२ ॥
 भग्ने लज्जासेतौ पर्वावसरेण कुलवधूवदनात् ।
 अश्वोऽलोकिजलौघोऽ नियतिः केन वार्यते प्रसरन् ॥ च८३ ॥
 तुल्यवापारगिरां लक्ष्मानां देवनप्रसक्तानाम् ।
 आर्यनार्यविगमं वदैनावृतिजालिका कुरुते ॥ च८४ ॥
 अथ सहचरनिर्दिष्टे मदैस्वलच्छरणविघटिताभिनयम् ।
 वासवदत्ताप्रहिते नृथ्यवौ विविष्टतुश्चेत्तौ ॥ च८५ ॥
 दग्धितमरोजवर्तनसाम्याभिनये शरेऽभिनेतव्ये ।
 विदधाने वौरदृशावायुधमान्वै समाश्रित्य ॥ च८६ ॥
 चलितनयनपद्मत्तिः कौतुकहतमानसो नराधिपतिः ।
 निजगाद निर्भरमहो क्रौडितमनयोर्विलासिन्योः ॥ च८७ ॥
 करपीडनोपर्मद्वितिकरसमैये कदर्थमानोऽयि ।
 स्तनमंडले स्थितोऽहं त्वं पुनराक्ष्य कुचचित्स्थितिः ॥ च८८ ॥

१ ‘षात्’ इति सु० पा० ।

२ ‘गायति’ इति सु० पा० । ३ ‘ब्रह्मलानो’ इति सु० पा० ।

४ ‘वि नियति केन वार्यते प्रसरः’ इति ब्र० पा० ।

५ ‘मदनावृतिजापिका’ इति सु० पा० ।

६ ‘मदंद्वैरण्यघटिताभिनयना’ इति सु० पा० । ७ ‘प्रविष्टत’ इति सु० पा० ।

८ ‘गाचा’ इति सु० पा० । ९ ‘लिं’ इति सु० पा० ।

१० ‘नि’ इति सु० पा० । ११ ‘दशामा’ इति सु० पा० ।

१२ ‘चां’ इति सु० पा० । १३ ‘समकद...’ इति सु० पा० ।

अधुना॑ नरयसि मामिति॒ कोपादिव वाणवारमभिराम॑म् ।
 बङ्गचित्रपदन्या॑ फैव॑ सगंत्या हंति हार उच्च॑ लितः ॥ ८८६ ॥
 चूतलता॑ धधिक्षस्थानच्युतशेखरं॑ दधौ स्नायम् ।
 अधृतपतन्नि॑ द्यूहं न लेषा॑ मदनिकावेणैः ॥ ८०० ॥
 स्तनभारावनतस्य प्रतनोर्भव्य नास्ति तेऽपेक्षा ।
 इत्यमिव पादलग्नौ क्रौडन्या॑ नूपुरौ रसतः ॥ ८०१ ॥
 वहति स्त्री यं॑ नितम्बं कथमपि छच्छ्रेण॑ मंदसंचारा॑ ।
 कलयति तं॑ तृक्षलघुं॑ जयति मनोजन्मनो महिमा ॥ ८०२ ॥
 उद्यनसमनुज्ञानः॑ प्रैननर्त वसन्तकोऽपि सुदितात्मा ।
 हास्य॑ चयाभिरामं चर्चरि॑ तालेन तन्मध्ये ॥ ८०३ ॥
 धौरोद्घृतलक्षितपदे॑ क्रौडिला॑ ते चिराय नरनाथम् ।
 प्रद्योतस्य सुतायाः सन्देशमयोचतुः समुपगम्य ॥ ८०४ ॥
 आदिगति॑ देव देवोत्यधीक्ते॑ सलज्जमन्योन्यम् ।
 अवलोक्य सुखं नहि नहि विज्ञापयति प्रणम्य विनयेत ॥ ८०५ ॥
 मकरध्वजस्य पूजां लत्याद्भरोजसच्चिधौ कर्तुम् ।
 पृथिवीमण्डलमण्डन समीइते से मनोवृत्तिः ॥ ८०६ ॥

१ 'ल' इति सु० पा० ।

२ 'माम्' इति सु० पा० ।

३ 'बदत्या' इति सु० पा० ।

४ 'च' इति ब० पा० ।

५ 'ताधमिक्षस्थान...' इति सु० पा० ।

६ 'रेन्द्रवे' इति सु० पा० ।

७ 'नि' इति सु० पा० ।

८ 'च समदनिका वालोम्' इति सु० पा० ।

९ 'यानि तत्त्वं' इति सु० पा० ।

१० 'सपाशिकच्छण' इति सु० पा० ।

११ 'रम्' इति सु० पा० ।

११ 'तम्भूनमयं' इति सु० पा० ।

१२ 'तो' इति सु० पा० ।

१४ 'नयमन्तर्न' इति सु० पा० ।

१५ 'दास्याद्रय' इति सु० पा० ।

१६ 'कार्धेन' इति सु० पा० ।

१७ 'रैः' इति सु० पा० ।

१८ 'क्षवचः स...?' इति ब० पा० ।

प्रियरतिभोगो मदनो दयितवसन्तो जनस्य 'मनसि वसन् ।
भावेन भवान्पृच्छो लोकस्थिता तु कुसुमशरपाणिः ॥ ८०७ ॥
इति दत्ता संडशं प्रकृतिवयःकालसमुचितं भास्त्वा ।
ते मदमदनाविष्टे बभूवतुर्जवनिकालरिते ॥ ८०८ ॥
अपनौततिरस्करिणी ततोऽभवद्गुणहुता समं देश्चा ।
अविदितरदावस्या पूजोचितवसुहस्तयानुगता ॥ ८०९ ॥
अथ दृष्ट्वा सागरिकां प्रमादितां^१ परिजनस्य निन्दिता ।
कांचनमालामवदन्तुपमहिषौ जातसंचोभा ॥ ८१० ॥
प्रेषय कन्यामेनाभवरोधं तं गृहण कुसुमादि ।
घावन्न भवति विषये वौच्छणयोर्भूमिनाथस्य ॥ ८११ ॥
उपगम्य ततश्चेष्टौ तामभ्यवदत्किर्मर्घमायाता ।
भेदाविनौ विमुच्य ब्रज तस्मिन्ना विलम्बस्तु ॥ ८१२ ॥
विहिते देव्यादेशे मनसौदं संनिधाय सा तस्यौ ।
विहिते सुरुंगताया हस्ते निहितां^२ मनोभवसपर्याम् ॥ ८१३ ॥
अवलोकयामि तावन्तिरोहिता मिंदवारविटपेन ।
ताताळःपुरिकाभिर्दयार्दते किं तैर्थैतदुत नेति ॥
स्तुन्दानितकम् ॥ ८१४ ॥

१ 'मदसि वसनाम्' इति सु० पा० ।

२ 'दित' इति सु० पा० ।

३ 'दुर्छ' इति सु० पा० ।

४ 'दतः' इति सु० पा० ।

५ 'वि' इति सु० पा० ।

६ 'दत्ता' इति सु० पा० ।

७ 'तथेच नो वेति' इति व० पा० ।

८ सुदिनपुस्तके न विद्यवे ।

पिण्डीकृतमिव रागं हच्छयमिव लभ्विग्रहोल्कर्षम् ।
 समुपेत्य वस्तुराजं जगाद् सा जयतुं जयतु देव इति ॥ १५ ॥
 परिभुक्तमपि नवत्वं शृंगाररसं मदनपर्वणानीतम् ।
 भजमानो भजमानां स्वागतवस्त्राभिनन्द्य तामूचे ॥ १६ ॥
 भर्गविलोचनपावकदाहाभ्यं धिकां मनोभवो मन्ये ।
 प्राप्यति तव करमङ्गमसुखविरहसमुत्तितां पौडाम् ॥ १७ ॥
 अैथ मन्मथमध्यर्थं चितिनाथं तदनु समधिकं तस्याम् ।
 परमां सुदं वहन्यां विग्रहवन्नदनमनसि ५कन्यायाम् ॥ १८ ॥
 शृंगाररसमसुद्रे सोल्कलिकं निपतिते तथा नृपतौ ।
 तारमधुरस्युटार्थं नग्नाचार्दः पपाठ नेपथ्ये ॥ १९ ॥ (युग्मलक्ष्म)
 नयनानन्दमखण्डितमण्डलमभिरामममृतरश्मिमिव ।
 सायंतन आस्थाने चितिपतयस्त्वयुदयनं द्रष्टुम् ॥ २० ॥
 उच्चारितेऽथ नान्नि चिद्गमं तौ तत्त्वाणां० व्यपेतायाम् ।
 उत्पन्नविस्मयरैतिनिंदधे नरभर्तुरात्मजा हृदये ॥ २१ ॥
 ‘अयमुदयनः स राजा तातः सत्कृत्य मां ददौ यस्मै११ ।
 हन्त परप्रेषणमपि न निष्फलं साम्रातं जातम् ॥ २२ ॥

१ ‘अयति देव इति’ इति सु० पा० । २ ‘त्य’ इति सु० पा० ।

३ ‘सा’ इति सु० पा० । ४ ‘साधिक’ इति सु० पा० ।

५ ‘इवन्मनसि कन्यायाम्’ इति सु० पा० । ६ मुद्रितपुस्तके न हास्यते ।

७ ‘सन्युदयनं’ इति सु० पा० । ८ ‘ज्ञनान्नि’ इति सु० पा० ।

९ ‘पतो’ इति सु० पा० । १० ‘तत्त्वाच्चुतपदायाम्’ इति सु० पा० ।

११ ‘परा सत्त्वं दधे’ इति सु० पा० । १२ ‘यक्षिन्’ इति सु० पा० ।

यावन्न वेत्ति कश्चित्तावदितस्त्रितमेव निर्यामि' ।

इति कथमपि नायकतो हृता दृश्यमुक्तसर्जे रङ्गभुवम् ॥ ८२३ ॥

कंदर्पमहमहोत्सवहृतहृदयेनावधारितोऽस्माभिः ।

संध्यातिक्रमकालः पश्य लं प्रियवदस्त्वक तथाहि । ८२४ ॥

उदयतैरान्तरितमियं प्राची सूचयति दिड् निश्चानाथम् ।

परिपाण्डुना मुखेन प्रियमिव हृदयस्थितं रमणी ॥ ८२५ ॥

देवि लक्ष्मुखपद्मः पद्मान्विदधाति पश्य विच्छायान् ।

अलयोऽपि लक्ष्मिता इव श्वरैः श्वेष्ठदुदरेषु लोयन्ते ॥ ८२६ ॥

एवमभिधाय चित्रैश्वरपन्यासैः परिक्रमं छत्रा ।

निष्कामिक्या ध्रुवया विनिर्दद्यौ नायकोऽपि सह सर्वैः ॥ ८२७ ॥

(कलापकम्)

अंके जातसमानौ शैतातोद्यध्वनौ च विश्रान्ते ।

प्रेक्षणकगुणग्रहणं नृपस्त्वनुः प्रवृत्ते कर्तुम् ॥ ८२८ ॥

नाव्यप्रयोगतत्त्वे भतयो न विश्वन्ति मादृशां प्रायः ।

वाहनयानपदातिग्रामादिककार्यदत्तहृदयानाम् ॥ ८२९ ॥

आस्ते लिखितो यामो गद्वाण तं सत्रदेशवज्जभूमिम् ।

वासय दत्त्वा॒वासं भवमि ततैष्ठकुरो दिवसैः ॥ ८३० ॥

हृतजैवनसंस्थो हि लक्ष्मपि किमर्थं करोषि विज्ञप्तिम् ।

अर्थय वा यदि नेच्छसि कुरु स्थितिं हस्तदानेन ॥ ८३१ ॥

१ 'नगा' इति सु० पा० । २ 'मन्यादुक्या' इति सु० पा० ।

३ मुद्रितपुस्तके नालिः ।

४ 'क्षालिखितोऽयं स्वदाश सर्वं प्रदेशवज्जभूमिम्' इति सु० पा० ।

५ 'तत्रावासं' इति सु० पा० । ६ 'तत्रकुरो' इति सु० पा० ।

न च पन्तयो न मस्तिर्ण च पोष्यजनस्तथाप्यसंतुष्टः ।
लभमानोऽपि मदायं चिरंतनत्वाभिमानेन ॥ ८३२ ॥
विज्ञप्तिकोन्मुखलं दूरत एवावधारितं भवतः ।
द्रूषणैः क्रियतामस्ताच्छ्रोष्यसि कार्यं प्रतौहारात् ॥ ८३३ ॥
यूथं कुटुम्बमधे क गम्यते गोदपुत्रमामान्यैम् ।
आदाय संविभागं गृह्णै एव स्त्रीयतां यथासौख्यम् ॥ ८३४ ॥
अस्थलतरव्याधिं प्रविलक्षो यो मया महाद्रिंगः ।
तत्रापि तेऽनुबन्धो नो जाने किं करोमौति ॥ ८३५ ॥
प्रथमतरमेव कन्तिपतमनत्यहलजीवनं प्रदेशस्यम् ।
चद्यापि ते न जातं प्रयोगिनां पश्य मन्त्ररताम् ॥ ८३६ ॥
एवं प्रादैरनुदिनत्वाभोदयमोहकारिभिर्वचनैः ।
फलशून्यैरनुजोवो प्रतारितः कः कियत्कालम् ॥ ८३७ ॥
एतद्विषये^१ नैपुणमत्र तु भूमिज्ञतां समाश्रित्य ।
सुखरतया कथयामो जडै^२ मतिसामाजिकोचितं किंचित् ॥ ८३८ ॥

१ ‘ने’ इति सु० पा० । २ ‘न्या’ इति सु० पा० ।

३ ‘स्वर्गद इव स्त्रोयता यथासौख्यम्’ इति व० पा० ।

४ ‘येन विलम्बो यो महांक्षडः’ इति सु० पा० ।

५ ‘एवापि न न वचो मे’ इति सु० पा० ।

६ ‘प्रथमं चरमविकल्पितमन्यपि कल्पजावनप्रदेशस्यम्’ इति सु० पा० ।

७ ‘यातं नियोगितानां मदन्तरताम्’ इति सु० पा० ।

८ ‘मे’ इति सु० पा० । ९ ‘सीभृतां’ इति सु० पा० ।

१० ‘जडमिव’ इति सु० पा० ।

सप्तांश्यः षडात्मा शारीरस्त्रिः प्रमाणपरिमाणः ।
 सत्त्वाधिैक्याच्येष्टो व्यस्तमनस्तेस्त्रिभिर्विनिष्पाद्यः ॥ ८ ३ ८ ॥
 सुकुमारैराविहृक्रिय उपरंजकरंजितो विविधनृतः ।
 आदैैयहैयमध्येभावैः सम्पादितः प्रयोगोऽयम् ॥ ८ ४ ० ॥

(सन्दार्थनितकम्)

गम्भौरमधुरशब्दं परिरैचितगौतविविधैभंगयुतम् ।
 दर्शयतोऽवैचित्र्यं नै भ्रष्टो वादकस्य लयकालः ॥ ८ ४ १ ॥
 अपै॒रित्यक्षानकरणकाकुचंजितस्फुटार्धपदम् ।
 अभिरामाविश्रान्तं पठितं निरवद्यै॒मखिलभावयुतम् ॥ ८ ४ २ ॥
 नियमितदीपनश्चै॒मनं द्रुतमध्यविलस्त्रिता॑लमंशुक्रम् ।
 रसवत्स्वरोपपन्नं क्षै॒तसाम्यं साधुगाहभिगै॒तम् ॥ ८ ४ ३ ॥
 प्रश्नतिविशेषावस्याप्रतियादकवेषरचनसामया ।
 अनुकरै॒णमध्यतीतं सिद्धिद्वयसम्यदाधा॑रम् ॥ ८ ४ ४ ॥

। .

- १ ‘समाश्यः स महात्मा सशरीरस्त्रिः प्रमाणपरिमाणे’ इति सु० पा० ।
- २ ‘यद्राहिलोक्य धृष्टो’ इति सु० पा० ।
- ३ सर्गमाराधिक्यक्रियदु’ इति सु० पा० ।
- ४ ‘आदाय लमस्त्वैर्भवित्वा’ इति सु० पा० । ५ सुउतिपुरुषके नाचि ।
- ६ ‘बुद्धित’ इति सु० पा० । ७ ‘मझ’ इति सु० पा० ।
- ८ ‘ते’ इति सु० पा० । ९ ‘तडथवाहकस्त्वकालः’ इति सु० पा० ।
- १० ‘अविभक्ततद्यानस्य काकुपरस्यास्फुटापदस्’ इति सु० पा० ।
- ११ ‘निरवद्यभाषाद्यु’ इति सु० पा० । १२ ‘ग’ इति सु० पा० ।
- १३ ‘तानलययुक्तम्’ इति सु० पा० ।
- १४ ‘तत्त्वाम्यं सादिभिर्विहितम्’ इति सु० पा० ।
- १५ ‘अभिनयकरणे नौता’ इति सु० पा० । १६ ‘च’ इति सु० पा० ।

भरत^३सुतैरूपदिष्टं चितिपतिनङ्गषावरोधनारीणाम् ।
 ३ मन्ये ता अपि नाच्ये शोभामन्दोहमौदृशं नापुः ॥ ८ ४ ५ ॥
 ४ सुच्छिष्टसन्धिवन्धं सर्वत्र सुवर्णयोजितं सुभैर्गम् ।
 निपुणपरीचकदृष्टं राजति रक्षावल्लैरक्षम् ॥ ८ ४ ६ ॥
 एवंविधगुणकथनं प्रसंगिनि विभाविताद्वनृतनये ।
 पठति सार्यामन्यः सृतिविषयसुपागतां प्रसङ्गेन ॥ ८ ४ ७ ॥
 ‘संयामादनपस्तुतिः प्रेचाभिज्ञा सुभाषिर्ताभिरतिः ।
 आच्छोटनाभियोगः कुलविद्या राजपुत्राणाम्’ ॥ ८ ४ ८ ॥
 एतदसुनि या^१ते श्रुतिमार्गं नृपतिनन्दनो रमतः ।
 आरब्ध^२कथाच्छेदकमाखेटकवर्णनं चक्रे ॥ ८ ४ ९ ॥
 चलसत्त्ववेधकौ शलमश्वप्रजवे स्थिरासनाभ्यसनम् ।
 भूमिविभागज्ञानं भवंति सृगयाभियोगेन ॥ ८ ५ ० ॥
 वहति जवेन तुरंगे निविडस्थितपादकटकपादाशः ।
 तिर्थमिवनिहितकाथो निक्षोच्चतमयतो भुवः पश्चन् ॥ ८ ५ १ ॥

१ ‘नवसुरते’ इति मु० पा० ।

२ ‘अनुषावबोधकाराणाम्’ इति मु० पा० ।

३ ‘ता अपि नाच्ये सर्वाः’ इति मु० पा० । ४ ‘सा’ इति मु० पा० ।

५ ‘आ’ इति मु० पा० । ६ ‘सत्याच्छुबर्षयो...’ इति मु० पा० ।

७ ‘सुतराम्’ इति मु० पा० ।

८ ‘नं यसदादिविभामितार्था नं पतये’ इति मु० पा० ।

९ ‘वना’ इति मु० पा० । १० ‘आते श्रुतिभाजा’ ।

११ ‘आरब्ध कथा...’ इति मु० पा० ।

यावद्ग्राणं धावद्याकुलिते विश्वकरुभीत्या ।

गोचरपतिते जीवे लघुक्रियः चिरति मार्गेण धन्यः ॥ ८ ५.२ ॥

(संदानितकल्प)

मूले स्थितस्य निभृतं मृगयुभिहृष्टाय ढौकितं निकटे ।

पातयतो मृगमुत्सुतमव्यपदेशं सुखं किमपि ॥ ८ ५.३ ॥

गौतमवणोत्कणेण निश्चलाटणकवलगर्भमुखहरिणम् ।

उपवेश्यतमस्यन्दं स्युहणौया एव गृह्णति ॥ ८ ५.४ ॥

दावानलसंतापान्निर्यातं गहनवौरुधोऽभिमुखम् ।

यो निरुणद्विं स धन्यः सूकरमेकप्रहारेण ॥ ८ ५.५ ॥

धनकचोदरसुप्तं समुपेत्य सैरमकृतपदशब्दम् ।

आधवर एव कुरुते निर्जीवं हेलया शगकम् ॥ ८ ५.६ ॥

इति विदधनि सैहभटावाखेटकशक्तिलाघवशाधाम् ।

इदयागतामगायत्रसंगतो गौतिकामपरः ॥ ८ ५.७ ॥

‘आस्तां व्यापाररमः प्रवर्तिता संकथापि मृगयायाः ।

अन्नरथति तन्मनसामाहारादिक्रियोचितं कालम्’ ॥ ८ ५.८ ॥

अवधार्य गौतिकार्थं दानं प्रति धननियुक्तमभिधाय ।

उत्तस्यौ समरभटो मंजरिकां समवलोकयन्नेष्णा ॥ ८ ५.९ ॥

गत्वाथ स्वावस्थं निर्वर्तितमोजनादिकर्तव्यः ।

मंजरिकाण्ठमना अभिदध्यौ सचिवसचिधावेवम् ॥ ८ ६.० ॥

भूभंगस्मितवौचितमृदुवकवचोऽगहारगमनेषु ।

कुसुमप्रहरण एको युगपदिहिताश्रयः कथं तस्याः ॥ ८ ६.१ ॥

सुन्दोपसुन्दनाशः फलमातमभुवस्त्रिलोक्तमासृष्टेः ।

अनमृतये तां सृजता किं दृष्टं सुरस्तिं तेन ॥ ८ ६.२ ॥

सुमनोभिः परिकरिता मृगशावकतरलच्छुषस्तस्याः ।
 कामोचितफलहेतुर्देहभूतां दीर्घिका वेणौ ॥ ८ ६३ ॥
 कमलमिव वदनकमलं पिवंति तस्यास्त्रिविष्टपभृष्टाः ।
 मदलिकमपेतदोषं सविभूमं मधुमदाताम् ॥ ८ ६४ ॥
 यः शैलेन्द्रनितम्वं सुरताष्टै सेवते तपोनिरतः ।
 स्मृहयति सोऽपि नितम्वं सुरताष्टै समवलोक्य तच्चंश्याः ॥ ८ ६५ ॥
 चिकरो मध्यविभागो वाहोर्युगलं करद्योपेतम् ।
 जनयति तदपि मृगाच्चौ सहस्रकरतोऽधिकं तापम् ॥ ८ ६६ ॥
 सा स्वधरा सुवदना प्रइर्षिणी सैव सैव तनुमध्या ।
 न करोति कस्य विस्मयमिति रचिरा मंजुभाषिणी सैव ॥ ८ ६७ ॥
 अनुकुर्वत्या कन्यां तथा तथा नायकस्तथा दृष्टः ।
 येन जरत्स्थप्यटनौ धनुषः स्तृष्टा दशार्धवाणेन ॥ ८ ६८ ॥
 रूपं यौवनचिचितमनंगविकृतानि नाथदीप्तानि ।
 ग्रन्थिनामपि शमगर्वं सुष्णन्त्यविकल्पितं तस्याः ॥ ८ ६९ ॥
 दग्धेऽपि वपुषि भौतिं न विसुचति नौक्लो हितमसुत्याम् ।
 तत्सेचे वसति यतः प्रमदारूपेण शंबरध्वंसी ॥ ८ ७० ॥
 यदि वः परलोकमतिः इट्टणुत श्रेयस्तपोधना मत्तः ।
 उत्सृज्य यात द्वीर्णं वारवधुदूषितं स्थानम् ॥ ८ ७१ ॥
 चिरमपि विकल्प्य निश्चितिरियमेव स्थापते न गतिरन्या ।
 तच्चिर्माणे जाता लावण्यमयाः कणा विधेरणावः ॥ ८ ७२ ॥
 आसाद्य समुच्छ्रायं तस्याः स्त्रियगलमिहतप्रमरम् ।
 चपयति यज्ञनमेवं कः स्त्रियति तु दिवेकवान्यतितम् ॥ ८ ७३ ॥

स कथं न स्युहणीयो विषयरत्नस्तच्छितस्वविन्दासः ।
 शान्तात्मनापि विहितं विश्वसृजा गौरवं यस्य ॥ ८ ७४ ॥

स्मरणाद्यस्योत्पत्तिः सुमनस इषवोऽवलाश्रया ग्रक्षिः ।
 सोऽपि व्यगः प्रहरति धातुरहो चिचमाचरितम् ॥ ८ ७५ ॥

तिष्ठन्त्वन्ये दृष्टा सारं जगतस्तदंगनारब्नम् ।
 नष्टपठनावधानो भवति ब्रह्मा सनिर्वेदः ॥ ८ ७६ ॥

यदि पश्यति तां शर्वस्तदपररामासमागमादिसुखः ।
 निन्दति मूर्धनि सोमं स्मराण्मिसंधुचणं ग्रहैरं च ॥ ८ ७७ ॥

केशव इह संनिहितः सापि मनोहारिस्यस्यन्ना ।
 तद्वचस्यवनसुवं कथमुज्ज्ञति सैंधवौ शंकाम् ॥ ८ ७८ ॥

उदयति न पंडितानां कथमात्मनि कौतुकं गजेन्द्रगतिः ।
 यन्नववद्यमां पुंसां विना क्रियायोगसुप्रसर्गः ॥ ८ ७९ ॥

श्रुतिकुवलयमौकणतां कुवलयतां वा विलोचनं यायात् ।
 हरिणदृशो यदि न स्यात्कनकोज्ज्वलकेसरं मध्ये ॥ ८ ८० ॥

ललनास्तदतुल्यतया पुरुषा अपि तदुपभोगविरहेण ।
 गच्छन्ति शोषमनिशं प्रकृतिदयवर्जिताः स्त्रीः ॥ ८ ८१ ॥

दुर्वृत्तयोर्न दृत्तं ज्ञापास्तदमेति तत्पयोधरथोः ।
 यौ धृत्वामलमूर्तिं मध्ये हारं जनक्यं कुरुतः ॥ ८ ८२ ॥

भूमण्डलेऽत्र सकले नातः परमपरमहुतं किंचित् ।
 नो जाता यदपार्थी क्षणोदरौ धार्तराष्ट्रयातापि ॥ ८ ८३ ॥

कृष एष मध्यदेशस्तन्या नाहार्यमण्डनं वोढुम् ।
 ग्रन्थ इति कृतं विधिना रोमावलिभृषणं सहजम् ॥ ८ ८४ ॥

साकंपोऽधर ईच्छण्युगल्लस्याधीरता भुवोर्भेगः ।
 तच्चंग्या बलमौदृच्छयति जगत्तदपि निःशेषम् ॥ ८८५ ॥
 वहतु नितम्भः स्थूलो रश्नां इरां च कुचयुगं पौनम् ।
 तद्वाङ्मृषणालिकयोः सापादं कटकयोजनमयुक्तम् ॥ ८८६ ॥
 वहलोपादाभिज्ञा गुणविषये सततमाहितप्रीतिः ।
 वलिनः स्थापयति वशे करभोर्सर्वियहेण मृदुनैव ॥ ८८७ ॥
 इति तत्सुतिसुखरमुखे राजसुते मौनकेतुनाकुलिते ।
 समुपागता प्रगल्भा मंजरिकाचोदिता दूती ॥ ८८८ ॥
 सा सप्रणतिः पुरतः सुभनस्तामूलपठलकं निदधे ।
 व्यज्ञापयच्च तदनु खावसरे सहचरौकार्यम् ॥ ८८९ ॥
 मुररिपुनाभिमरोहहमवतंसौकर्तुमौहते मृढा ।
 नच्चराजमण्डलमिच्छति वियतः समादातुम् ॥ ८९० ॥
 निश्चेतनाभिकांचति पौयूषं चिदिवसद्यनामग्नम् ।
 अभिलषति ग्रन्थनमुष्णे नवचन्दनपल्लवास्तरणे ॥ ८९१ ॥
 विदधाति पारिजातकसुमनोनिर्यूहधारणश्रद्धाम् ।
 दुर्योवसिता जिष्ठचति नारायणवच्चसो रत्नम् ॥ ८९२ ॥
 अनियतपुरुषस्युग्माः पापा वयमन्यथा क्व हौमकुलाः ।
 क च यूद्यमिन्द्रकल्पा अनल्पमनसो गुणाभरणाः ॥ ८९३ ॥
 दुष्प्रहतेः प्रकृतिरिच्यं तस्य तु दग्धात्मजन्मनः कापि ।
 अगणितयुक्तायुक्तो स्तगयति चेतो यद्यस्थाने ॥ ८९४ ॥
 या इषति सरोजवतीं रसान्विता सहजरागरक्षेति ।
 ध्यानधिय आत्मवृत्तिं निन्दत्येकच पुरुष आसक्ताम् ॥ ८९५ ॥

चिग्धेति नाभिनन्दनि जन्मयतेनापि मर्पिषो धारान् ।
 पंचाक्षयुतगतिं नानर्थकरमणसंगतां स्तौति ॥ ८८६ ॥
 अ स्तौति चन्दनलतां भुजंगपरिवेषितां रमाईनि
 न पृष्ठणोति कौर्यमानां स्खेष्वेष्वपि मदनसूर्दितां सत्सौम् ॥ ८८७ ॥
 विडेष्टि करणमध्ये रसनां ताम्बूलशागरकेति ।
 गंसति मतिं सुमुच्चोरविशिष्टां शशद्रष्टाव्यपुरुषेषु ॥ ८८८ ॥
 नो वङ्ग मनुते रमां नलकूवरमभिसृतेति कामातां ।
 गईति च दिवगणिकामनुरकासुर्वशौं पुरुहरवसि ॥ ८८९ ॥
 हरति मनो नो ह्रियते रंजयति न रञ्जते कदाचिद्दियि ।
 महाति चित्तचरितैरूपकृतिभिर्गृह्णते न बङ्गौभिः ॥ १००० ॥
 प्रेममयौवाभाति प्रेम तु नाम्नैव केवलं वेत्ति ।
 कंटकिता भवति गते रतभोगसुखं पृष्ठणोति लोकान्तु ॥ १००१ ॥
 कुरुते विविक्तचाटून् शिन्पविशेषणा न तु रमावेशात् ।
 अनभिज्ञा मदनरुजामाकल्पकवेदनां समावृत्ति ॥ १००२ ॥
 बालैवार्जवरहिता स्फुरतौश्वरसेत्य चन्दलेखेव ।
 हृतधनपतिमाहात्म्या प्रवृत्तिरिव रक्षसां पत्युः ॥ १००३ ॥
 नरनाथ किं ब्रवीभि चिपुरान्तकनयनदाइदग्धोऽपि ।
 दुःसाध्यसाधनयहसुत्सृजति न पापकुसुमास्तः ॥ १००४ ॥
 लहर्गनावकाशं संप्राप्य यतो दुरात्मना तेज ।
 चिरसमूतकोपेन प्रारब्धा यापि हनुमिषुधारैः ॥ १००५ ॥

(कुलकम्)

अवहेलयैव भवता संसृष्टा येन वेचदण्डेन ।
 जातः स एव तस्या अनन्यभवमार्गणः प्रथमः ॥ १००६ ॥

विज्ञानार्जितदपेऽ निष्ठतं हसितः समानशिल्पाभिः ।

त्रयि सकृदृशः सख्या विसंष्टुले नाथनिमणे ॥ १००७ ॥

अवधीयांचार्यस्वं भरतोदितदोषकरणसमूताम् ।

विस्तारितः प्रथोगस्त्रदवस्थितिवाच्छया तन्या ॥ १००८ ॥

भग्नेऽपि प्रेक्षणके तदन्तरभूमिकाश्रयावस्थाः ।

गृह एव निरवसानं वितनोति न नाथधर्मण ॥ १००९ ॥

धायत एकं पुरुषं परमात्मविदः शशंस या न पुरा ।

ताननुकृते सैव धायन्ती लां महापुरुषम् ॥ १०१० ॥

गतमेवमेवमासितमालोकितमेवमेवमालपितम् ।

इति विस्तान्यकार्या स्मरति कृशाङ्गी लदीयलौलानाम् ॥ १०११ ॥

नखकूवरो वराको रतिरमणे रमण एव किं तेन ।

अनिरुद्धोऽपि न बुद्धो विदग्धविहितासु सुरतगोष्ठीषु ॥ १०१२ ॥

न जयन्तोऽनन्तगुणो न कुमारो मारकर्मणोऽबाह्यः ।

येन समतां नयामस्तुमिति सखी वहति मानसं क्लेशम् ॥ १०१३ ॥

आगतमागच्छन्तं पुरतः पार्श्वे प्रसन्नमथ कुपितम् ।

पश्यति भवन्तमेकं सङ्कल्पनिवेशितं वासा ॥ १०१४ ॥

रुच्यः शान्तो इद्यः सुभगः सुखदो मनोहरो रमणः ।

दृष्टः स्वामी दयितः प्राणेशः केञ्चिकरणनिपुण इति ॥ १०१५ ॥

सुक्रान्यसमारभा वरतनुरनुपश्चुतेन चिन्तेन ।

जपति समौहितसिद्धौ लद्वादशनामकं महास्तोत्रम् ॥ १०१६ ॥

तामेव गच्छ यस्यामासव्य विलम्बितोऽसि गतलच्छ ।

वेलामियतौमलमलमेतैरधुना शठानुनयैः ॥ १०१७ ॥

वच्यामि सापराधं क्रोधस्फुरदधरमच्छितभूकम् ।

इति विदधाति सुमधा हृदयेन सनोरथादुच्चितम् ॥ १०१८ ॥

(मन्दानितकम्)

उत्सहते न द्रष्टुं प्रतिविम्बितमानन् कुतः गश्चितम् ।

का संकथा मृणाले चिपति भुजौ सर्वतो व्यथिता ॥ १०१९ ॥

दूरे कदलीदण्डा ऊर्वोरपि न सहते समाशेषम् ।

करसम्यकादिसुखौ विश्राम्यति पञ्चवेच्छिति विरहम् ॥ १०२० ॥

अथि मञ्चरि सैव त्वं विदधजनमण्डिता पुरी सैव ।

कुसुमायुधः स एव व्यसनं कुत एतदायानम् ॥ १०२१ ॥

थस्याः कामः कृपणो रागाकृष्णस्तुणोपलप्रस्था ।

सापि गता भूमिमिमां जीवन्या नेच्यते किमिह ॥ १०२२ ॥

अभियोगश्चितानामश्चितानां च मटनचेष्टानाम् ।

सुतनु विशेषग्रहणे सामर्थ्यं तद्विदासैव ॥ १०२३ ॥

व्यथयन्नपि सच्छायः परिजनचिन्ताकरोऽपि रमणीयः ।

आधन्ते त्वयि लक्ष्मीमभिनवरागाश्रयो रागः ॥ १०२४ ॥

एकः स एव जातो भुवनेऽस्मिन्नसमसायकस्यधौरीं ।

तेन गश्चिविम्बफलके स्वजन्मना लेखितं निजं नाम ॥ १०२५ ॥

पादस्तेन सज्जोलं विन्वस्तः सुभगमानिनां मूर्ध्नि ।

सौभाग्ययशः कुसुमं धनपतिसूनोः कदर्थितं तेन ॥ १०२६ ॥

नरवच्चनपटुबुद्धिः सम्यादितकपटचाटुसङ्घटना ।

लमपि विलासिनि नौता गतिमिथतौ येन सुभगेन ॥ १०२७ ॥

(अन्तर्विशेषकम्)

तदद तस्य स्थानं यतामहे कार्यसाधनाद्याप्तु ।
 कुर्वत एव हि यन्म भिषग्जनाः कृच्छ्रमाध्यरोगेऽपि ॥ १०३८ ॥
 इति गदिते सख्या सा तदभिसुखं चचुषी समुन्मौल्य ।
 वितरति कृच्छ्रेण चिराङ्गावितमङ्गिष्ठज्ञकारम् ॥ १०३९ ॥
 का पुरुषार्थसमौहा द्योतयतः शर्वरौ ग्रग्राङ्गस्य ।
 तर्पयतां भुवमस्तिलां मलिलसुचां कोऽभिकांचितो लाभः ॥ १०३० ॥
 मण्डयितुं विदुदयति पुरुहतधनुर्विनैव फलवाच्छाम् ।
 अनपेचितात्मकार्यः परहितकरणयहः सतां सहजः ॥ १०३१ ॥
 प्रायेण यन्निदानं तस्वेवनसुपश्यमाय रोगणाम् ।
 स्मरमान्द्यं तु यदुत्यं तदेव खलु भेषजं यतस्तस्य ॥ १०३२ ॥
 तेन सृहयति सुतनुस्त्वत्पादयुगाकरेणुसङ्गतये ।
 आश्रौर्विषयोपेते सम्भोगसुखोदये तु नाकाङ्गा ॥ १०३३ ॥

(सन्दानितकम्)

प्रमदसुपैति मधूरौ परमं शब्देन वारिवाहस्य ।
 अनिमिषविलोकितेन प्राप्नोति द्विषी कृतार्थतामेव ॥ १०३४ ॥
 न वृथास्तुतिसुखरतया न च युश्मालोभनाभियोगेन ।
 विदधामि तद्गुणाख्यां स्वरूपमात्रप्रसङ्गेन ॥ १०३५ ॥
 सङ्घाववद्धमूले स्मितदृष्टिभूविकारपल्लविते ।
 सेवन्ते हृदयरसां रागतरौ मञ्जरौ धन्याः ॥ १०३६ ॥
 तिष्ठतु तदंगसङ्गो विलोकिता येन द्विगिति वरगाची ।
 तस्यान्यो युवतिजनः प्रतिभाति मनुष्यरूपेण ॥ १०३७ ॥
 सङ्घदपि यैरनुभूतस्तत्त्वपरिम्भसुखरसांखादः ।
 विद्धि नराधिप तेषां दूरीभृतं प्रजाकार्यम् ॥ १०३८ ॥

आस्या का खलु तस्या विषयगद्दुर्वलेषु पुक्षेषु ।

यस्या विलासजात्कपतितः ग्रन्थानायते कपिजः ॥ १०४८ ॥

दग्धा पुनरपि दग्धो नूनमनङ्गो हरेण तां तत्त्वौम् ।

हृष्टापि येन तिष्ठभि निराकुलः स्वस्यवृत्तेन ॥ १०४९ ॥

अथ विरतोक्तो तस्यासुक्षासितमानसे च नृपतौ च ।

कश्चिद्गायद्वौतिं स्मृतिसङ्गतिमागतां प्रसङ्गेन ॥ १०४१ ॥

अन्योन्यगाढरागप्रवल्लीहतचित्तजन्मनोर्धनोः ।

कालात्ययो मनागपि समागमानन्दविभक्तरः ॥ १०४२ ॥

श्रुता सिंहभटसुतः प्रियाप्रियां ग्रीतिमान्वितप्रथमम् ।

निजगाद चारुभाषिणि गौतिकया समयसमातं कथितम् ॥ १०४३ ॥

अभिनन्द्य सा तथेति प्रययौ प्रमदावतौ निजं भवनम् ।

अकरोच्च विदितकार्यां युक्तेऽवसरे मनोरमां गणिकाम् ॥ १०४४ ॥

अथ सा कृतसङ्गत्या सल्वरमादाय रुचिरविच्छिन्निम् ।

आसाद्य नृपनिश्चान्तं विवेश सञ्चारिकासहिता ॥ १०४५ ॥

विहितनमस्तुतिरासनमधितष्ठौ नायकेन निर्दिष्टम् ।

पृष्ठे च देहकुश्ले विनयान्वितमध्यधाद्वतौ ॥ १०४६ ॥

श्रौमन्त्रद्य श्रेयः समन्ना गुरुजनाश्चिष्ठोऽशेषाः ।

अद्य मदनः प्रसन्नो भाग्यचैरद्य परिणतं फलतः ॥ १०४७ ॥

अद्य जननी प्रसूता सौभाग्यगुणोदयोऽद्य निष्णातः ।

त्वयि वितरति सखेहं निरामयप्रश्नभारतीं तस्याः ॥ १०४८ ॥

(सन्दानितकम्)

उत्कलिकाकुलमनसामुद्रिकरिरंसयाभिभूतानाम् ।

औदासीन्यं भजतां समा यतो भवति नालिका यूनाम् ॥ १०४९ ॥

धृतसुमनः ग्रन्थनुषा सहायवांस्तिष्ठ दयितया सार्धम् ।
 यामो वयं न राजति विजनस्थितिमिथुनसन्निधावपरः ॥ १०५० ॥
 एषा नृत्यआन्ता मदनेनायासितातिसुकुमारा ।
 लभपि रतिसमरशूरः सर्गमुवः सन्तु कुगलाय ॥ १०५१ ॥
 यावद्यावद्ग्रन्थिं प्रथयति ललना हि मोहनाकान्ता ।
 तावत्तावत्पुसामुत्साहः पञ्चवान्समुत्सृजति ॥ १०५२ ॥
 इति शून्यौकृतवेशमनि इरति शनैः सहजमंशुकं तस्मिन् ।
 दर्शितसाध्वसलज्जा जगाद सा किं करोषीति ॥ १०५३ ॥
 अयि मुखे तत्क्रियते पुरुषार्थचतुष्टयस्य यत्सारम् ।
 इति निगदितसम्भेरः सरविधुरित आततान रतिकलहम् ॥

१०५४ ॥

नानासुरतविशेषैराराध्य चकार भुक्तसर्वखम् ।
 गणिकासौ राजसुतं लगस्थिशेषं सुमोच नातिचिरात् ॥ १०५५ ॥
 तद्यन्मयोपदिष्टं कामिजनार्थान्तिकारणं तेन ।
 महतौ समृद्धिसेष्यमि कामुकलोकाहतेन वित्तेन ॥ १०५६ ॥
 इत्युपदेशश्वरणप्रबोधतुष्टा जगाम धाम स्त्रम् ।
 मालत्यपगतमोहा विकरालापादवन्दनां कृत्वा ॥ १०५७ ॥
 काव्यमिदं थः शृणुते सम्यक्काव्यार्थपालनेनासौ ।
 नो वच्छ्यते कदाचिद्विटवेश्याधूर्तकुट्टनीभिरिति ॥ १०५८ ॥

कुट्टनीमतं काव्यं समाप्तम्¹ ॥

¹ This colophon occurs also after verse 1054 in the Society's MS. after which occurs the line अतिरियं भट्टदामोदरगुप्तस्य सहाकवेरिति । This is followed by the rest of the text as printed here in a later Newari hand.—*Ed.*

Each issue bears, besides its issue number, a fascicle number indicating its place in the work and volume to which it belongs.

With the issue of this Notice all previous prices and price-lists are cancelled.

CALCUTTA,

1st January, 1941.

The publications or information about them are obtainable from the Royal Asiatic Society of Bengal, No. 1 Park Street, Calcutta, or from the Society's Agents :—

MESSRS. LUZAC & Co., 46 Great Russell Street, London, W.C.

M. PAUL GEUTHNER, 13 Rue Jacob, Paris, VIe.

BUCHHANDLUNG OTTO HARRASSOWITZ, 14 Querstrasse, Leipzig.

MESSRS. THACKER, SPINK & Co., Ltd., 3 Esplanade, East, Calcutta.

MESSRS. THE MOORE COTTRELL SUBSCRIPTION AGENCIES, New York,
U.S.A.

Residents of Europe should order from the Agents.

When ordering direct from the Society the following rules should be observed :—

Orders should be addressed to the Royal Asiatic Society of Bengal and not to any Official by name or title.

All Cheques, Money Orders, etc., should be made payable to the "Treasurer, Royal Asiatic Society of Bengal".

Orders for books should be accompanied by a full name and address, legibly written, and should be sent on a separate sheet of paper containing no other communication.

In India, books are supplied by V.-P.P.

CALCUTTA:—Published by the Royal Asiatic Society of Bengal, 1 Park Street,
and Printed by G. E. Bingham, Baptist Mission Press,
41A Lower Circular Road.